T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜRREALİST KADIN RESSAMLAR

KAAN SARI

TEZ DANIŞMANI

PROF. MELİHAT TÜZÜN

EDİRNE 2022

Tezin Adı: Sürrealist Kadın Ressamlar

Hazırlayan: Kaan SARI

ÖZET

1917 yılında il kez Fransız şair Guillaume Apollinaire tarafından kavram olarak kullanılan sürrealizm (gerçek üstü), günümüze kadar birçok disiplinde varlığını sürdürmüştür.

Sigmund Freud'un psikanalitik çalışmalarından etkilenen sanat akımı, insan davranışına yön veren unsurlar temel dürtülerdir düşüncesi üzerinden ilerlemektedir. 1. Dünya savaşının şiddetinin ve acımasızlığının yarattığı insanın benliğini sorgulama, yoksunluk, yoksulluk durumlarının çok daha fazla ön plana çıktığını göstermektedir. Sürrealizm, aklın rüyadan daha az akılcı olduğu bir dönemde, sanatçıların yapıtlarının akıldan öte gerçek olana tepki olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada kadın sürrealist ressamların, sürrealizmin ortaya çıkışından günümüze kadar, ürettikleri eserlerinin, hayatlarının, yaşadıkları dönemlerde siyasi ve politik olayların hayatlarına ve eserlerine yansımaları, eser incelemeleri üzerinden gerçekleşmiştir. Kadın ressamların eserlerinde büyücülük, doğaüstü olayların gerçekliğini sorgulama, savaş karşıtı duruşları ve erkek egemen toplum anlayışına karşı duruşlarının, etkileri incelenmektedir. I. bölümde sürrealizmin tanımı, ortayaçıkış nedenleri ve sürrelizmin çeşitleri incelenmiştir.

II. bölümde Avrupa ve Amerika kıtasında yaşamış, özellikle II. Dünya savaşının etkilerini, göç etmek zorunda kalarak yeni hayatlar kurmak zorunda kalan kadın sanatçıların, bu zorluklara rağmen güçlü duruşları incelemniştir. Eserlerinde erkeklerin eserlerinde işlediği konuları, erkek öğreticiliği, eserlerinde ilham perilerinin, cinsel obje olarak genç kadınların ön plana çıkarılmasına karşın, kadın sanatçıların güçlü bir biçimde bunu reddettiği izlenmektedir. Avrupa'da yaşayan kadın sanatçıların, savaşın yaratmış olduğu travmaları işleme biçimlerinin, Amerika kıtasında yaşayan sanatçılardan farklı olduğu gözlemlenmektedir. Amerika kıtasına göç eden kadın sanatçıların yanısıra,

Amerika kıtasında yaşayan kadın sanatçılar ile birlikte, güney Amerika kıtasının mistik kültürlerini ele alış biçimleri irdelenmektedir.

III. bölümde Türkiye'de yaşayan, 20. yy'dan sonra sürrealizm etkilerinin izlendiği kadın sanatçıların eserleri incelenmiştir. Bu çalışmada sürrealizmin ilk eserlerini verdiği yıllardan günümüze kadar olan süreçte, sürrealizmi kadın sanatçı dili üzerinden biçimlenmesi, yapısal değişimleri, eser konularının geçmişten günümüze olan yorumları incelenmektedir. IV. bölümde Kaan Sarı'nın eserlerinde sürrealist etkiler eser okuması üzerinden incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sürrealist Resim Sanatı, Psikanaliz, Sürrealizm

Name of Thesis: Surrealist Women Painters

Prepared by: Kaan SARI

ABSTRACT

Surrealism (surrealism), which was used as a concept by the French poet Guillaume Apollinaire for the first time in 1917, has survived in many disciplines until today.

Influenced by Sigmund Freud's psychoanalytic studies, the art movement proceeds on the idea that the elements that direct human behavior are basic impulses. Questioning the self, created by the violence and cruelty of the 1st World War, shows that the situations of deprivation and poverty come to the fore even more. Surrealism can be considered as the reaction of the works of artists to what is real beyond reason, at a time when the mind was less rational than the dream.

In this study, the reflections of the works of female surrealist painters, from the emergence of surrealism to the present day, of their lives, of political and political events in their lives and works, were realized through the study of works. The effects of witchcraft, questioning the reality of supernatural events, their anti-war stances and their stance against male-dominated society are examined in the works of female painters. In the first part, the definition of surrealism, the reasons for its emergence and the types of surrealism are examined.

II. He lived in Europe and America in the second part, especially in the II. The effects of the World War II, the strong stance of women artists, who had to migrate and build new lives, despite these difficulties, were examined. Although the subjects that men deal with in their works, male teaching, muses and young women as sexual objects in their works, it is observed that female artists strongly reject this. It is observed that the way women artists living in Europe handle the traumas caused by the war is different from the artists living in the Americas. In addition to the women artists who migrated to

the Americas, the way they deal with the mystical cultures of the South American continent together with the women artists living in the Americas are examined.

III. In this section, the works of women artists living in Turkey, whose effects of surrealism were observed after the 20th century, were examined. In this study, the formation of surrealism through the language of female artists, its structural changes, and interpretations of the work subjects from the past to the present, from the years when surrealism produced its first works to the present day. IV. In the second part, the surrealist effects in Kaan Sarı's works are examined through the reading of the works.

Keywords: Surrealist Painting Art, Psychoanalysis, Surrealism

ÖNSÖZ

Sürrealizm günümüze kadar evrimleşerek ve gelişerek insanların dikkatini çekmeye devam eden bir sanat akımı olmuştur. Bu süreçte sürrealizm kavramı Sigmund Freud'un düşüncelerinden beslenerek kendine yeni yollar çizmeye devam ettiği görülmektedir. Lisans eğitimim sırasında, üniversitemin kütüphanesinde, gerek süreli yayınlarda, gerek kitaplarda sürrealizm akımında eserler üreten kadın sanatçılar hakkında bilgiye ulaşmakta zorluk çekiyordum. Bu dönemimde Leonor Fini hakkında yazılmış bir kitap çok ilgilimi çekmiş, sürrealist eserleri ve yaşamı, benim sürrealist eserler üretmemde en büyük motivasyonum olmuştur. İnternetin hayatımıza girmesiyle, bu zorluğun biraz daha azalabileceğini düşünsem de, kadın sanatçıların toplu halde ulaşılabilecek bir kaynağın olmaması bu çalışmayı yapmam için bir neden olmuştur. Kadın sürrealist ressamların eserlerindeki derin anlam ve imge kullanımının barındırdığı şiirsel dilin, erkek sürrealist ressamlardan farklı olduğunu gözlemlemem, sürrealist akım hakkında görüşlerimi derinden etkilemiştir. Bu çalışma sırasında benden, desteğini, sabrını ve emeğini esirgemeyen Profesör Melihat Tüzün'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Tezin yazımı sırasında yanımda olan sevgili dostum Furkan Öztekin'e teşekkürederim.

Kaan SARI

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT III
ÖNSÖZ V
İÇİNDEKİLER VI
GÖRSEL LİSTESİ VIII
GİRİŞ 1
1. SÜRREALİZM 3
1.1 Sürrealizmin Tanımı 3
1.2 Sürrealizmin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi 4
1.2.1 Biyomorfik Sürrealizm 5
1.2.2 Veristik Sürrealizm 6
2. AMERİKALI VE AVRUPALI SÜRREALİST KADIN RESSAMLARIN YAŞAMLARI VE ESERLER ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ 9
2.1 Amerika Kıtasında Yaşamış Sürrealist Kadın Ressamlar 9
2.1.1 Kay Sage (1898-1963) 9
2.1.2 Alice Phillipot (Rohan) (1904-1987) 12
2.1.3 Elsa Thoresen (1906-1994) 15
2.1.4 FridaKahlo (1907-1954) 17
2.1.5 Helen Lundeberg (1908-1999) 20
2.1.6 Remedios Varo Uranga (1908-1963) 22
2.1.7 Gertrud Abercrombie (1909-1977) 27
2.1.8 Stella Snead (1910-2006) 30
2.1.9 Dorothea Tanning (1910-2012) 33
2.1.10 Muriel Streeter (1913-1995) 37
2.1.11 Brigdet Bate Tichenor (1917-1990) 39
2.1.12 Leonora Carrigton (1917-2011) 42
2.1.13 Sylvia Fein (1919 -) 48
2.2 Avrupa Kıtasında Yaşamış Sürrealist Kadın Ressamlar 52
2.2.1 Grace W. Pailthorpe (1883-1971) 52
2.2.2 Valentine Hugo (1887-1968) 55

2.2.3 Marion Elizabeth Adnams (1898 - 1995) 58
2.2.4 Edith Rimmington (1902-1986) 61
2.2.5 Toyen (Marie Cerminova) (1902-1980) 66
2.2.6 Rita Kernn – Larsen (1904-1998) 68
2.2.7 Jane Graverol (1905-1984) 68
2.2.8 Nusch Eluard (1906-1946) 69
2.2.9 İthell Colquhoun (1906-1988) 72
2.2.10 Emmy Bridgwater (1906-1999) 74
2.2.11 Leonor Fini (1907-1996) 77
2.2.12 Rachel Baes (1912-1983) 78
2.2.13 Unica Zürn (1916-1970) 80
2.2.14 Eva Švankmajerová 1940-2005) 80
3. TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SÜRREAİLST KADIN RESSAMLAR VE ÖRNEKLERİ 84
3.1. Gülseren Südor (1945-) 84
3.2. Neslihan Ergenç Erdoğdu (1976-) 86
3.3. Gökçe Er (1982-) 88
SONUÇ 98
KAYNAKÇA 101

GÖRSEL LİSTESİ

1. Görsel 1: Andre Masso, The Landscape of Wonders (Paysage aux prodiges) 1935, Tuval Üzerine Yağlıboya, 76.5 x 65.4 cm Guggenheım Müzesi New York

2. Görsel 2: Joan Miro ‘’ Person Throwing a Stone at a Bird’’ T.Ü.Y.B 73,7 x 92,1 cm 1926 MoMA New York A.B.D

3. Görsel 3: René Magritte, Le Dormeur téméraire (The Reckless Sleeper) 1927, Tuval Üzerine Yağlı Boya 116x81 cm Tate İngiltere

4. Görsel 4: Salvador Dali ‘’ Profanation de I Hostie’’T.Ü.Y.B 100 X 73 cm 1929 Dali Müzesi, St. Petersburg, Florida

5. Görsel 5: Eileen Agar ‘’Angel Of Anarchy’ Karışık Teknik 570 × 460 × 317 mm 1940 Tate İngiltere

6. Görsel 6: Rene Magritte ‘’The Lovers II’’ T.Ü.Y.B 54x73 cm1928 MOMA New York

7. Görsel 7: Kay Sage ‘’ Small Head’’ T.Ü.Y.B 36.83 X 29.21 cm 1950 The Frances Lehman Loeb Art Centre Vassar College Poughkeepsie New York

8. Görsel 8: Kay Sage ‘’ I Saw Three Cities’’ T.Ü.Y.B 92x71 cm 1944 Princeton Universty Art Museum A.B.D

9. Görsel 9: DYN Dergi 1942 Meksika

10. Görsel 10: Alice Rahon "Los Gnomos Or Leprechauns" T.Ü.Y ve Kum 46.5x57.5 cm 1947

11. Görsel 11: Elsa Thoresen’’ The Face Of the Beach’’ T.Ü.Y.B 60X80 cm 1947 Özel Koleksiyon

12. Görsel 12: Frida Kahlo "Henry Ford Hospital (The Flying Bed)" Metal Ü.Y.B 38.5x31cm 1931 Museo Dolores Olmedo Mexico City Meksika

13. Görsel 13: Frida Kahlo Düşük Taş Baskı 22.5x14.4 cm 1932

14. Görsel 14: Frida Kahlo ‘’Two Fridas’’ T.Ü.Y.B 173.5 X 173 cm 1939 Museo de Arte Moderno, Mexico City

15. Görsel15: Frederick R. Bailey'nin Embriyoloji Ders Kitabından bir görünüm1921

16. Görsel 16: Helen LUNDEBERG ‘’Bitki ve Hayvan Analojileri’’ Celotex Ü.Y.B 61 x 76,2 cm 1934-1935 UCI Müzesi ve California Sanat Enstitüsü'ndeki Buck Koleksiyonu

17. Görsel 17: Remedios VARO URANGA ‘’Kompozisyon’’ Kâğıt Üzerine Mürekkep 1935

18. Görsel 18: Remedios VARO ‘’ The Minatour’’ Karton Ü.Y.B 34x17cm 1959

19. Görsel 19: Remedios Varo ‘’ Exploration of the Sources of the Orinoco River’’ T.Ü.Y.B 47,5 x40 cm 1959 Özel Koleksiyon

20. Görsel 20: Gertrude Abercrombie ‘’Ziyaret’’ 38.1 x 50.8 cm T.Ü.Y.B 1944 Chicago

21. Görsel 21: Stella SNEAD ‘’The Sulky Lion’’ T.Ü.Y.B 1943 Pavel Zoubok Galerisi, New York

22. Görsel 22: Dorothea Tanning ‘’Birthday’’ T.Ü.Y.B 102,2 x 64,8 cm 1942 Philadelphia Museum of Art, Philadelphia, ABD

23. Görsel 23: Dorothea Tanning ‘’Maternity’’ T.Ü.Y.B 42 x 121 cm 1946-1947 Paris ve DACS, Londra 2018. Özel koleksiyon

24. Görsel 24: Dorothea Tanning ‘’Insomnies’’ T.Ü.Y.B 207 X 146 cm 1957 Moderna Museet, Stockholm

25. Görsel 25: Muriel Streeter “The Chess Queens” T.Ü.Y.B 61x76.2 cm Wadsworth Atheneum Connecticut A.B.D

26. Görsel 26: Max Ernst ‘’ The King Playing with the Queen’’ Bronz 97.8 x 47.7 x 52.1 cm 1944 Jerusalem Israel Museum İsrail

27. Görsel 27: Bridget Bate Tichenor ‘’İsimsiz’’ Masonit Ü.Y.B 50x50cm Bilinmiyor Özel Koleksiyon

28. Görsel 28: Leonora Carrington ‘’Down Below’’ T.Ü.Y.B 40 x 59,7 cm 1940 Galeri Wendi Norris San Francisco

29. Görsel 29: Leonora Carrington ‘’ Pastoral’’ T.Ü.Y.B 53.3 x 73,7 cm 1950 Galeria de Arte Mexicano, Mexico City

30. Görsel 30: Leonora Carrington ‘’ El Mundo Mágico de Los Mayas’’İç bükey Levha Üzerine Tempera 200 x 430 cm 1964 Museo Nacional de Antropología Meksika

31. Görsel 31: Sylvia Fein ‘’ The Tea Party’’ Ahşap Üzerine Tempera ve Yağ 94.3 x 58.6 cm 1943 The James Ford Bell Foundation Minneapolis ABD

32. Görsel 32: Sylvia Fein ‘’The Lady with the White Knight’’ Ahşap Üzerine Tempera ve Yağ 73.x40.6 cm 1942-43 Krowswork Gallery Oakland ABD

33. Görsel 33: Sylvia Fein ‘’ The Eye Shines Down’’ Ahşap Üzerine Tempera 50.8 x 70 cm 2010 Krowswork Gallery Oakland ABD

34. Görsel 34: Sylvia Fein ‘’ Bound Together’’ Ahşap Üzerine Tempera 76.2 x 101.6 cm 2013 Krowswork Gallery Oakland ABD

35. Görsel 35: Grace Pailthrope ‘’Ancestors II’’ Kâğıt Üzerine Desen 39,4 x 30,5 cm 1935

36. Görsel 36: Valentine Hugo, Nusch Eluard, Paul Eluard, Andre Breton ‘’ Cadavre Exquis’’ Kâğıt Üzerine Grafiti 31x24 cm 1930 Özel Koleksiyon

37. Görsel 37: Valentine Hugo, Achim von Arnim ‘’Contes Bizarres’’ Kitap İllüstrasyon

38. Görsel 38: Valentine Hugo ‘’ L'esprit du vin ou l'alcoolisme’’ T.Ü.Y. Kazıma 79x64 cm 1968 Vera ve Arturo Schwarz Dada ve Sürrealist Sanat Koleksiyonu

39. Görsel 39: Marion Elizabeth Adnams ‘’The Living Tree’’ T.Ü.Y.B 61x43 cm 1939 Manchester Art Gallery İngiltere

40. Görsel 40: Edith Rimmington ‘’The Decoy’’ T.Ü.Y.B. 35,50 X 30,50 cm 1948 İskoçya Ulusal Galeri

41. Görsel 41: ‘’The Shooting Gallery’’ Kapağı

42. Görsel 42: Toyen ‘’İsimsiz’’ Desen Çizimi 66x55 cm 1939 Prag Modern Sanat Kütüphanesi Müzesi

43. Görsel 43: Toyen ‘’Horror’’ T.Ü.Y.B 77x74 cm 1937 Trade Fair Palace

44. Görsel 44: Toyen ‘’İsimsiz’’ Hide, War! Kitabından Desen 66x55 cm 1947

    The Museum Art Library Moma NYC Amerika Birleşik Devletleri

45. Görsel 45: Rita Kernn Larsen, “Self-Portrait (Know Thyself)”, T.Ü.Y.B, 40x45 cm, 1937, Solomon R. Guggenheim Foundation Özel Koleksiyonu

46. Görsel 46: Jane Graverol ,“ Le cortège d’Orphée”, T.Ü.Y.B, 70x50 cm, 1948, Federation Wallonie – Bruxelles

47. Görsel 47: Margaret İthell Colquhoun,“ Judith with the Head of Holofernes”, T.Ü.Y.B, 122 x 91,5 cm, 1929, UCL Art Museum Londra İngiltere

48. Görsel 48: Margaret İthell Colquhoun, “Scylla”, T.Ü.Y.B, 91,4 x 61cm, 1938, Tate Gallery Liverpool İngiltere

49. Görsel 49: Margaret İthell Colquhoun, “Tree Anatomy”, T.Ü.Y.B, 56.9 x 29cm, 1942, Özel Koleksiyon Leeds İngiltere

50. Görsel 50: Emmy Frith Bridgwater, “ Night Work is About to Commence”, T.Ü.Y.B, 46 x G 61 cm, 1940-1943, Birmingham Museums and Art Gallery İngiltere

51. Görsel 51: Leonor Fini, “Chthonian Deity Watching Over the Sleep of a Young of a Young. Man”,T.Ü.Y.B, 27x 15.9 cm, 1946, Francis M. Naumann Fine Art Gallery New York

52. Görsel 52: Leonor Fini, “Dans La Tour”,T.Ü.Y.B, 91 x 64.3 cm, 1952, Francis Naumann Gallery New York

53. Görsel 53: Leonor Fini, “Dimanche Apres Midi”, T.Ü.Y.B, 73,7 × 54,6 cm, 1980, Özel Koleksiyon

54. Görsel 54: Rachel Baes, “Le Rire”, T.Ü.Y.B, 54x64 cm, 1947, Özel Koleksiyon

55. Görsel 55: Unica Zürn, “İsimsiz”, K.Ü.M.G, 65x50 cm, 1965, Courtesy Ubu Gallery, New York & Galerie Berinson, Berlin

56. Görsel 56: Eva Švankmajerová, “Zrození Venouše”, T.Ü.Y.B, 120x150 cm, 1968

57. Görsel 57: Sandro Botticelli,”Birth of Venus”, T.Ü.Y.B, 172.5 x 278.5 cm, 1485, The Uffizi İtalya

58. Görsel 58: Eva Švankmajerová, “Děkovačka”, T.Ü.Y.B, 110 x 90 cm, 1993, Özel Koleksiyon

59. Görsel 59: Eva Švankmajerová,”Alice”, Film Afişi, 1988

60. Görsel 60: Gülseren Südor,”İsimsiz”, T.Ü.Y.B, 70 x 60 cm, 1984, İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi

61. Görsel 61: Gülseren Südor, “İsimsiz”, T.Ü.Y.B, 60 X 80 cm, 2006 Şizen Aysan Koleksiyonu

62. Görsel 62: Neslihan Özgenç Erdoğdu,”Cennetin Kapısı”, T.Ü.Y.B, 90 x 90 cm, 2021

63. 63. Görsel 63: Neslihan Özgenç Erdoğdu,“Drone”, T.Ü.Y.B, 90 x 80 cm, 2021

64. Görsel 63: Gökçe Er,”Five Senses”, T.Ü.Y.B, 150 X 150 cm, 2019

65. 65. Görsel 65: Gökçe Er “Covered” (Kapalı), T.Ü.Y.B 162 X 130 cm, 2018

66. Görsel 66: Kaan Sarı,”Sweet Dreams”, T.Ü.A.B, 80 x 110 cm, 2021

67. Görsel 67: Kaan Sarı,”Mystery Inside Me”,T.Ü.Y.B, 80 x 110 cm, 2021

68. Görsel 68: Kaan Sarı,”Steppe Dreams”, T.Ü Karışık Teknik, 150 x 150 cm, 2016, Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi Koleksiyonu

69. Görsel 69: Kaan Sarı,”Asma Yüzünü”,T.Ü.A.B, 100 x 100 cm, 2020

70. Görsel 70: Kaan Sarı,”Kutsal Kayalar”, T.Ü.K.T, 80 x 80 cm, 2020, Ecuador Bienali Ekvador

GİRİŞ

Sürrealizm II. Dünya savaşının, insanlar üzerinde bırakmış olduğu yıkıcı etkilere, sanat ve psikoloji bilimiyle birlikte tepki olarak hayatımıza girmiştir. Psikoloji biliminin, sanat ile birlikte hareket ettiği görülmektedir. Yaşanan vahşetin, kural tanımaz zorbalığının, adaletsiz toplumsal düzenin, toplum normlarına verdiği zararı, zihnin akıştasında özgürlük arayışı ile sanatsal üretimi bütünleştirmiştir.

Sürrealist sanatçıların ürettiği eserler, rüya tasvirleri, fantastik kurgular, düşüncelerin müdahele edilmeden renk, çizgi ve lekelerle, teknik olarak, biyomorfik ve veristik tanımlamalarıyla ikiye ayrıldığını gözlenmektedir. Biyomorfik (otomatizm) sürrealizmde sanatçıların eserleri tasarlanmaz ve akıl süzgecinden geçirilmeden akıştaya bırakılır. Farklı malzemeler kullanılarak yapılabilen biyomorfik sürrealizmde, süreç içerisinde ortaya çıkan yapıtın Freudyen psikanalatik okumuları üzerinden, kurgudan uzak anlık bilinçaltı okumaları yapılmaktadır. Versitik (oneirizm) sürrealizmde ise us ve mantık dışının taşıdığı anlam tasvir edimeye çalışılmaktadır. Üretim süreci içerisinde veristik sürrealizmin, kurgu yolu ile yapıta müdahelede bulunduğu, izleyiciyi yönlendirdiği görülür.

Erkek sürrealist ressamların yapıtlarında, Freud'un psikanalitik teorisine göre oedipus kompleksi ve ilham kaynağının kadın cinselliği temelli, yapıtlar üretip, yorumladıkları izlenmektedir. Kadın sürrealist ressamların eserlerinde ise ezoterizm, annelik, doğurganlık, feminist savunmalar gibi konuların işlendiği okunmaktadır. Kadın ressamların birçoğunun, kendilerini sürrealizm akımının içerisinde görmedikleri, yaşamlarını anlatan eserler ürettiklerini söylemlerinde dile getirmektedir. Dönemin erkek egemen toplumsal normlarına karşı durdukları, gündelik yaşam pratiklerinde de bu tavrı uyguladıkları izlenebilir. Savaş döneminde yaptıkları yolculuklar ve farklı kültürlerle kurdukları bağların etkilerini yapıtlarında, mekân ve cinsiyetsizlik üzerinden izleyebiliriz. Kadın ve erkek ressamların eserleri konular anlamımda farklılık gösterse bile, birbirleri ile olan diyaloglarının zaman zaman sert çatışmalara dönmüş olmasına rağmen, birbirlerinin eserlerinden etkilendikleride gözlemlenebilmektedir. Rönesansta üretilen erkek ve kadın karakterlerin, kadın sanatçılar tarafından yer değiştirildiği, bilinçli yapı

yıkımı yapıldığıda görülmektedir. Ülkemizde ise sürrealizmin etkisinin uzun yıllar sonra görülmesi sonucu, üretilen yapıtların teknik bakımdan yakın ve benzer, konuları ele alış biçimi olarak farklılık gösterdiği gözlemlenebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Kadın Sürrealist Ressamların hayatlarının incelenmesi ve eserlerinin analiz edilmesi, eser okumalarının yapılması araştırmanın temel amacıdır.

Araştırmanın Önem

Sürrealist kadın ressamlar, sanat tarihinde önemli bir yer sahiptir. Yaşadıkları çağda erkek sürrealist ressamların daha çok ön plana çıkmasına rağmen, eserlerindeki güçlü anlatımları ve imgelemleri günümüzde daha kıymetli bir hal almıştır. Bu çalışma gerçeküstücü kadın ressamların hayatları ve eserleri hakkında görünebilirliklerine katkı sağlamayı amaçladığından "Sürrealist Kadın Ressamlar" adlı çalışmanın eğitimci ve araştırmacılara önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi ve Materyal

Bu çalışmada araştırma yöntemi genel olarak bakıldığında literatür tarama, gözlem sonucunda çıkarsama, karşılaştırma ve deneyimleme olarak düşünülmektedir. Sürrealizmde kadın ressamlarının yaptığı eserlerde kompozisyon, pentür ve anlamlarının, kullandıkları tekniklerin, yaşamış oldukları çağda eserlerinin yorumlamaları ve eser incelemelerine yer verilmiştir.

Yazılı kaynaklardan elde edilmiş bilgilerin dışında sürrealist kadın sanatçıların yazılı bilgileri ve örnek eserleri atlas vb. gibi kaynaklarda kısıtlı olduğu için yabancı internet sitelerinden de bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Güzel sanatlar için bu tez çalışması daha çok okuma ve bunun yanında görsel canlı sergi katılımlarında bulunarak bilgiler toplanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM I

1. SÜRREALİZM

1.1 Sürrealizmin Tanımı

Andre Breton 1924'te yayınladığı Birinci Gerçeküstücülük Bildirgesi'nde, bu sözcüğü tanımlamak için sözlük ve ansiklopedi biçemini benimsemiştir:

> "GERÇEKÜSTÜCÜLÜK, ad. İster sözlü ya da yazılı, ister başka bir biçim altında olsun, düşünmenin gerçek işleyişini ortaya koymayı amaçlayan saf ruhsal otomatizm. Düşüncenin kendini, aklın her türlü denetiminin dışında ve hem estetik hem de ahlaksal tüm kaygıların ötesinde kabul ettirmesi, dayatması."

> "ANSİKLOPEDİ. Felsefe. Gerçeküstücülük, kimi çağrışım biçimlerinin bugüne değin göz ardı edilmiş olan üst gerçekliğine, düşün mutlak gücüne ve düşüncenin önyargısız ifadesine duyulan inancı temel alır. Bütün öbür ruhsal düzenekleri ortadan kaldırmayı ve yaşamın temel sorunlarının çözümünde onların yerini almayı hedefler."[1]

Sürrealizm, ya da diğer adıyla gerçeküstücülük kavramı Fransızcadan türetilmiştir. Sürrealizm bir terim olarak ilk defa 1917 yılında Fransız şair Guillaume Apollinaire tarafından kullanılmıştır.[2]

Freud'un psikanalitik çalışmalarından oldukça etkilenen Sürrealizm akımı, Freud'a göre insan davranışlarına yön veren unsurlar temel dürtülerdir. Sanat eseri, ego tatmin aracı olduğu kadar bilinçaltının bir yansımasını göstermektedir. Sürrealizm akımı da psikanaliz çalışmalarının sanattaki yansımasıdır. Fransız sürrealist Andre Breton, 1924

---

[1] Cathrin Klingsöhr-Leroy, *Gerçeküstücülük (Sürrealizm),* Remzi Kitabevi, İstanbul 2006, s. 6

[2] https://www.felsefen.com/surrealizm-nedir/ (Erişim Tarihi: 01.04.2022)

yılında kaleme aldığı Sürrealist Manifestoda, Freud'un psikanaliz çalışmalarının sanata ve sanatçıya etkisinden bahsetmektedir. Ona göre bu çalışmaların sanata yansıması sonucunda, sanatçı artık hayal ettiği şeyi esere dönüştürürken aklın denetiminden kurtulacaktır. Böylelikle hayal gücü tüm zincirlerini kırıp özgürlüğe kavuşacaktır. Sürrealizm akımı, sanat üzerindeki her türlü baskı oluşturacak düşünce veya ahlaki yargılardan sanatı kurtarmaktadır.

Sanatçı, sanatını yaparken bilinçaltının duygularına yansıttığı şeyleri olduğu gibi sanatına yansıtmaktadır. Sanatçının duygularına yön veren ve onu baskı altına almaya çalışan hiçbir zorlamaya izin vermemektedir. Bu nedenle sanatın gerçekliği rasyonel dünya değil bilinçaltıdır. Sanatçı, sanat yoluyla gerçek benliğini yansıtıp ortaya çıkarmatadır.

1.2 Sürrealizmin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Sürrealizm, savaşın toplumlar üzerindeki yıkıcı etkisi ve Dada hareketinin tüm sanat değer yargılarını reddetmesiyle ortaya çıkmıştır. Breton ve Freud çalışmalarıyla hem psikoloji hem de sanat alanında toplumsal bir değişime katkı sağlamıştır. Sürrealist sanatçılar, akılcılığa, mantığa ve adaletsiz düzenin ciddiyetsizliğine karşı bilinçdışı kuramlarla yaratıcılığın en üst düzeye çekildiğini vurgulamıştır. Yine bu sanatçılar, savaş ortamının yarattığı korkuyla beraber dışarıya açık olmayan grup toplantıları gerçekleştirmek zorunda kalmıştır. Savaşın yıkıcı gücüne rağmen bilinçdışının çözümlenmesine odaklanan toplantılarla ilginç ve zorlu bir süreç yaşanmıştır. Savaşta ailelerini kaybeden ve farklı nedenlerden dolayı toplumsal travmalar yaşayan sanatçılar gruba dâhil olmuştur. Toplantılarda Freud'un metinlerini referans olarak alan sanatçıları eserlerinde savaşın yarattığı yıkım öne çıkmıştır. Gerçeküstücülük bir akım olarak değerlendirildiğinde veristik ve biyomorfik olarak sınıflandırılmaktadır.[3]

[3] İrak Medine, Hyrenıomus Bosch'un 'Yeryüzü Zevkleri Bahçesi' Resmi: Gerçeküstücülüğü Yeniden Okuma, Atatürk Üniversitesi GSF Sanat Dergisi, 2019

1.2.1 Biyomorfik Sürrealizm

Freudyen serbest çağrışım tekniğini, sürrealizm akımında sanata uygulanmasını ifade etmektedir. Bu tekniğe göre sanat tasarlanan ve akıl ile mantığın süzgecinden geçen ürünler değildir. Sanat, sanatçının anlık duygulanımlarının otomatik olarak dışarı vurumu olarak tanımlanmıştır. Bilinçaltının içinde yer alan sanrıların ve düşlerin otomatik olarak sanata aktarımından oluşmaktadır. Sanat bu bağlamda estetik kaygılar, toplumsal baskılarve ahlaki müdahalelerden kurtulmaktadır. Hatta sanat eseri sanatçının kendi bilincinin müdahalesinden de kurtulmuştur. Sanatçı hiçbir noktalama işaretine veya fırça darbesine müdahale etmemektedir. Bilinçaltı, otomatik olarak sanatta sembolik bir dille ifade edilmektedir. En saf örnekleri Jean Arp'ın yapıtlarında görüldüğü gibi, ancak sezilebilen, ama tam olarak anlaşılamayan imgeler, özellikle de biyomorfik biçimler yer almaktadır. Bunlar resme bakanın bilinçdışını serbest çağrışımlarla harekete geçirerek düş gücünün, sonsuza uzanan bir irdeleme süreci içine girmesini sağlamaktadır. "Organik", "simgesel" ya da "mutlak sürrealizm" olarak anılan ve temelde otomatizm ilkesinden yola çıkan bu eğilimi en çok Ernst, Masson "The Landscape of Wonders " (Harika Manzara) ve Miro "Person Throwing a Stone at a Bird" (Kuşa Taş Atan) isimli eserlerde uygulanmıştır(Görsel 1), (Görsel 2).

Görsel 1: Andre Masson, "The Landscape of Wonders (Paysage Aux Prodiges)" (HarikaManzara) ,
T.Ü.Y.B, 76.5 x 65.4 cm, 1935, Guggenheım Museum, New York

Görsel 2: Joan Miro, "Person Throwing a Stone at a Bird" (Kuşa Taş Atan) , T.Ü.Y.B 73,7 x 92,1 cm 1926 MoMA New York A.B.D

1.2.2 Veristik Sürrealizm

Veristik tarzda, ayrıntıların tümünün inceden inceye tanımlanmış olmasına karşın, hiçbir akılcı anlamı olmayan bir dünya ile karşılaşılmaktadır. Veristik resimlerde, gerçekçi ve doğrucu bir yaklaşımla betimlenmiş, kolayca tanınan görüntüler kendi doğal çevrelerinden çıkarılıp akla ters düşen, şaşırtıcı, düşsel bir ortam içinde resmedilmektedir. Bu davranışa "oneirizm", akımın bu koluna da "veristik sürrealizm" adı verilmektedir. Yapıtın izleyiciyi mantıkdışının taşıdığı anlamı yakalamaya zorladığı veristik sürrealizmin en tipik örnekleri René Magritte'in "Le Dormeur téméraire" (Pervasız Uyuyan), Dali "Profanation de I Hostie"(Ev Sahibine Küfür Edilmesi) isimli eserlerdir. Tanguy ve Delvaux da buna benzer, ama daha karmaşık, garip, yabansı dünyalar betimlemiştir(Görsel 3), (Görsel 4).

Görsel 3: René Magritte, "Le Dormeur téméraire (The Reckless Sleeper)" (Pervasız Uyuyan) T.Ü.Y.B, 116x81 cm, 192,7 Tate, *İngiltere*

Görsel 4: Salvador Dali, "Profanation de I Hostie" (Ev Sahibine Küfür Edilmesi), T.Ü.Y.B, 100 X 73 cm, 1929,
Dali Müzesi, St. Petersburg, Florida

BÖLÜM II

2. AMERİKALI VE AVRUPALI SÜRREALİST KADIN RESSAMLARIN YAŞAMLARI VE ESER ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

2.1. Amerikalı Sürrealist Kadın Ressamlar

2.1.1 Kay Sage (1898-1963)

25 Haziran 1898 yılında Albany şehrinde doğmuştur. 1919'da Washington DC'deki Corcoran Sanat Okulu'na katılıp, 1920'de Roma'ya taşındıktan sonra kısa bir süre The British School ve Scuola Libera delle Belle Arti'de okumuştur. Varlıklı bir ailenin çocuğu olan Sage, sanatçı dostlarıyla İtalya'ya taşınmıştır. 30 Mayıs 1925 yılında İtalya Prensi Ranieri di San Faustino ile evlenmiştir. Bu evlilik bir süre sonra Sage için boğucu ve ilhamdan yoksun bir hal almaya başladığı için 1933 yılında boşanmıştır.1936'da Milano'daki Galleria del Milione'de ilk sergisini açmıştır. Yves Tanguy ile tanışarak Paris'e taşınmıştır. Burada sürrealist gruba katıldı ve ''gerçek hayat'' olarak tanımladığı döneme başlamıştır. 17 ağustos1940 yılında Tanguy'la evlenerek, birlikte Woodbury, Connecticut'ta eski bir çiftliği evleri ve atölyelerine dönüştürüp burada yaşamaya başladılar. Connecticut'a taşınmalarında sonra Tanguy'un ani ölümü Sage'nin hayatında çok derin bir acı bırakmıştır. Bu acı ilerleyen yıllarda kataraktın neden olduğu kademeli görme kaybı, Sage'nin 1963 yılında kendi hayatına son vermesiyle sonuçlanmıştır. Resimlerinde organik olandan çok geometrik olanı tercih etmeye başlamış ve manzaralar doğallıktan ziyade çorak alanlara dönüşmüştür.

Sage'nin eserlerinde konstrüktif incelemeler sıkça karşımıza çıkmaktadır. "The Small Head"(Küçük Kafa), isimli eserinde, Elieen Agar'ın "Angel Of Anarchy"(Anarşi Meleği), heykelinde ve René Magritte'in" The Lovers II" (Âşıklar II) resminde görüldüğü gibi örtme eylemi veya yeniden inşa edilerek, suretler öz biçiminden uzaklaşmaktadır (Görsel 5), (Görsel 6) .

Görsel 5: Eileen Agar, "Angel Of Anarchy" (Anarşi Meleği), Karışık Teknik, 570×460×317mm, 1940, Tate Britain, İngiltere

Görsel 6: Rene Magritte, ''The Lovers II'' (Âşıklar II), T.Ü.Y.B, 54x73 cm, 1928, MOMA, New York

“Sanat Tarihçisi Whitney Chadwick, “Small Head”in (Küçük Kafa) doğrudan "psişik kısırlık" konusunu ele aldığını yazmaktadır (Görsel 7). “I SawThree Cities” (Üç Şehir Gördüm), tablosunda gördüğümüz saç motifi burada tekrar karşımıza çıkmaktadır, ama bu sefer bir tür kırmızı yele ile ve tamamen mekanik olarak oluşturulmuş bir yüzün tek doğal yönü olarak görülmektedir (Görsel 8). İlginç bir şekilde, çok benzer bir kızıl saç, Tanguy'un 1926'da yaptığı Kızıl Saçlı Kız adlı daha önceki bir çalışmasında görülmektedir. Bir kadının saçına yapılan bu incelikli ve gizli gönderme, izleyiciye Sage'in genel olarak kendisinin neyle ilgilendiğine dair bir ipucu verir. Karmaşık ve yorumlanması zor bir dil. Sage o kapsayıcı soruyla ilgileniyor: Kadın Nedir? Yumurtanın ve dolayısıyla belki de doğumun, kadın yapma ihtimalini göz önünde bulunduruyor ama sonra sorunun cevabının saçlarımızda saklı olup olmadığını soruyor. Bir kadının ne olduğu ya da olması gerektiği konusunda ataerkil bir toplum tarafından yaratılan inşa edilmiş bir fikir vardır ve Sage sürekli olarak bu kavrama meydan okumakta ve bu kavramın yapısını bozmaktadır.”[4]

Görsel 7: Kay Sage, “Small Head” (Küçük Kafa), T.Ü.Y.B, 36.83 X 29.21 cm, 1950, The Frances Lehman Loeb Art Centre Vassar College Poughkeepsie New York

[4] The Art Story, Kay Sage: https://www.theartstory.org/artist/sage-kay/ (ET: 20.06.2021).

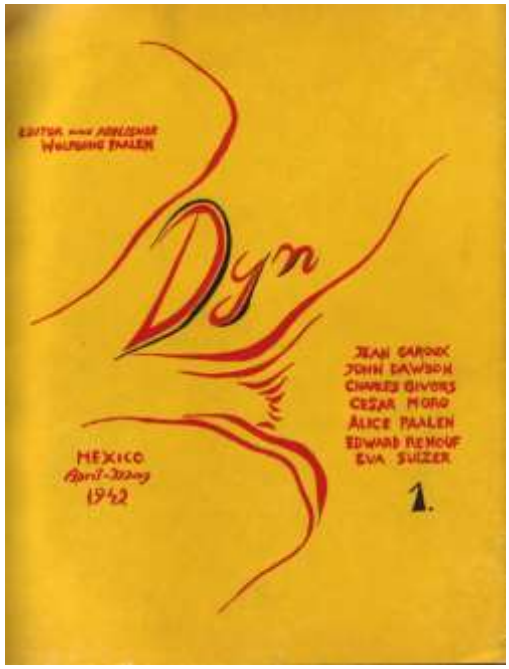
Görsel 8: Kay Sage,"I Saw Three Cities" (Üç Şehir Gördüm),T.Ü.Y.B, 92x71 cm, 1944, Princeton Universty Art Museum A.B.D

2.1.2 Alice PHİLİPPOT (RAHON) (1904-1987)

Alice Marie Yvonne Philippot şair ve sürrealist ressamdır. Şiirlerinde Alice Paalen olarak tanınır. Sonradan annesi Alphonsine Rahon'u benimsediği için resimlerinde Alice Rahon olarak tanınır. 8 Haziran 1904'te Fransa'nın Doubs kentinde Chenecey-Buillon'da dünyaya gelmiştir. Çocukluk ve gençliğinin çoğu dönemi Paris'te geçmiştir. Üç yaşındayken sağ kalça kemiğini kıran Rahon, zor bir tedavi dönemi yaşamıştır. Bu zaman dilimde vaktini kitaplar ve resim çalışmaları ile gelişimi için faydalı zamanlar yaratabilmiştir. On iki yaşında bir kaza geçiren Rahon, bu kaza sonucu sol bacağını kırmıştır. 1931 yılında Paris'te Avusturya kökenli ressam Wolfgang Paalen ile tanışmıştır.

İki yıl sonra Miro’nun tavsiyesiyle İspanya ve Altamira mağarasını ziyaret etmiştir. Mağara duvar resimleri çifti çok etkilemiş ve sanatlarındaki karakteristik özelliklerinin gelişmelerinde önemli bir yere sahiptir. 1934 yılı Alice Rahon için bir dönüm yılı olmuştur. İlk sürrealist resimlerini üretirken, Paalen ile evlenmiştir.

1935'te Wolfgang ve Alice, Roland Penrose aracılığıyla Paul Elouard ve Max Ernst ile tanıştılar. Paalen çifti, Fransa'nın güneyindeki Le Pouy'da Valentine ve Roland Penrose'u ziyaret ettiler ve Alice'in şair, sürrealist ressam ve kolajist olan Valentine Penrose ile derin bir dostluğa başlamıştır. O yılın Aralık ayında, sürrealizmin kurucularından André Breton, Paalen’leri resmi olarak sürrealistler grubuna katılmaya davet etmiştir. Muttra ve Hindu kültüründen etkilenen şiirler yazan Rahon, André Breton'un desteğiyle, “Editions Surréalistes'te A Meme La Terre” isimli kitabını yayınladı. Yves Tanguy’a ait bir gravürde bulunan kitap, 235 adet numaralı ve her biri sanatçının imzasıyla sınırlı sayıda basılmıştır. 1939'da Paalen çifti, İsviçreli fotoğrafçı Eva Sulzer'in eşliğinde Amerika'ya bir geziye çıktılar. Her gezilerinde ruhani ve ilkel kültürlerin sanat izleri arayan çift, güzergâhlarını Alaska ve Britanya Kolumbiyası’na çevirdiler. Alice Rahon bu yolculuk sırasında yıllar sonra”DYN Dergi Kapağı” (Görsel 9) DYN dergisinde yer alacak totemlerinin temelini oluşturmuştur. DYN dergi sürrealist sanatçılar için önemli bir yere sahiptir. II. dünya savaşının olumsuz psikolojik etkilerinden kaçan, bilimden ilham alan ve arkeolojik keşiflerin heyecanına kapılan bu sanatçılar sanatlarına yeni bir yön belirlediler. Sürrealizmden, soyut dışavurumculuğa geçişte önemli bir oynadılar. 1942’den 1944’e kadar, New York, Paris, Londra ve Mexico City’de altı sayı yayımlanmıştır.

Görsel 9: "DYN Dergi", 1942 Meksika

7 Eylül 1939 yılında Frida Kahlo'nun daveti üzerine Mexico City'e giden Paalen çifti, San Angel mahallesine yerleştmiştir Meksika'da, sürrealist arkadaşları César Moro, Remedios Varo, Benjamín Peret, Leonora Carrington, Esteban Frances ile yeniden bir araya gelmiştir. Bu gruba Alice ve Wolfgang'ın hispanik öncesi kültürlere olan ilgisini paylaşan, aralarında Miguel Covarrubias ve karısı Rosa Rolanda'nın da bulunduğu diğer Meksikalı sanatçılar da katılmıştır. Okyanusya, Alaska ve Britanya Kolumbiyası'ndan zaten geniş olan ilkel sanat koleksiyonlarını, Veracruz, Oaxaca, Guerrero, Yucatán, Michoacán ve diğer bölgelerdeki çoklu keşif gezileri sırasında edindikleri arkeolojik ve popüler sanat eserleriyle zenginleştirmişlerdir.

Rahon'un, Meksika'ya geldiği andan itibaren, kum ve sgraffito ile zenginleştirdiği çeşitli teknikleri keşfederek kendini resme adadığı bilinmektedir. İlkel sanatın cezbedici dünyasıyla üretmiş olduğu eserlerinde renkleri, dokuları ve ilkel sembolik figürleri kendi kozmogonisini oluşturmaktadır. Alice Rahon " Los Gnomos Or Leprechauns'' (Cüceler veya Cüceler) isimli eserinde yerel kabilelerin motiflerini kullanmıştır (Görsel 10).

Görsel 10: Alice Rahon,"Los Gnomos Or Leprechauns" (Cüceler veya Cüceler), T.Ü.Y.B ve Kum, 46.5x57.5 cm, 1947, Mexico City Meksika

2.1.3 Elsa THORESEN (1906-1994)

Elsa Thoresen Norveçli bir baba ve Amerikalı bir annenin çocuğu olarak Amerika birleşik devletlerinde doğmuştur. Çocukluğunu ve gençliğinin bir bölümünü Amerika Birleşik Devletlerinde geçirdikten sonra Oslo'ya taşınmıştır. Burada akademik eğitimine başlayan Thoresen, 1924 -1927 yılları arasında Norwegian National Academy of Craft and Art Industry'de okumuştur. Sonrasında National Academy of Art (Oslo) 1929 yılına çalışmalarına devam etmiştir. 1927 -1929 yılları arasında aynı zamanda Académie Royal des Beaux-Arts Brüksel, Belçika'da eğitim görmeye devam etmiştir. Burada önemli bir öncü kişilik olan Belçikalı ressam Rene Magritte ile birlikte sanat sahnesinde sürrealizmi kontrol altında tutmuştur. Thoresen'in sürrealizm ile tanışması ilk kocası Vilhelm Bjerke Petersen tarafınca Kopenhag'da olmuştur.

1939'da Elsa Thoresen ve Vilhelm Bjerke Petersen, Kopenhag'daki Christianshavn'daki Ved Volden apartmanının merdivenlerine 13 Sürrealist resim yapmışlardır. 1944'te Thoresen ve Bjerke Petersen II. Dünya Savaşı nedeniyle İsveç'e kaçmak zorunda kalmışlardır. Burada aktif bir sanat ortamı oluşturmak için kurulan Halmstad Grup'a katılmışlardır. Thoresen ve Bjerke Peterson savaştan sonra, Gugenheim

bursu alınca ABD'ye taşınmışlardır. 1947'de İsveç'e dönmüşler, fakat 1953'te ayrıldıktan sonra, Thoresen ABD'ye dönerek ve hayatının geri kalanını burada geçirmiştir.[5]

Elsa Thoresen'in eserlerinde Rene Magritte ve Salvador Dali'nin etkileri görülmektedir. "The Face Of The Beach" (Sahilin Yüzü) eserinde bedensiz bir portre resmetmesi, zihni ve hayal gücünü yansıtmaktadır. Sanatçının eserleri, pitoresk ve akıcı olarak yorumlanmakdır.[6] "The Face Of The Beach" resminde Immanuel Kant'ın "özgür güzellik" ideali görselleştirilmiştir (Görsel 11). Mitsel bir tasvirinde barındığını gözlemlenmektedir. İstiridye kabuğunun insanlık tarihinde pek çok sembolik anlama geldiği bilinmektedir. Doğum törenlerinde ve ölüm törenlerinde kullanıldığı bilimektedir. Thoresen bu tasvirleri ve sembolleri kendi alegorilerini yaratmak için sıkça kullanmıştır. Kadın figürleri ne bereketli dişiyi, ne de femme fatel olarak tanımlanamamaktadır. Bu imgeler kadın bedeninin nesneleştirilmesiyle ilgili olmadığı gibi üreme ya da annelik ile ilgilide değillerdir. Daha ziyade erotik hayalleri, bireyselleşmiş kadınların erotik fantezileri hakkındadır.

Görsel 11: Elsa Thoresen," The Face Of the Beach" (Sahilin Yüzü), T.Ü.Y.B, 60X80 cm, 1947, Özel Koleksiyon

[5] https://en.glstrand.dk/media/92910/women_of_surrealism_uk_280818.pdf (22.06.2021)

[6] https://en.glstrand.dk/media/92910/women_of_surrealism_uk_280818.pdf (22.06.2021)

2.1.4 Frida KAHLO (1907 – 1954)

Asıl ismi Magdalena Carmen Frida Kahlo Calderon'dur. 6 Temmuz 1907 yılında doğsa da, Meksika devriminin gerçekleştiği 7 Temmuz 1910 yılını doğum günü olarak kabul etmiştir. Çocukluğunda geçirmiş olduğu çocuk felcinden dolayı sağ bacağı işlevsiz kalan Kahlo, 17 yaşında yaşında trafik kazası sonucu sol kalçasından giren bir demir parçasının sebep olduğu ağır tahribat, hayatı boyunca dinmeyen kalça, sırt ve bacak ağrıları ile yaşamak zorunda kalmıştır. Bu talihsizlikleri resimlerinde simgesel bir dille sık sık gözlemlenmiştir. " Henry Ford Hospital" (Henry Ford Hastahanesi) ve "Miscarriage" (Düşük) eserlerinde kazanın sonucunda vücudunun ağır hasarlar alması sonucunda, ilerleyen yıllarda yaşamış olduğu gebeliğin düşük ile sonuçlanmasının etkileri görülmektedir. (Görsel 12), (Görsel 13).

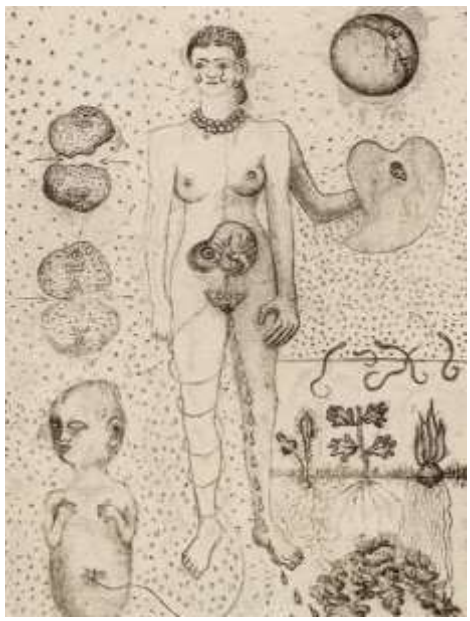
"Kahlo'nun sanatı; modernizmin yıkıcılığına, tüketim kültürüne, parçalanmaya karşı direnir ve başkaldırıyı bir umut olarak betimler. İçine doğduğu Meksika kültürünün geleneğinden, topografyasından (coğrafi ve kültürel) ve çoğulcu kültürel dokusundan beslenen sanatçı, modernleşmenin yabancılaştırıcı etkilerini ve bireye acı veren yanlarını algılamaya yönelik bir bilinç önermektedir."[7]

Frida Kahlo 1927 yılında yeniden yürümeye başlayıp, hem sanat hem de politika çevreleri ile temas kurmuştur. Kübalı komünist siyasetçi Julia Antonio ve fotoğraf sanatçısı Tina Modotti ile yakın bir arkadaşlık kurarak birlikte pek çok siyasi platformlarda yer almıştır. Frida Kahlo, 1929 yılında Meksika Komünist Partisi'ne üye olarak Frida Modotti sayesinde Dieogo Rivera ile tanışmıştır. Rivera ile 21 Ağustos 1929 yılında evlenen Kahlo, 1930 yılında Rivera ile Amerika Birleşik Devletlerinden duvar resmi siparişi almışlardır. Sağlık problemlerinden dolayı bir çocuğunu aldırmak zorunda kalıp, iki kez düşük yapmıştır. 1932 yılındaki bu talihsiz olayı, resim yaparak aşmaya çalışmıştır.

[7] F.Neşe Kaplan– A.Barış Kaplan, "Olgusal ve Düşsel Gerçekliğin Kozmogonik Portreleri: Frida Kahlo'nun İmgeleminde Biyolojik ve Ruhsal Acının Anatomisi*", Journal of Current Researches on Social Sciences,*7, 2017, s.350

Görsel 12: Frida Kahlo, "Henry Ford Hospital (The Flying Bed)" (Henry Ford Hastahanesi), Metal Ü.Y.B, 38.5x 31 cm, 1931,
Museo Dolores Olmedo Mexico City Meksika

Görsel 13: Frida Kahlo, "Düşük" (Düşük), Taş Baskı, 22.5x14.4 cm, 1932

"Two Fridas" (İki Frida) resminde modernleşmenin etkilerini, aidiyet duygusunu sorgulamasını, Riviera'dan boşanmanın vermiş olduğu duygu yoğunluğunu görülmektedir (Görsel 14). Resimde Meksika'nın yerel kıyafetleri içerisinde sol elinde Rivera'nın küçük betimlemesini tutmaktadır. Kalbinden çıkan iki damardan biri aşkını ve bağlılığını belirtmek için bu küçük resime bağlıdır. Avrupalı kıyafet içerisindeki Frida ise sağ elinde kesilen ve kan damlayan damarını bir forseps ile tutmaktadır, kan kaybettiği için ölümün eşiğinde soğukkanlılıkla ifadesiz bir duruş sergilemektedir. Barbara Mujica, kurmaca biyografi türündeki Frida adlı kitabında, "Two Fridas" (İki Frida) eserini şöyle betimlemektedir:

"İki Frida da baston yutmuş gibi dimdik oturmaktadır, ifadesiz yüzleri çektikleri acıyı gizlemek için takılmış maskedir. Güçlü. Hayatını idame ettiren, önüne ne çıkarsa çıksın, yoluna devam eden bir kadın. Alt edilmez Frida! Ama acı çektiğini anlayabiliyorsunuz, çünkü ikiye bölünmüş durumda (Mujica,2017: 307).

Frida Kahlo'nun hayatı günümüzde hala güçlü bir kadın ikonu olarak öne çıkmaktadır. Yaşadığı fiziksel ve duygusal acıları, çalkantılı ve bir o kadar özgür aşk yaşamı ile Kahlo sürrealizmin unutulmaz kadın sanatçılarındandır. 13 Temmuz 1954 tarihinde akciğer embolisi teşhisi ile hayatını kaybetmiştir.

Görsel 14: Frida Kahlo "Two Fridas" (İki Frida), T.Ü.Y.B 173.5 X 173 cm 1939
Museo de Arte Moderno, Mexico City

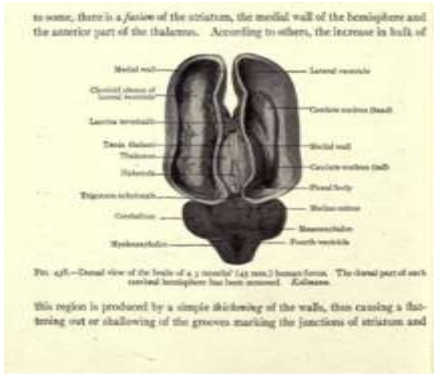
2.1.5 Helen LUNDEBERG (1908 -1999)

Chicago'da doğan Helen Lundeberg, 1912'de ailesiyle birlikte Pasadena, California'ya taşınmıştır. Üstün yetenekli bir çocukluk döneminden sonra, genç yetişkinliğe ulaştığı dönemde yazar olmak istemiştir. Ancak, Pasadena'daki Stickney Memorial Sanat Okulu'nda Lorser Feitelson tarafından verilen sanat derslerini aldıktan sonra, Lundeberg bir sanatçı olarak kariyer yapmak için ilham almıştır Feitelson'un soyut eserlerindeki etkileri 1950'li yıllar ve sonrasında Lundeberg'in eserlerinde hissedilebilmektedir. Lundeberg, Feitelson'un ilk eşinin vefatından sonra 1956 yılında evlenmişlerdir.

1934'te Lorser Feitelson ile Lundeberg, daha çok Post Sürrealizm olarak bilinen Sübjektif Klasisizmi kurmuşlardır. Avrupa Sürrealizminin aksine, Post Sürrealizm rastgele rüya görüntülerine dayanmamaktadır. Bunun yerine, izleyiciyi resim boyunca yönlendirmek için dikkatlice planlanmış konular kullanmışlar ve yavaş yavaş daha derin bir anlam ortaya çıkarmışlardır. Bu çalışma yöntemi, Lundeberg'in son derece entelektüel duyarlılıklarına hitap etmiştir. Post Sürrealizm temaları, Lundeberg'in geometrik soyutlamayı keşfetmeye başladığı 1950'lere kadar resimlerinde devam etmiştir. Her zaman gerçekliğe dayanan Lundeberg, soyutlama ve figürasyon arasında bir yerde var olan gizemli görüntüler yaratmıştır.

Lundeberg üniversite yıllarında farklı bilimsel disiplinlere ait ders kitapları incelemiştir. O yıllarda doğa bilimi ve tıp alanındaki kitaplarda fotoğraf yerine alanla ilgili özel bilgiye sahip sanatçılar tarafından çizimler yapılmıştır. Bu ilginin yansımaları eserlerinde çok net görülmektedir. Lundeberg, Plant and Animal Analogies'de dört nesneyi siyah-beyaz diyagramlar olarak sunmuş ve bunlardan üçünü neredeyse tam olarak Adam M. Miller'ın Frederick R. Bailey'in "Textbook of Embryology" (Embriyoloji Ders Kitabı) adlı kitabındaki çizgi çizimlerinden kopyalamıştır (Görsel 15). "Plant and Animal Analogies" (Bitki ve Hayvan Analojileri) isimli eserinde birçok yönden bir ağ yapısının görünümünü, sürecini ve işlevini yansıtmaktadır (Görsel 16). Oyulmuş bir gövde, bıçak, yeşil biber ve kırmızı kirazlar bir pencere pervazına otururken, birkaç siyah-beyaz diyagram gizemli bir şekilde yukarıda süzülmektedir. Ayrıca bir çocuk ve anne bir ağacın yakınında uzak bir manzarada yürümektedir (şekiller daha sonra

eklenmiştir). Bitki ve Hayvan Analojileri ve Lundeberg'in diğer resimlerinde, çeşitli formların kolajı, genellikle bir meyve parçasının tohumlarından bir insanın üreme hücrelerine kadar yaratılış ve yaşam kavramlarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Beyaz çizgiler ve kırmızı ve mavi oklar, diyagramları gerçekçi bir şekilde tanımlanmış nesnelerle birleştirmektedir. Resmin çerçevesini oluştururlar ve izleyicinin sahnenin anlamını anlamasına yardımcı olmaktadırlar. Bu gizemli natürmortta nesneler arasında dendrit görevi görerek fikirleri iletir ve sinaptik nesnelerle birlikte bir bütün olarak yeni anlamlar kurma işlevi görürler. Çizgiler sadece izleyicinin gözünü tablo boyunca yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda Lundeberg'in "entelektüel varlık" olarak tanımladığı şeyi oluşturan kavramsal bir öğeler ağı oluşturmak için görünüşte farklı ve farklı nesneleri birbirine bağlamaktadır.[8]

Görsel15: Frederick R. Bailey'nin Embriyoloji Ders Kitabından bir görünüm1921

[8] https://journals.openedition.org/miranda/9832 (08.07.2021)

Görsel 16: Helen Lundeberg, "Plant and Animal Analogies" (Bitki ve Hayvan Analojileri), Celotex Ü.Y.B, 61 x 76,2 cm, 1934-1935, UCI Müzesi ve California Sanat Enstitüsü'ndeki Buck Koleksiyon

2.1.6 Remedios VARO URANGA (1908-1963)

Remedios Varo URANGA 16 Aralık 1908 yılında İspanya'nın Angles (Girona) şehrinde, Endülüs'lü bir baba Rodrigo Varo y Zejalvo ve Katalonya'lı bir anne olan Ignacia Uranga y Bergareche'nin kızı olarak doğmuştur. Babası hidrolik mühendisi olan Remedios, ailesiyle gerçekleştirdiği iş seyehatlarinden oldukça etkilenmiştir.

Bir kızlarını kaybeden aile, Varo'yu Katolik inancın bağlılığını simgeleyen Los Remedios Bakiresine adamıştır. Annesi dindar bir Katolik olan Varo, Katolik manastır okulunda eğitim almıştır. Bu eğitim onun içindeki isyankâr eğilimlerin için deneyim olmak öteye gidememiştir. Babasının evrensel ve liberal görüşlerini benimseyerek, dini inanışlara karşı eleştirel bakış açısının temellerini atmıştır. 1924 yılında ailesiyle Madrid'e taşındılar. Burada henüz 15 yaşındayken, Francis Goya'nın bir dönem yöneticisi olduğu ve Salvador Dali, Picasso, Botero gibi ünlü sanatçılarında eğitim aldığı San Fernando Güzel Sanatlar Kraliyet Akademisine (Escuela de Bellas Artes) başlamıştır. 1930 yılında Akademide tanıştığı Gerardo Lizarraga ile evlendiler. Çift o zamanlar sanatın merkezi olan Paris'e gittiler. 1 yıl sonra Lizarraga İspanya'da iş bulduğunda avangardın merkezi olan Barselona şehrine taşınmıştır. Burada Thompson reklamcılık

firmasında çalışmaya başladırlar. 1935'te Varo, Madrid'de, "Composición" (Kompozisyon) isimli bir desen sergisine katılmıştır (Görsel 17). Ertesi yıl, Varo "Logicophobists" tarafından düzenlenen bir sergide üç eserle katkıda bulunmuştur.[9]

1937 yılında İspanya iç savaşının başlaması sonucu Lizarraga'nın bu savaşa katılmasıyla, Varo Estaban Frances ve Benjamin Peret ile Paris'e geri dönüp ortak bir stüdyoyu paylaşmıştr. Geçinebilmek için taklit resimler yapmaya ve küçük işlerde çalışmaya başlamıştır. II Dünya savaşının başında, Peret siyasi düşünceleri yüzünden Fransa hükümeti tarafından hapse atılmış, Varo'da hapis cezası almaktan kurtulamamıştır. Hapisten çıktıktan hemen sonra Almanlar Paris'i işgal ettiler, Varo diğer mültecilere katılmak zorunda kalmıştır. Kısa bir süre sonra da Peret'in serbest kalmasıyla Rubenstein ile birlikte 1941 yılında Meksika vatandaşlığına geçerek Avrupandan ayrılmıştır. 1943 yılında George Gurdjieff''in ezotorik doktirini ile ilgilenmeye başlayıp 1944 yılında resmen ezotorik gruba dâhil olmuştur.

Görsel 17: Remedios Varo Uranga, "Composición", Kâğıt Üzerine Mürekkep, 1935

[9] https://en.wikipedia.org/wiki/Remedios_Varo (09.07.2021)

Varo’nun eserlerinde, çocukluğunda ailesi ile ziyaret ettiği ve yaşadığı farklı şehirlerin etkisi olarak orta çağı andıran mimari yapılarına, mistisizme ve ezotorizme olan bağlılığı sonucu, biyoloji, fizik, kimya, botanik ile hermetik geleneğin izlerine rastlanmaktadır. Kahlo gibi Varo’da kendini sürrealist ressam olarak tanımlamamıştır. Meksika'da geçirdiği zamana kıyasla, Paris'te çalışırken çok az eser üretmiştir. Bu onun bir femme enfant statüsünden ve kadınların sürrealist sanatçılar olarak asla ciddiye alınmamasından kaynaklanabildiği düşünülmektedir. Paris'te geçirdiği zamanı düşünerek; *"Evet, çok konuşulup insanın farklı şeyler öğrendiği toplantılara katıldım, bazen sergilerine eserlerle katıldım, yaşım yoktu, yüzleşecek cesaretim de yoktu onlarla, Paul Eluard'a, Benjamin Péret'e ve Andre Breton'a. bu parlak ve yetenekli insanlardan oluşan grup içinde ağzım açıktı. Onlarla birlikteydim çünkü belli bir yakınlık hissettim. Bugün herhangi bir gruba ait değilim; başıma geleni resmediyorum ve hepsi bu*"[10] demiştir.

“Femme – enfant” (Kadın-Çocuk) ifadesiyle görüldüğü gibi kadın imajı, Salvador Dalí ve diğer birçok erkek sürrealist tarafından sürrealist kadını yaratmaya yönelik çok bilinçli bir arayışın temsilcisidir. Bilinçaltını yansıtan bir hareket olarak, ideal bir sürrealist kadın kavramını bilinçli olarak uygulayarak, Dali ve Andre Breton gibi sanatçılar gerçeküstücülüğün kökeniyle çelişmişlerdir. İspanya’daki kadın hakları tarihinde görüldüğü gibi, bu ideal kadının oluşumunda zamanın sosyal kuralları ve yasaları çok müdahil durumda olduğu için Dalí' nin kadın temsili resimleri bilinçaltını değil gerçeği yansıtmaktadır.

Sürrealist bir sanatçı olarak Remedios Varo, sürekli olarak kadınlara ve İspanyol kültürüne odaklanan sahneler çizmiştir. Varo, “femme-enfant” fikrini görmezden gelmiş ve bağımsız ve entelektüel kadın figürlerini ön plana çıkararak, resimlerinde özne olarak kadınları tasvir etmiştir. Varo'nun birkaç çalışmasının analizi yoluyla, resimlerinin kadınları aktif bir rolde temsil ettiği ve erkek sürrealistlerin kadınları aptal cinsel obje olarak resmetme konusundaki bilinçli arayışını görmezden gelmiştir. Kadınların tasviri bağlamında, Varo'nun resimleri toplumsal rollerden etkilenmemiştir ve bu nedenle

[10] https://en.wikipedia.org/wiki/Remedios_Varo (10.07.2021)

Dalí'nin eserlerinden daha sürrealist olduğu görülmektedir.[11] Meksika'ya yerleşen Varo, burada Leonora Carrigton ve Kati Horna ile hayatlarını ve eserlerini etkileyecek şekilde dostluk kurmuştur. Varo ve Carrigton'un birlikte tiyatro oyunu yazma denemeleri bulunmaktadır.

Remedios Varo Meksika'daki zamanının geçici olduğunu düşünse de, Venezuella'da geçirdiği bir yılın dışında tüm hayatı Meksika'da geçmiştir. "Erkekler için kutsal bir erotik sanatsal alan olan kadın bedeni, Varo tarafından cinsiyetsiz şekillere ve biçimlere, yani hayvanlara ve böceklere dönüştürüldüğü için, mekân yekpare cinsel yorumdan özgürleşir"[12]. Varo'nun "The Minatour" (Minotor) eserinde kadının bilgeliğini ve yaratıcılığını kendisinin simyacı ve kâşif görüntüsü üzerinden yansıtmaktadır (Görsel 18). Var ettiği dünyada bazen erkek olarak tasvir edilen karakterleri, kadın formuna dönüşmüştür.

Görsel 18: Remedios Varo Uranga. "The Minatour" (Minotor) ,Karton Ü.Y.B, 34x17cm, 1959

[11] Jacquelyn Yvonne White " The Surrealist Woman: the art of Remedios Varo", Syracuse University Honors Program Capstone Projects. 744. 2014, s.8, s 9

[12] https://en.wikipedia.org/wiki/Remedios_Varo (10.07.2021)

"Exploration of the Sources of the Orinoco River" (Orinoco Nehri'nin Kaynaklarının Keşfi) Venezuella'da bulunan Orinoco nehri üzerinde gezinen ve kendisine benzer bir portre ile kararlılığını resmetmiştir (Görsel 19). Üzerinde durduğu, sisli ve ürkütücü atmosferdeki suların kaynağını araştırmaya çıkmıştır. İçine oturarak seyahat ettiği trençkot paltonun yan ceplerinde küçük notlarıyla, hemen önünde yolunu bulması için pusulasıyla, arkasında balığın kuyruk yüzgecine benzeyen dümen palasıyla, kırılgan, naif ve masalsı tekne resmetmiştir. Nehrin içindeki ağaçların içindeki ürkek ve meraklı bakışlı siyah kuşlar rüya tasvirini desteklemektedir. Yüzünün dönük olduğu ağacın kovuğunun içinde, gösterişsiz sehpanın üzerindeki basit kadehten nehrin kaynağı akmaktadır. İçinde durduğu kıyafetten yapılmış kayığının yakaları şapkasıyla bir bütündür. Aslında kendi kıyafetiyle seyahat etmektedir. Herhangi bir araca ihtiyaç duymamaktadır. Seyahat ettiği kıyafetini iplerle yönlendirdiği görülmektedir. İpler aynı zamanda dümen görevi görmektedir. Başının üzerindeki iplerle bağlı kanatlar bir tiyatro sahnesinden ödünç alınmış gibi durmaktadır. Orinoco nehri zaman zaman sular altında kalmaktadır. Varo'nun Venezüella'daki gerçek seyahatlerini, arkadaşlarının altın aramak için bir keşif gezisine katıldığı Orinoco Nehri'nin sular altında kaldığı ormanları yansıtmaktadır. Ancak, tükenmez kutsal iksir akışıyla kadeh (ya da kâse), sahneyi eski mitsel gelenekler içinde de konumlandırmaktadır. Böylece bu kadının arayışı ruhsal bir düzeyde anlaşılabilir, altın filozofun altını, dönüşümün simyasal sıvısıdır. Simyanın hem bilimsel bir çalışma hem de mistik bir araştırma olması gibi, Varo da nehrin kaynağının keşfini ruhsal arayış için bir metafor olarak kullanmıştır."[13]

[13] https://www.maramarietta.com/the-arts/painting-drawing-sculpture/artists-p-w/varo/ (11.07.2021)

Varo hayatının son yıllarını eşi Avusturyalı yazar ve mülteci Walter Gruen ile maddi sıkıntılardan uzakta geçirmiştir. 8 Ekim 1963 yılında kalp krizi sonucu hayatını kaybetmiştir.

Görsel 19: Remedios Varo Uranga, "Exploration of the Sources of the Orinoco River" (Orinoco Nehri'nin Kaynaklarının Keşfi), T.Ü.Y.B, 47,5 x40 cm, 1959, Özel Koleksiyon

2.1.7 Gertrude ABERCROMBİE (1909-1977)

Abercrombie, 17 Şubat 1909'da Austin, Teksas'ta doğmuştur. Ailesi Tom ve Lula Janes Abercrombie, Gertrude'un doğduğu gün Austin'de bulunan gezgin opera şarkıcılarıdır. Aile, annesinin kariyerini ilerletmek için 1913'te Berlin'e taşınmışlardır, ancak I. Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle aile Amerika Birleşik Devletleri'ne geri dönmüştür. Döndüklerinde aile, 1916'da Chicago Hyde Park'a yerleşmeden önce Aledo, Illinois'de yaşadılar. Gertrude katı bir Hıristiyan Bilimcisi ortamında büyümüştür.

1929'da Urbana-Champaign'deki Illinois Üniversitesi'nden Latin dilleri bölümünden derece ile mezun olmuş ve Chicago Sanat Enstitüsü Okulu'nda figür çizimi eğitimi almıştır. Ayrıca bir yılını Chicago'daki Amerikan Sanat Akademisi'nde ticari sanat eğitimi alarak geçirdi; bu kurs, bir sanatçı olarak kariyerinin ilk yıllarının gidişatını

belirleyici bir unsur olmuştur.[14] 1940 yılında avukat Robert Livingston ile evlenmiş ve 1942 yılında Dinah adında kız çocukları doğmuştur. Boşandıkları yıl müzik eleştirmeni Frank Sandiford ile evlenmiştir. Düğünlerinde, Dizzy Gillespie ile tanışmış ve uzun yıllar bitmeyen bir dostluğun temelleri atılmıştır. Abercrombie, kendi avangard sosyal çevresi içinde, James Purdy'nin, Eustace Chisholm kitabında Malcolm adında kurgusal bir karakter olarak ve Gertrude of Stony Island Avenue kitabında hayali bir karakter olmadan, kendisi olarak görünmüştür.[15] Richie Powell'ın "Gertrude's Bounce" şarkısına da ilham kaynağı olmuştur.

Abercrombie resimlerinde, René Magritte ve Chirico'nun eserlerine duyduğu ilginin etkileri görülmektedir. Baykuşlar, hayalet gibi saydam insan tasvirleri, koyu tonlar, kuru dallar ve ölü ağaçlar, boşlukta bir yapının içerisinden tedirgin bir şekilde saklanarak dışarıyı izleyen figürler, kediler genel hatlarıyla Abercrombie pentür konularını genel olarak tanımlamaktadır. Abercrombie'nin Sürrealizmi, ipuçlarını Ortabatı çevresinin atmosferinden ve kültüründen alarak büyük ölçüde yerliydi. Tuval yerine masonit tahta üzerine yağ kullanarak, öncelikle berrak bir rüyanın esrarengiz kalitesine sahip olan natürmortlar, portreler ve manzaralar çizmiştir.

[14] https://www.artnews.com/art-news/artists/gertrude-abercrombie-who-is-she-famous-works-1234578346/ (12.07.2021)
[15] https://sova.si.edu/record/AAA.abergert?s=0&n=10&t=C&q=&i=0 (12.07.2021)

1944'te sanatçı Chicago Sanat Enstitüsü'nde kişisel bir sergi açmış ve çalışmaları aynı yıl kurumun 55. Yıllık Amerikan Resim ve Heykel Sergisi'nde de yer almıştır. 1945'te Chicago Üniversitesi Rönesans Derneği'nde bir grup sergisinde resimlerini sergiledi ve 1948'de Chicago Halk Kütüphanesinde kişisel bir sergi açmıştır. Abercrombie'nin bu dönemde yarattığı: "The Visit" (Ziyaret) adlı yapıtında, karakteristik olarak ürkütücü, gizemli bir sahneyi betimler (Görsel 20). Resim, kasvetli bir gecede pencereden dışarı bakan bir kadın ve içeriye bakan bir erkek olmak üzere iki figürü göstermektedir. Ziyaret Abercrombie'nin kolay analize meydan okuyan, keşfetme tutkusunu örneklendirmektedir. Abercrombie, günlük hayatından olaylar ve etkileşimler günlüğü tutmuştur ve resimleri, sanatçının kendi içselliğine olan ilgisinin bir yansıması olarak görülebilir. Bir keresinde, "Ben her zaman kendimi çizerim" demiştir.[16]

Görsel 20: Gertrude Abercrombie, "The Visit" (Ziyaret), 38.1 x 50.8 cm, T.Ü.Y.B, 1944, Chicago

1950'lerin sonunda, mali sıkıntılar, alkolizm ve artrit nedeniyle sağlığını kaybetmiş ve münzevi hale gelmiştir. 1959'dan sonra eserlerinin boyutları küçülmüş ve

[16] https://www.artnews.com/art-news/artists/gertrude-abercrombie-who-is-she-famous-works 1234578346/ (14.07.2021)

daha az üretmeye başlamıştır. Sağlığı her geçen gün daha kötüye gitmeye başlamış ve sonunda yatalak kalmıştır. 1977 yılında köklü bir üyesi olduğu, Hyde Park Sanat Merkezi'nde çalışmalarının büyük bir retrospektif sergisi açılmıştır. 3 Temmuz 1977'de vefat eden Abercrombie, vasiyeti üzerine kendi çalışmalarını ve koleksiyonunu Orta Batı'daki kültür kurumlarına bağışlamıştır.

2.1.8 Stella SNEAD (1910 – 2006)

2 Nisan 1910 İngiltere'nin Londra şehrindeEthel May Snead ve Clarence Fredrick Heron Snead'in çocuğu olarak doğmuştur. Otobiyografisinde babasını psikolojik olarak sorunlu olduğundan ve annesi ile sürekli kavga ettiğinden söz etmektedir. Bu sebepten dolayı 1915 yılında annesi ile evlerini terk etmek zorundan kalmışlardır. 20'li yaşlarında, büyük olasılıkla babasından kalan, genetik bir yatkınlığı bulunan depresyona yakalanmıştır. Günlüğünde; "Tatmin hissi yok, yalnız, sıkılmış… 20'li yaşlarımın başında ağır depresyonum ortaya çıkmaya başladı ve aylar boyu geçmedi. Çok ağladım, ayılar gibi kış uykusuna yatmak ve ölmek istedim."[17] demiştir. Ağır depresyon ilerleyen yıllarda tekrar kendini göstermiştir. 1936 yılının mayıs ayında Tenerrife adalarına bir arkadaşını ziyarete gitmiş ve arkadaşını resim yaparken izlemiştir. Teknik olarak hız ve beceri gerektirmediğini düşünmüştür. ''Bir gün onu yakından izledim ve bunu yapabileceğime, en azından onun yaptığını yapabileceğime dair güçlü ve anında bir inancım vardı - yağlı boyayı fırça ile düzgünce sürmüş ve koyduğu yerde sessizce ve itaatkâr bir şekilde durmuştu. Bu bana çekici geldi. Suluboya ve diğer bazı becerilerde olduğu gibi hızlı ve hünerli olmam gerekmiyordu"[18]. Yağlıboya resim yapmaya karar vermiştir. Evine döndükten sonra annesi rahatsızlandığı için, tüm yaz boyunca kendini sosyal hayattan soyutlayarak resim yapmıştır. Eylül ayı geldiğinde, arkadaşı Tangier'de ortak bir stüdyo ev teklifinde bulunmuştu ya da evinde kalıp ders almadan resim yapabilmeyi düşünmüştür.

[17] https://gaiadergi.com/hatirlanmaya-deger-7-surrealist-kadin-ressam/ (18.07.2021)
[18] http://www.archipelago.org/vol3-1/chronology.htm (20.07.2021)

Bir süre, Paris'ten Londra'ya bir okul açmak için gelen Fransız ressam Amédée Ozenfant ile çalışabilme ihtimalleri üzerine düşünmüştür. Daha önce adını duymadığı, ancak az öğrenci ile eğitim alma ve tek öğretmenden ders alma fikri Snead için çekici gelmiştir. Amédée Ozenfant, Fernand Léger yakın arkadaştılar. Paris'teki Académie Moderne'de ders vermişler, Le Corbusier olarak tanınan Fransız mimar Charles-Edouard Jeanneret, Ozenfant'a bir ev inşa etmiş ve birlikte Purist Hareketi'ni başlatmışlardır. Ozenfant Güzel Sanatlar Akademisi, eylül ayının ortalarında Londra'da açılmıştır. Stella Snead yaz aylarında yapmış olduğu altı adet küçük ebatlardaki çiçek resimlerini alarak akademiye gitmiştir. Orada dostlukları uzun yıllar devam eden Leonora Carrigton ile tanışmıştır.

1937 yılı Stealla Snead için bol üretimli bir yıl olmuştur. Bu dönemde, arkadaşları ile sık sık müzeye gidip yeni keşiflerde bulunmuştur. Gauguin ve Le Douanier Rousseau'nun eserlerine ilgi duymuştur. O yıllarda çekingen tavrı yüzündenm ve çevresindekilerin bakışlarından rahatsız olduğu için evinde resim yapmaya başlamıştır. Nazilerin yaklaşan savaşı kazanma ihtimali Snead için, Avrupa kültürünün sonu anlamına gelmiştir. Bu düşünce, onda Amerika Birleşik Devlerine göç etme tutkusunu güçlendirmiştir. Yeni Dünya için her alanda üretim veren sanatçı, öğretmen, filozof, bilim insanının yaklaşan savaştan kaçarak göç etmeleri düşüncesini savunmuştur. 1938 yılında Ozenfant Seattle, Washington, ABD'de bir yaz kursu vermek üzere davet edilmiştir. Stella Snead burada Henry Moore'dan bir dönem ders almıştır. Aynı yıl Ozenfant Güzel Sanatlar Akademisi New York'a taşınma kararı almıştır. 1939 yılında savaş ilan edildiğinde Snead yanına kitaplarını ve resimlerini alarak New York'a, Ozenfant'ın yanına gitmiştir. 1940 yılında Kaliforniya'ya yapacağı ziyaret için yola çıktığında, ülkenin büyüklüğü ve batıya doğru ilerledikçe gözlemlediği çöller Snead'ı çok etkilemiştir. Ekim ayında New York'a geri dönmüş, evinde huzurlu olduğu için çalışmalarını evinde sürdürmüştür.

1941 yılında savaştan kaçan Avrupalı entelektüeller, özellikle Paris'te yaşayan sürrealist sanatçıların çoğu New York'a gelmeye başlamıştır. Snead ilk sürrealist resmini göçmen sanatçılarla New York'ta bir galeride karma bir sergiye katılmak için yapmıştır. Bu sergiye Max Ernst'ün geleceği bildiği için sürrealist bir tablo yapmak için gece gündüz çalışmıştır. 1942 ile 1944 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin iç kısımlarına ve Meksika'da bulunan Paracutin yanardağını ziyarete gitmiştir. Paracutin Snead'ın gittiği dönemde uykuya geçmiş olduğu için dağı gözlemleyememiştir. 1944 yılında yanında birçok eserle geriye dönmüştür. 1943'ten bu yana yaptığı çalışmaları, insanlardan daha sık, temsil edilen hayvanlarla, fanteziye odaklanmıştır."The Sulky Lion" (Somurtkan Aslan) iki boyutlu, arka plandaki binaların uzayda ölçeksiz olarak havada asılı durmaktadır (Görsel 21). Resimde perspektif kuralları görülmemektedir.

Görsel 21: Stella Snead, "The Sulky Lion" (Somurtkan Aslan), T.Ü.Y.B, , 96.5 x 63.5 cm, 1943, Pavel Zoubok Galerisi, New York

1950’li yıllara gelindiğinde Stella Snead resim yapmayı bırakmıştır. Artık yeni bir tutku ile fotoğraf sanatı üzerine eserler üretmeye başlamıştır.1960’lı yıllarda Hindistan’a seyahatler gerçekleştirmiş ve orada doğayı, sokak yaşantısını ve Hindu heykelleri fotoğraflamıştır. Bu gezilerde çektiği fotoğraflardan oluşan sekiz kitap yayımlamıştır. 1987'de resme dönmeye karar vermiş ve 1940'larda yaptığı eserlerin yeni versiyonlarını yapmıştır. Bu varyasyonları oluşturmak için kullandığı eski eserlerinin bazılarının fotoğraflarını, orijinalleri üzerinde sergilemiştir. O zamana kadar tamamen unutulmuş ve sanat dünyası tarafından bilinmemektedir. 1997'de 85 yaşındayken New York'taki bir galeride düzenlenen Leonora Fini retrospektifine katılmış ve çalışmalarından çok etkilenen galeri sahibi Neil Zukerman'a kendini tanıtma fırsatı bulmuştur. [19] 1999'da resimlerinden oluşan bir sergi düzenlemiştir. 1971 yılında Manatthan’a geri döndü ve 18 Mart 2006 tarihinde ölümüne kadar burada yaşamıştır.

2.1.9 Dorothea TANNING (1910 – 2012)

Dorothea Tanning, Illinois, Galesburg'da doğmuş ve büyümüştür. 1926'da Galesburg Devlet Lisesi'nden mezun olduktan sonra Tanning, Galesburg Halk Kütüphanesinde (1927) çalışmış ve Knox Koleji'ne (1928–30) katılmıştır. İki yıllık üniversiteden sonra, sanatsal bir kariyere devam etmek için ayrılmıştır, önce 1930'da Chicago'ya, ardından 1935'te New York'a taşındı ve kendi eserlerini üretirken, ticari bir sanatçı olarak kendini maddi olarak desteklemiştir. Tanning, sekiz yıllık bir ilişkiden sonra 1941'de yazar Homer Shannon ile evlenmiştir.[20]

Tanning 1936 yılında New York, Manhattan’da bulunan modern sanat müzesinde fantastik sanat, dadaist ve sürrealist eserlerden oluşan ‘’Seminal’’ temalı sergisinde sürrealist ressamlarla tanışmıştır. 1941 yılında Amerika’da bulunan Macy’s mağazalar zincirinin sanat yönetmeni, Tanning’i Julien Levy sanat galerisinin sahibi ve uzun yıllar arkadaş olarak kalacakları Julien Levy’nin eşi sürrealist ressam Muriel Streeter ile tanıştırmıştır. Bu tanışma sayesinde galeride iki sergi açmış (1944-1948) ve Max Ernst ile ve göçmen sürrealistlerle tanışma fırsatı bulmuştur. Max Ernst ile ilk buluşması 1942 yılında bir partide olmuştur. 1943 yılında Dorothea Tanning’inde aralarında bulunduğu,

[19] https://surrealism.website/Stella_snead.html (22.07.2021)
[20] https://en.wikipedia.org/wiki/Dorothea_Tanning (23.07.2021)

New York'taki Art of This Century Gallery'de, Exhibition by 31 Women sergisinde Max Ernst, Tanning'in yapmış olduğu otoportre eserin "Birthday" (Doğum Günü) hayran olduğu bilinmektedir (Görsel 22). Tanning'in anılarında belirttiği gibi sergi sonrası atölyesine gitmişler, satranç oynamışlar ve 30 yıllık birliktelikleri başlamıştır. İkili önce Arizona'da bulunan Sedona'ya yerleşmişlerdir ve sonra Paris'e taşınmıştır. 1946 yılında Man Ray ve Juliet Browner ile aynı gün çifte düğünde evlenmiştir. 1976 da Ernst'ün ölümüne kadar Sedona, Paris, Touraine ve Provence arasında yaşamıştır. Max Ernst'ün ölümünden sonra Tanning New York'a dönmüş ve 31 Ocak 2012 yılında Manhattan'daki evinde 101 yaşında hayatını kaybetmiştir. 1970'li yıllarda ise yumuşak bez heykeller çalışmaya başlamıştır. Dorothea Tanning hayatı boyunca şiirler ve hikâyeler yazmayı hiç bırakmamıştır.

Görsel 22: Dorothea Tanning, "Birthday" (Doğum Günü), T.Ü.Y.B, 102,2 cm x 64,8 cm, 1942,
Philadelphia Museum of Art, Philadelphia, ABD

Dorothea Tanning'in 1974'te Alain Jouffroy'a söylediği, tüm çalışmalarının altında bir süreklilik, bir niyet yolu olduğunu iddia etmiştir Çok farklı stilleri, ortamları ve teknikleri kapsayan eserleri, bir avuç saplantı ve meşguliyet etrafında dönmektedir. Gotik ve fantezi kurgunun son derece yüklü psiko-dramlarından ve Sürrealizmin yıkıcı potansiyelinden etkilenen Tanning, kadınsı (ve çocukluk) fiziksel ve şehvetli deneyimin doğasını keşfetmeye çalışan, gerçeklik ve fantezi arasındaki sınırı gerçekler lehine çökerten görüntüler geliştirmektedir. Tüm olasılıkların potansiyel olarak var olabileceği akışkan bir yaratıcı evren yaratmaktadır.[21] Tanning'in resimlerinde ev mekân olmaktan öte izleyicinin korkulan bir sahneyi anlatmak değil, korku beklentisini izleyiciye iletmek için arzulanmaktadır. Eserlerinde kadının, toplumsal cinsiyet ayrımına karşı sert bir tavır içerdiği görülmektedir. Kadın sanatçı tanımlamasını sert bir şekilde reddetmektedir. Tanning, "kadın sanatçı" terimini "biri verilir, diğeri sizsiniz" gerekçesiyle reddetmesine rağmen, sanat dünyası inkâr edilemez bir şekilde kadına dair niteliktedir. Kadınlığın doğasını yansıtan çalışmalarında annelik, aile ve kadın ergenliği temalarını iredelerken aynı zamanda kadınların geleneksel ev alanını sık sık bozarak rahatsız etmektedir.[22] ''Birthday'' tablosundaki aynalardan yansıyan birbiri ardına açılan boş odaların kapıları ile bilinmeyene kendi çıplaklığı ve önünde duran gotik kanatlı yaratığın tasviriyle dik ve güçlü durmaktadır. Bilinmeyene karşı, üzerinden ağaç kökleri çıkan ortaçağ tiyatro kostümünün içerisinde kararlılığını tanımlamıştır. İçinde bulunduğu mekân korkunun yanı sıra, merak ve heyecanda yansıtmaktadır.

Tanning'in erken dönem eserlerinden "Maternity" (Annelik), annelik kavramını, kendi yaşamının edinimleri üzerinden yorumlamıştır (Görsel 23). Çölde beyaz kıyafetler içerisinde ve yine çöl kumunun yakıcı sıcağından koruyan beyaz bir örtünün üzerinde anne, kucakta bebek ve insan yüzüne sahip bir köpek görülmektedir. Bir kapıdan girmiş ve diğer kapının karşısında olan anne figürü yüzünde hüzünlü bakışla bebeği sıkıca tutmaktadır. Anne figürünün elbisesinde karın bölümündeki parçalanmışlık aynı zamanda bir yoksunluğu temsil etmektedir. Gökyüzü kapalı ve karşıda duran kapının ortasında konstrüksiyonun ayakta tuttuğu bezden rahmi andıran bir heykel durmaktadır. Heykel

[21] Victoria Carruthers, "Dorothea Tanning and her Gothic Imagination", *Journal of Surrealism and the Americas*, c.5, 2011, s.134

[22] Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Menteşoğlu Chatzoudas, "Kadın Sanatçıların Gözünden Resimde Annelik Teması", Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5, 2021, s.75

çölün ortasında bezlerin içi rüzgârla dolmuş fırtınayı göstermektedir. Kapı ile heykelin arasındaki mesafe uzak kavramını düşündürmektedir. Tanning'in Katchina adında bir köpeği olduğu bilinmektedir. Eserde yerde duran köpeğin yüzünün bebek yüzüne sahip olması onu çocuğunun yerine koyduğunu göstermektedir.

Görsel 23: Dorothea Tanning,"Maternity" (Annelik), T.Ü.Y.B, 42x121 cm, 1946-1947, Paris ve DACS, Londra 2018. Özel koleksiyon

1950'nin ortalarında resimde ifade biçimi tamamen değişmiştir. Esrarengiz, melez figürler birbiri içine geçmiş prizmatik kompozisyonlar görülmektedir. Artık figürler net değil, daha soyut halde gözükmektedir.

"*Kabaca 1955'ten başlayarak, doğrudan, basit görüntüleri ifade olarak boyama döneminden sonra (Tableau Vivant ; The Blue Waltz Death and the Maiden ...), boyalı kompozisyonlarım değişmeye ve giderek yoğunlaşan bir uçak karmaşıklığında birleşmeye başladı. Renk artık bir ilk ayrıcalıktı: Sedona'da duvara yapıştırılan beyaz bir tuval mavi*

ve menekşe ve belli bir kuru pas kırmızısı olurdu. Dikey olması gerekirdi. Ayrıca hemen orada olmazdı. Gözü bir anda saklanan, açığa çıkan, dönüşen ve daha önce hiç görülmemiş bir görüntünün olduğu, sanki benden yardım almadan ortaya çıkmış gibi boşluklara yönlendirmek istedim. Çok heyecanlandım ve buna "Insomnies" (Uykusuzluk) adını verdim (Görsel 24)."[23]

;

Görsel 24: Dorothea Tanning, "Insomnies" (Uykusuzluk), T.Ü.Y.B, 207 X 146 cm, 1957, Moderna Museet, Stockholm

2.1.10 Muriel STREETER (1913 – 1995)

1913 yılında New Jersey Vineland'te dünyaya gelmiştir. Geçmişi hakkında çok kısıtlı belgelere ulaşılabilmiştir. Birçok sürrealist kadın ressam gibi onu da sadece bir eş olarak kaynaklarda görmekteyiz. 1944 yılında Julien Levy ile evlenmiştir. Levy'nin kendine ait bir sanat galerisine sahip olmuştur. Bu galeride 1944 ve 1950'de kişisel sergiler açmıştır. 1943 ve 1945 yıllarında Marcel Duchamp'ın daveti üzerine, Peggy

[23] https://www.dorotheatanning.org/life-and-work/view/81/ (24.07.2021)

Guggenheim'ın düzenlemiş olduğu New York'taki Art of This Century Gallery'de, Exhibition by 31 Women (In Wonderland) sergisinde eserleriyle yer almıştır.[24]

"The Chess Queens" (Satranç Kraliçeleri), isimli eserinde Dorothea Tanning ile kendini tasvir etmiştir. (Görsel 25). Bu resim, Max Ernst'in 1944 tarihli "The King Playing with the Queen" (Kral Kraliçe ile Oynarken) heykeline doğrudan feminen bir yanıtıdır (Görsel 26). Streeter, izleyiciyi oyunda aktif bir izleyici olması için tahta seviyesinde konumlandırmıştır. Streeter'ın resmi, bir terasta duran siyah beyaz satranç vezirlerini tasvir etmektedir. Kraliçeler, satranç figürleriyle dolu bir manzaraya karşı, seyirciye arkaları dönük olarak durmaktadırlar. Kralı olmayan satranç tahtasında, kadının kahraman olabileceğini, Sürrealist ilkelere meydan okuyarak, yaratıcılık, yer değiştirme ve özerklik vizyonlarını bize göstermek için geri adım atarak ve bazen aynanın içinden geçerek bunları çeşitli şekillerde eserlerinde müzakere etmişlerdir. Aynı yıl eşinin New York'taki galerisindeki "Satranç İmgeleri" sergisinde yer almıştır.[25]

Görsel 25: Muriel Streeter, "The Chess Queens" (Satranç Kraliçeleri), T.Ü.Y.B, 61x76.2 cm, Wadsworth Atheneum Connecticut A.B.D

[24] https://thewomensstudio.net/2018/04/30/muriel-streeter/ (25.07.2021)
[25] https://thewomensstudio.net/2018/04/30/muriel-streeter/(25.07.2021)

Görsel 26: Max Ernst," The King Playing with the Queen" (Kral Kraliçe ile Oynarken), Bronz, 97.8 x 47.7 x 52.1 cm, 1944, Jerusalem Israel Museum İsrail

2.1.11 Brigdet Bate TICHENOR (1917-1990)

Bridget Pamela Arkwright Bate 22 Kasım 1917 Paris, Fransa'da doğmuştur. Gençlik yıllarını İngiltere'de geçirmiş ve İngiltere, Fransa, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (Slade Güzel Sanatlar Okulu, Ecole des Beaux Arts, Art Students League of New York) okullarda devam etmiştir. 16 yaşında annesiyle birlikte yaşamak için Paris'e taşınmış ve burada Coco Chanel için model olarak çalışmıştır. 1930'dan 1938'e kadar Roma ile Paris arasında yaşamıştır. Babası Frederick Blantford Bate Bridget'in sanat eğitimiyle yakından ilgilenmiştir. Babasını yakın arkadaşı olan sürrealist fotoğraf sanatçısı Man Ray Bate'nin Paris'ten, New York'a uzanan yolculuğunda fotoğraflarını çekmiştir.[26]

[26] https://en.wikipedia.org/wiki/Bridget_Bate_Tichenor (26.07.2021)

Bate Tichenor'un boyama tekniği Paul Cadmus'un 1945'te New York'ta öğrettiği 16. yüzyılda İtalyan sanatçıların boyama tekniğine dayandırmaktadır, yumurta kabuğu ile hazırlanan formülleri, gesso zemin üzerine, masonit levha üzerine uygulayarak, çoklu şeffaf yağ sırlarıyla Chiaroscuro tekniğini kullanmıştır. Bate Tichenor'un, çalışmalarının ruhani nitelikte, eski okült dinleri, büyüyü, simya ve onun içindeki Mezoamerikan mitolojisi konularını, İtalyan Rönesans resim stili uygulayarak eklektik bir örgü yaratmıştır.

Mezoamerikan kültürü ve Avrupa'daki geçmişi resimlerinin konularını ve tarzını derinden etkilemiştir. 1950'li yılların başında Meksika'ya gelen sürrealist ve sihirli gerçekçilik alanında eserler üreten diğer kadın sanatçılarla diyalog kurmuştur. 1953 yılında eşi Jonathan Tichenor'dan boşanmış ve profesyonel moda ve aksesuar editörü olarak çalıştığı Vouge dergisinide bırakarak, hayatının son günlerine kadar kalacağı Meksika'ya taşınmıştır. Bate Tichenor 1953'te Meksika'ya taşındığında, kendini gerçekleştirmeyi başarmak için atalarının ruhlarına olan inancından ilham alarak sanatı ve mistisizmi aracılığıyla ömür boyu sürecek bir yolculuğa dönüşecek olan şeye başlamıştır. Tek başına ve soyutlanmış olarak resim yapmış, kendi kişisel insani ve ruhani kimliklerini bulmak için tanıdık ve toplumsal maskelerini çıkarmış; daha sonra bu gizli kimlikleri, kendi kutsal inançlarını ve gerçeklerini temsil eden resimlerinde yeni maskeler ve karakterlerle yeniden konumlandırmıştır. Bu korunan içsel kendini keşfetme ve gerçekleştirme süreci, alegorik olarak büyülü ortamlarla uğraşan bir dizi mitolojik karakterle tasvir etmiştir. Dışavurumcu bir görsel dil ve gizli tuttuğu sanatsal bir kelime hazinesiyle kendi hayatının dramatizasyonunu ve arayışlarını tuval üzerine resmetmiştir. Leonora Carrington, Remedios Varo, Alice Rahon ve fotoğrafçı Kati Horna ile yakın dostluklar kurmuş, 1958'de Meksika'daki Galerías Excelsior'da onlarla birlikte First Salon of Women's Art'a katılmıştır.[27] Aynı yıl Ario de Rosales, Michoacán'da Contembo çiftliğini satın almış ve burada 1978 yılına kadar evcil hayvan yetiştiriciliği ile uğraşarak, münzevi bir şekilde resim yapmıştır. 1982 ve 1984 yılları arasında Bate Tichenor Roma'da yaşamış ve bir dizi resim yapmıştır. 1982'de oğlu Jeremy'nin 42 yaşında vefat etmesiyle başlayan birçok trajedi yaşamıştır. İki yıl sonra, İtalyan nişanlısı beklenmedik

[27] https://tr.wiki2.wiki/wiki/Bridget_Bate_Tichenor (27.07.2021)

bir şekilde ölmüştür. Ailesi daha sonra onu evlatlıktan reddetmiştir, bu durum onu Meksika'ya geri döndürmüştür.

Bridget Tichenor'un resimsel evreni, tarot ve teozofiye olan ilgisine bağlı olarak, son derece kişiseldir. Fantastik varlıkları, bazen maskeli, beyaz, kel, yeni doğanlar, yumurta formu gibi vahşi gözlerle donatılmış, asla kendilerine ait olmayan bir evrenin içerisinde var olmuşlardır. İsimsiz olan resminde, bir tilki, bir köpek, bir yılan, bir semender gövdesine sahip garip yüzler özel bir güç kazanır çünkü çoğu hayvanat bahçesinde yaşayan hayvanların özelliklerinden esinlenmiştir (Görsel 27).[28]

Görsel 27: Bridget Bate Tichenor, "İsimsiz", Masonit, T.Ü.Y.B, 50 x 50cm, Bilinmiyor, Özel Koleksiyon

[28] https://cultura.nexos.com.mx/bridget-bate-tichenor-la-epifania-en-la-pintura/ (27.07.2021)

2.1.12 Leonora CARRİNGTON (1917 – 2011)

Mary Leonora Carrington 6 Nisan 1917 yılında Lancashire İngiltere'de doğmuştur. Babası Harold Wylde Carrington (1880-1950) zengin bir tekstil imalatçısıydı, annesi Marie ise İrlandalıdır. Katolik okullarda rahibeler tarafından iki okulda eğitim almış, ancak hem New Hall School, hemde Chelmsford'dan atılmıştır. Ailesi onu asi davranışlarından dolayı Floransa'da bulunan Mrs Penrose's Academy of Art'a göndermiştir. 1927'de, on yaşındayken, Paris'teki Left Bank galerisinde ilk Sürrealist resmi izleme fırsatı bulmuştur ve daha sonra Paul Éluard da dâhil olmak üzere birçok Sürrealistle tanışmıştır. 1935'te Londra'da Chelsea School of Art'ta bir yıl okumuştur ve babasının arkadaşı Serge Chermayeff'in yardımıyla Fransız modernist sanatçı Amédée Ozenfant'ın Londra'da kurduğu Ozenfant Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitimine iki yıl devam etmiştir. 1936'da Carrington, Londra'daki Uluslararası Sürrealist Sergisinde Alman sürrealist Max Ernst'in çalışmalarını görmüş ve sürrealist sanatçıya daha onunla tanışmadan önce ilgi duymuştur. 1937'de Carrington, Londra'da düzenlenen bir partide Ernst ile tanışmıştır. Sanatçılar birbirine bağlanmış ve Ernst'in karısından hemen ayrılmıştır ve birlikte Paris'e geri dönmüşlerdir. 1938'de Paris'ten ayrılmışlardır ve güney Fransa'daki Saint Martin d'Ardèche'ye yerleşmişlerdir.[29] 1939 yılında Max Ernst Almanya vatandaşı olduğu için ajanlıkla suçlanıp tutuklanmıştır. Carrington'ın zihinsel istikrarı zayıflamış ve giderek paranoyaklaşmıştır, Max Ernst için çok üzülmüş psikolojisi bozulmuştur. Carrington'ın arkadaşı Catherine Yarrow ve sevgilisi Michel Lukacs, askerlerin onu casuslukla suçlamaya başlamasıyla onu bu kötü senaryodan kurtarmıştır. Birlikte İspanya'ya kaçmışlardır, ancak yolculuk boyunca Carrington'ın psikolojik durumu bozulmaya devam etmiştir. Madrid'deki İngiliz Büyükelçiliği'nde Carrington, Hitler'i öldürmekle tehdit etmiştir ve insanlığın metafiziksel kurtuluşu için çağrıda bulunmuştur.[30] Onu Santander'de "Down Below" (Altında) resmini yaptığı bir akıl hastanesine yerleştirmişlerdir (Görsel 28).

[29] https://en.wikipedia.org/wiki/Leonora_Carrington (29.07.2021)
[30] https://en.wikipedia.org/wiki/Leonora_Carrington (29.07.2021)

Görsel 28: Leonora Carrington, "Down Below" (Altında), T.Ü.Y.B, 40 x 59,7 cm, 1940, Galeri Wendi Norris San Francisco

Max Ernst daha sonra serbest kaldı ancak Gestapolar tarafından sanatı yozlaşmış olarak kabul edildiği için tekrar tutuklanmıştır. Ernst, Peggy Guggenheim'ın yardımıyla Carrington'u geride bırakarak Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçmıştır. Carrigton ise akıl hastanesinden bir bakıcının bakımına bırakılmış ve ailesinin onu Güney Afrika'daki bir sanatoryuma göndermeye karar verdiği söylenmiştir. Güney Afrika'ya giderken, kaçmış ve Portekiz'de bir süre durmuştur. Şair ve Meksika Büyükelçisi Renato Leduc'u bulmak için Meksika Büyükelçiliğine gitmiştir. Leduc, Pablo Picasso'nun bir arkadaşıdır (birbirlerini boğa güreşlerinden tanıyorlardı) ve Carrington'la bir diplomatın karısına verilen dokunulmazlığa sahip olabilmesi evlilik yapmayı kabul etmiştir. Çift 1943'te boşanmıştır. Bu arada Ernst, 1941'de New York'ta Peggy Guggenheim ile evlenmiştir. Bu evlilik birkaç yıl sonra sona ermiştir. Ernst ve Carrington arasındaki bağ tamamen kopmuş, ilişkilerine devam etmemişlerdir.[31]

[31] https://en.wikipedia.org/wiki/Leonora_Carrington (29.07.2021)

Leonora Meksika’ya gitmeden önce New York’a gitmiştir. Yakın arkadaşı Remedios Varo ve Emerico “Chiki” Weisz ile birlikte Meksika’da bir ev bulmuş ve Emerico ile evlenerek iki çocuk sahibi olmuştur. 1947'de New York'taki Pierre Matisse Galerisi'nde kişisel sergi açan ilk kadın olmuştur. Bu dönemde, Carrington evlilik ve anneliği deneyimlediğinden, çalışmaları, yemek pişirme ve iç mekân sahneleri gibi arketipsel olarak kadınsı ikonografilerle dolu olduğu izlenmektedir. Yiyeceği bitkileri yetiştirme, aile kurma ve resim yapma eylemlerinde, hala mevcut olan eski bir büyünün kalıntılarını keşfetmiştir. Evde yaptığı ile simyacıların yapmaya çalıştıkları arasındaki benzerlikleri görmüş, her ikisinin de cansız maddeyi can veren özelliklerini kullanmak için manipüle etmeyi içermekte olduğunu farketmiştir. Bu dönemde, Carrington, sadece görsel estetiğini değil, resimlerinin fiziksel özünü de aşılamak için, pigment ve yumurta sarısından kontrol etmeyi son derece zorlaştıran bir tutarlılıkla yapılan, Rönesans dönemi tempera boya uygulamasını kullanmaya başlamıştır. Carrington'ın "hayatımın en büyük keşfi" olarak tanımladığı, Robert Graves’e ait “Beyaz Tanrıça” isimli kitabı okumuştur. Kitapta erkek egemen toplumun, iktidar işgalinin sebeplerinin temellerini, kadınlara yapılan saygısızlığın nedenlerini keşfetmiştir. Kitapta Batı Avrupa ve Orta Doğu'nun eski kültürlerinden mitolojiden faydalanarak, ataerkil bir yapı uygulamak için kaba kuvvetle yok edilen ortak bir anaerkil toplumu gösterilmektedir. Carrington bu karakterleri, mitleri ve temaları sanatına uygulayarak onlara zengin katmanlı anlamlar ve esrarengiz yorumlar vermiştir. Carrington eserlerinde havada uçuşan metamorfik canlılar, kargalar, sırtlanlar, atlar, kertenkeleler gibi hayvan gruplarıyla kendi içsel canlısını keşfetmeye çalışmaktadır.

"Pastoral" (Pastoral) adlı eserinde bir piknik sahnesi görmekteyiz (Görsel 29). Piknikteki yemek yeme eylemi bir ayin gibi anlatılmıştır. Cinsiyetsiz androjen bir figür, karşısında insan gibi ayakta duran kirpi gibi bir canlının ona sunduğu ölü kanatlı bir hayvanı tutarken onu dinlemektedir. Sofrada duran iki figür sanki çok derin bir konuda birbirlerine fikir beyan etmektedirler, belki de insandan başka bir canlıya dönüşmektedirler veya dönüşmüştürler. Carrington yemek pişirme ile simya arasında derin bağlar kurmuştur. Saatlerini, içi istiridye ile doldurulmuş tavşan veya insan saçı ile pişirilmiş omlet gibi karmaşık ve tamamen yenmez tarifler hazırlamak için harcadığı bilinmektedir. Sık sık bu tür yemekleri özenle hazırlanmış akşam yemeği partilerinde arkadaşlarının aynı anda hem zevkine hem de iğrenmesine yol açmıştır.[32] Resimde örtünün üzerinde simya için kullanılabilen materyalleri gözlemlenmektedir. Etrafta bulanan siyah köpeklerin ise çevreyi gözlemlediği ve Carrington'ın gerçek hayattaki tavrı gibi tetikte olduğu görülmektedir. Gökyüzünde ağaç dallarının arasında mitsel canlıların ve Rönesans resmindeki gibi melek yüzleri görebilmektedir. En önde solda ise boynuzları abartılmış bir okapi tedirgin gözlerle boşluğa bakmaktadır. Carrington döneminin gerçek bir kâhini gibi davranmıştır. Yüzyılımızda tıp biliminin ilerlemesiyle vücudumuzda bulunan diğer bakteri ve mikroorganizmalarla yaşadığımızı ve bizi birbirimize bağlayan faydalı ilişkilere sahip olduğumuzu bilmektedir. Leonora resimlerinde bu konuyu sıradan bir insanın gözünden değil, bir kâhinin bilinciyle, başkalaşma canlılar, cinsiyetsizlik veya kararsızlıkla tanımlanmış figürler, ölümü ve yaşamı aynı sahne içerisinde dolaysız olarak anlatmaktadır.

[32]https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-leonora-carrington-brought-wild-feminist-intensity-surrealist-painting (30.07.2021)

Görsel 29: Leonora Carrington, "Pastoral",T.Ü.Y.B, 53.3 x 73,7 cm, 1950, Galeria de Arte Mexicano, Mexico City

Leonora'nın sanatı Meksika'da çok beğenilmiştir. 1963 yılında Meksika Ulusal Antropoloji Müzesi için "El Mundo Mágico de los Mayas" (Mayaların Büyülü Dünyası) duvar resmini yapmıştır (Görsel 30). Eserinde kadim Maya kültürünü din, astronomi, geleneksel tıp ve insan ilişkisi ve doğal çevrelerini yöneten mistik güçler gibi tasvir etmiştir. Kolomb öncesi dünyanın çeşitli yönlerini kurtaran ortak bir sahneyi yakalayarak karmaşık bir tarihsel-felsefi bakış açısı kazandırmıştır. Maya kültüründe tanrıların çoğu gezegenlerle bağlantılıdır. Venüs gezegeni, dünyanın yaratılmasından sorumlu olduğu için Maya dünyasında koruyucu tanrı Kukulcan ile bağlantılıdır. Resimde Venüs kırmızı gezegenin solunda yer almaktadır. Mayalarda kadim zamanlardan beri aktarıla gelmiş sözlü geleneğin yazıya geçirilmesiyle oluşmuş kutsal kitabı olan Popol Vuh'ta dünyanın ikinci yaratılışı sırasında Kukulcan, insanlık doğal bir felaketle yok olana kadar, Güneş tanrısı rolünü oynayacaktır. Yeraltı dünyası tanrının ölümünün kemiklerini aramak ve kanının bir infüzyonu yoluyla insanlara hayat verecektir. Bu kültürel mit, İspanyol fetihlerinin üstlendiği müjdeleme sürecinden kurtulmuş, mutasyona uğramış ve nüfusun kolektif hayal gücü içinde hayatta kalmıştır. Kırmızımsı gökyüzünün altında, ortasında bir dizi haç yükseldiği uzun bir dağ silsilesi bulunmaktadır ve bu silsilenin üst kısmında,

görünümü Maya cenaze maskelerine benzeyen devasa bir Totem resmedilmiştir. Sol tarafta mavi bir küreden kaçan bir hayvan topluluğu resmedilmiştir. Mavi kürenin hemen alt kısmında yamacın yüzeyi gibi görünen üzgün ve seyirci bir yüz görüntülenmektedir. Öne yerleştirilmiş şapelin damından parlak bir gökkuşağı başlamaktadır ve dağların arkasına kadar devam eder. Şapelin önünde dev beyaz at yerde sakin oturmakta ancak çevresindeki kadınlar daha çaresiz konumlandırılmıştır. Halk günlük işlerini çiftçilik, hayvancılık ile ilgilenmektedir. Resimde yeraltında, yeryüzünde ve gökyüzündeki tanrısallık ile gündelik ve ruhani bağlar anlatılmıştır. Resmin orta kısmında, çift başlı kartal tarafından çerçevelenen ve eski İspanyol kilisesine atıfta bulunan iki muazzam yan kulesi sayesinde kolonyal tarzda mimarisi dikkat çeken bir katedral görülmektedir. Kasabanın merkez kilisesi olarak yer almaktadır. Katedralin yanında, yan şapelden ayrılan ve sahnenin solundaki küçük şapele doğru gidiyormuş gibi görünen bir bakire figürünün başını çektiği bir alay görülmektedir. Yine kilisenin üzerinde dinozor çağından kalma bir yaratığın yanında, değişime uğramış deniz yılanı tasvir edilmiştir. Beyaz büyük ağacın yanında hasır bir şaman sağlık kulübesinin içinde büyücü tarafından bir hasta tedavi edilir şekilde resmedilmiştir. Büyük beyaz ağaç ise Maya kültüründe yeraltı dünyası ile yeryüzünü birleştiren ve köklerinin dünyanın merkezine gittiğine inanılan Yaxché resmedilmiştir. Yeraltı dünyası ile bir mezar görünümünü destekler biçimde, sol tarafta bir gözü olmayan jaguar tasvir edilmiştir. Eski ve sonradan eklenen Kolomb dönemi yapılarla resimin çok geniş zamanlı olduğu gözlemlenmektedir.

Görsel 30: Leonora Carrington, "El Mundo Mágico de Los Mayas" (Mayaların Büyülü Dünyası),İç bükey Levha Üzerine Tempera, 200 x 430 cm, 1964, Museo Nacional de Antropología Meksika

1960’lı ve 1970’li yıllarda siyasi bir aktivist olmuş; 1972 yılında Meksikalı Kadın Kurtuluş Hareketinin kurucularından olmuştur. 1986'da Carrington'ın siyasi katılımı ona New York'taki Birleşmiş Milletler Kadın Grubu Sanat Kongresi'nde Yaşam Boyu Başarı Ödülü kazandırmıştır. 2005 yılında Leonora Carrington, Meksika Ulusal Bilim ve Sanat Ödülü'nü almıştır. Leonora Carrington 2022 yılında düzenlenecek olan 59. Venedik Bienalinin ‘’Düşlerin Sütü’’ temasına ilham vermiştir. Bienalin küratörü Cecilia Alemani, Carrington’ın dünyasını “ihtimallerle dolu özgür bir dünya” olarak tanımlamıştır. Leonora Carrington, 25 Mayıs 2011'de, zatürreden kaynaklanan komplikasyonların neticesinde Mexico City'deki bir hastanede 94 yaşında hayatını kaybetmiştir.

2.1.13 Sylvia FEIN (1919 -)

Sylvia Fein 20 Kasım 1919 yılında Milwaukee, Wisconsin, ABD’de doğmuştur. Babası avukat Alfred Fein ve annesi piyanist Elizabeth Fein'dir. Okulda akademik başarısı düşük olduğu için, başarısız öğrenci olarak kabul edilmiştir. Fein üniversite masraflarına gerekli parayı kazanmak 1 yıl çalışmıştır. Bu sürede kocası William “Bill” Scheuber (1918-2013) ile tanışmış ve kısa süre sonra Fein, Scheuber'in de kayıtlı olduğu Wisconsin-Madison Üniversitesi'ne kaydolmuştur. Quattrocento'dan ilham alan Fein, resimlerinde tempera tekniğini kullanmıştır. Wisconsin-Madison Üniversitesi'nde resim eğitimi alırken, burada Gertrude Abercrombie, Marshall Glasier, John Wilde, Dudley Huppler ve Karl Priebe gibi büyülü gerçekçi ressam grubunun parçası olmuştur.

1943 yılında kocası Scheuber’in orduya katılmasından sonra, Fein 3 yıl süresince yaşayacağı Meksika’da bulunan Chapala Gölü kıyısındaki Ajijic'e gitmiştir. Meksika'da geçirdiği süre boyunca Fein, Villa Montecarlo'daki grup sergilerinin bir parçası olmuş ve New York'taki Klaus Perls Gallery’de ilk kişisel sergisi için resimlerini tamamlamıştır.[33] Fein Ajijic’te kaldığı dönemde bölgede yaşayan kadınlar için tekstil alanında iş imkânları yaratmış, bölgedeki egzotik böcekleri pazarlayarak çocukların resim yapmaları için malzemeler almıştır. Eşi askerden döndükten sonra bir süre Mexico City’de yaşamışlar, sonrasında East Oakland, Kaliforniya'ya taşınmışlardır. Fein ve Scheuber bir tekne satın

[33] https://artillerymag.com/sylvia-fein-at-berkeley-art-museum/ (31.07.2021)

alarak ve Kaliforniya Delta bölgesinde kayıkla seyahat etmeye başlamışlardır. 1951 yılında Berkeley'de bulunan Kaliforniya Üniversitesinde yüksek lisansını tamamlamıştır. Kızı Heidi dünyaya geldikten sonra Fein, Heidi'nin ilk çizimlerinden oluşan iki kitap çalışması için resim sanatına bir süre ara vermiştir.

2000'li yıllardan önce, Fein resimlerinde fantastik öğelere daha fazla odaklandığı gözlemlenmektedir. 1943 yılında yapmış olduğu "The Tea Party" (Çay Partisi) eseri, Lewis Carroll'un 1865 fantezi romanı Alice Harikalar Diyarında'dan kendini Alice olarak yanında olmayan arkadaşları ile resmetmiştir (Görsel 31). Fein kendini biçimleri bozulmuş görüntüler örüntüsünden (kuşlar, kertenkeleler, yüzler) güvenli bir kovuğa yaslanmış şekilde, bir karar verme aşamasında düşünürken tasvir etmiştir. Masanın üzerinde, resmin Pasifik'te savaşan kocasına olan bağlılığını ortaya koyan "WKS/Hawaii" yazılı bir kart bulunmaktadır.

Eşine olan sevgisi "The Lady with the White Knight" (Beyaz Şövalyeli Kadın) eserinde tekrar karşımıza çıkmaktadır (Görsel 32). Bu eser William Scheuber savaştayken yapılmıştır. Adem ve Havva'nın erken Rönesans figürlerinin düz özgüllüğü ile tasvir edilen hem erkek hem de kadın, tarihsel sınıflandırmaya meydan okumaktadır; kıyafetleri ve taşıdıkları hayvanlar ve nesneler, gerçek bir temsilden ziyade ezoterik bir kod olarak ifade edilen simya imgelerini hatırlatmaktadır.[34] Resimdeki detaylar ve işçilik sembolizm etkisini de hissettirmektedir. Yerde görünen detaylar ve şövalyenin zincir gömleğindeki detaylar, eserin katartik duygusuna katkıda bulunmaktadır. 2000'li yıllardan sonra Fein eserlerinde göz imgesinin hâkim olduğunu görülmektedir. Göz ya bir boşlukta var olur ya da gözbebeği büyülü figürler ve doğal biçimlerle doludur, dönen bir renk fırtınası ve soyut hareketin bileşimi ile bütünleşmiştir. "The Eye Shines Down" (Göz Aşağı Parlıyor) eserinde göz ve ağaç kökü arasında bir bağ kurulmuştur (Görsel 33). Eserde bir renk fırtınası içerisinde ağaç kökü göz damarları gibi incelen kollara sahiptir. Resim neredeyse soyut olarak nitelendirilebilir. 2013 yılında eşi öldükten sonra, William Scheuber'e ithafen beş resimden oluşan bir seri üretmiştir. Bu büyük görkemli ağaçlar, ışıkla dolup taşan ve umut vaat eden diğer dünyalara eterik portallar oluştumaktadır. "Bound Together" (Birbirine Bağlanmış), ağaçların kökleri insan ayaklarına benzemektedir

[34] https://www.artpractical.com/review/sylvia-fein-surreal-nature/ (31.07.2021)

(Görsel 34). Fein günümüzde her sabah birkaç saat resim yapmaya devam etmektedir. Aynı zamanda öğleden sonralarını çiftliğinde çalışmaya ayırmaktadır.

Görsel 31: Sylvia Fein, " The Tea Party" (Çay Partisi), Ahşap Üzerine Tempera ve Yağ, 94.3 x 58.6 cm, 1943, The James Ford Bell Foundation Minneapolis ABD

Görsel 32: Sylvia Fein, "The Lady with the White Knight" (Beyaz Şövalyeli Kadın), Ahşap Üzerine Tempera ve Yağ, 73.x40.6 cm, 1942-43, Krowswork Gallery Oakland ABD

Görsel 33: Sylvia Fein, "The Eye Shines Down" (Göz Aşağı Parlıyor)
Ahşap Üzerine Tempera, 50.8 x 70 cm, 2010,
Krowswork Gallery Oakland ABD

Görsel 34: Sylvia Fein, "Bound Together" (Birbirine Bağlanmış),
Ahşap Üzerine Tempera, 76.2 x 101.6 cm, 2013,
Krowswork Gallery Oakland ABD

2.2 AVRUPA KITASINDA SÜRREALİST KADIN RESSAMLAR

2.2.1 Grace W. PAİLTHORPE (1883-1971)

Grace Pailthorpe, Essex, St.Leonards-on-Sea'de doğmuştur. Pailthorpe, 1908'de Kraliyet Müzik Koleji'ne kaydolmuştur, ancak kısa süre sonra tıp okumaya karar vermiş ve 1914'te, Durham Üniversitesi tarafından verilen bir derece ile Newcastle upon Tyne'deki Royal Victoria Infirmary'de doktor olmaya hak kazanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Londra, Paris ve Liverpool'daki askeri hastanelerde cerrah olarak hizmet etmiştir. 1915'te Fransa'nın Haute Marne bölgesindeki Hôpital Temporaire d'Arc-en-Barrois'de Henry Tonks ve John Masefield ile birlikte çalışmış ve 1916'da Pailthorpe Selanik'teki İskoç Kadın Hastanesinde cerrah olarak çalışmıştır.[35]

Savaştan sonra, Pailthorpe, 1918 ve 1922 yılları arasında Batı Avustralya'daki Youanmi'de bölge sağlık memuru olarak çalıştığı dört yıl dâhil olmak üzere, dünyayı kapsamlı bir şekilde dolaşmıştır. 1922'de İngiltere'ye döndüğünde, Pailthorpe psikolojik tıp ve Freudyen analiz okumaya başlamıştır. Birmingham Hapishanesinde suç psikolojisi üzerine araştırmalara başlamış ve 1923'te Tıbbi Araştırma Konseyi'nden aldığı bir hibe ile Holloway Kadınlar Hapishanesinde araştırmalarına devam etmiştir. Aynı yıl, The Lancet'te suçlu davranışlar üzerine bir makalesi yayınlanmış ve İngiliz Psikanaliz Derneği'nin ortak üyesi olmuştur. Suçluluğun psikolojisi üzerine kitaplar ve makaleler yayınlamaya devam etmiş ve 1931'de, şu an Ulusal Sağlık Servisi'ne bağlı olarak hizmet veren günümüz Portman Kliniği olarak bilinen, Suçluların Bilimsel Tedavisi Derneği'ni ve Suç ve Suç Merkezi'ni kurmuştur.[36]

[35] https://en.wikipedia.org/wiki/Grace_Pailthorpe (01.08.2021)
[36] https://peoplepill.com/people/grace-pailthorpe/ (05.08.2021)

1935'te Pailthorpe, Reuben Mednikoff ile tanışmış ve birlikte sanat psikolojisi üzerine araştırmalara başlamışlardır. İngiltere Port İsaac'de yaşayan çift psikalaniz deneyler yapmış ve biyomorfik sürrealist eserler üretmiştir. Pailthorpe 1936 yılında Londra'da düzenlenen Uluslararası Sürrealist Sergisine katılmıştır. Aynı zamanda sürrealist dergilere makaleler ve yazılar yazmıştır. Andre Breton, Pailthorpe'un eserlerinden övgüyle bahşetmiştir. 1938 yılında diğer ingiliz sürrealist sanatçıların iyi karşılanmayacak olan '' The Scientific Aspect of Surrealism''i, (Sürrealizmin Bilimsel Yönü) yayınlamıştır. İlerleyen zamanda sürrealizm ve psikanalizin hem kişisel kurtuluşun hem de sanatsal yaratıcılığın ve ifade özgürlüğünün geliştirilmesinin araçları olduğu teorisini ortaya koymuştur. Bilim insanı kimliği ile sanata bakış açısı bir sanatçının üretiminden öte diğer sanatçılar tarafından deney yapan biri olarak görülmüştür. Medinkoff ile görüntünün arkasındaki ilişkileri belirlemek için birbirlerinin sanatını analiz etmişlerdir. Bunu geleneksel analize alternatif olarak kabul ederek, hasta ve analist rollerini kendi aralarında değiştirerek birbirlerine uygulamışlardır. . Pailthorpe, bu alışılmışın dışında çalışmaların sonuçlarını meslektaşlarına derslerde sunmasına rağmen, çalışmalar yaşamı boyunca yayınlanmamıştır. İkilinin eser üretmek yerine, resimleri semptom düzeyine, psikolojiyi de basit bir denklem düzeyine indirgemeleri yüzünden ve sergi alanları hakkında bir dizi anlaşmazlıktan sonra, Pailthorpe ve Mednikoff, 1940'ta İngiliz Sürrealist grubundan resmen ihraç edilmişleridir.[37] Eylül 1942'den Nisan 1943'e kadar Pailthorpe, British Columbia'daki Essondale Akıl Sağlığı hastanesinde çalışmış ve 1944'te o ve Mednikoff, Vancouver Sanat Galerisi'nde ortak bir sergi açmıştır. Seksenden fazla eser içeren bu sergi, batı Kanada'da sürrealist sanatın gelişmesinde büyük ölçüde etkili olmuştur. 1950'den Sussex'e taşındığı 1958'e kadar Sanat Terapisi Okulu'nu yönetmiştir. Mednikoff ile olan ilişkileri zaman zaman ilginçlikler sergilemiştir. 1948 yılında Pailthrope, Mednikoof'u oğlu olarak evlat edinmesiyle, Mednikoff adını Richard Pailthorpe olarak değiştirdi ve Pailthrope'a 'Çiçek Ana' adını vermiştir.

[37]https://www.tate.org.uk/tate-etc/issue-44-autumn-2018/lives-of-the-artists-grace-pailthorpe-reuben-mednikoff-michel-remy (05.08.2021)

Pailthrope'un eserlerinde çocuksu cinselliği temsil eden analatıik incelemer gözlemlenebilir. Anne ve babasıyla sağlıklı ilişkiler kuramayan ve erkek kardeşlerinin aile tarafından daha fazla sevgi görmesi, onun resimlerinde çok baskın rol oynamıştır.

Ailesinde yaşayan erkeklerin rolünü kıskanmak ve kendi cinsel kimliğinde bir çözüme varamamasının etkileri görülmektedir. Bebekler, sperm formları, rahim detayları Pailthrone'nun çocuk sahibi olmamasıyla ilişkilendirilebilir. Kendi günlüğünden notlarda "Cinsel arzuları için kendini hadım etseydi, benimki için beni ne kadar öfkeyle mahvederdi", "Yine de onun penisini istedim ve bu beni iktidarsız bir öfkeyle doldurdu, benim istediğimi yok etmesi." demiştir. ''Ancsetors II'' (Atalar II) (Görsel 35). Pailthrope 1971 yılında kanserden ölmüştür. Eserleri dağılmış ve çoğu kaybolmuştur.

Görsel 35: Grace Pailthrope, "Ancestors II" (Atalar II), Kâğıt Üzerine Desen, 39,4 x 30,5 cm, 1935

2.2.2 Valentine HUGO (1887-1968)

Valentine Hugo, Fransa'da bulunan Boulogne-sur-Mer'de dünyaya gelmiştir. Babası Auguste Gross tiyatro ve müzik tutkunu kimliği ile Valentine'a sanat sevgisini çok küçük yaşlarda aşılamıştır. Bunun etkilerini ilerleyen yıllarda Rus Ballets'te çalışmasında bir alt yapı oluşturmuştur. Rus Ballets ile başlayan sanat hayatı, Valentine için yeni fırsatlar ve yeni insanlar için fırsatlar yaratmış, Victor Hugo'nun büyük torunu Jean Hugo ile tanışmış ve evlenmiş, Jean Cocteau ile tanışması için zemin oluşturmuştur. 1921 yılında Jean Hugo'nun ve Jean Cocteau'nun içinde bulunduğu bale gösterisi "Les mariés de la tour Eiffel" için tasarımlarda birlikte çalışmışlardır. 1926'da Jean Cocteau'nun "Roméo et Juliette"i için 24 adet ahşap gravür yapmıştır. Bale karşı olan ilgisi eserlerini geliştirmesi için birçok fırsat sağlamıştır. Sık sık bale koreografisinin eskizlerini çizmiş ve dansçı ve koreograf Vaslav Nijinsky'ye özel bir hayranlık beslemiştir. 1913 yılında Théâtre des Champs-Elysées'de Bahar Ayini'nin galasında resimlerini sergilemiştir.[38]

Hugo'nun sürrealist eserler üretmeden önce 1917 yılında, Jean Cocteau'nun okumalarından birinde Andre Breton ile tanışmıştır. Breton ve Eluard ile olan dostlukları, hareket geliştikçe sürrealistlerle bağlantı kurmasını sağlamış ve Salvador Dalí ve Max Ernst gibi diğer üyelerle bağlantılar kurmasına yardımcı olmuştur.

Hugo, 1930 yılında Andre Breton öncülüğünde, Paul Eluard, Nusch ile birlikte kâğıt üzerine grafiti ile yapılan bir seri üretimin içerisinde yer almıştır. "Cadavre Exquis" (Zarif Ceset) olarak bilinen sayısız çizimlerden oluşmaktadır (Görsel 36). 1925 yılında keşfedilen bu tekniğin temelleri, geleneksel bir salon oyununa dayanmaktaydı. Katılımcılar sayfayı katlamadan her biri bir kelime yazıyordu, deneysel bir kollektifliğe bağlı kalınarak cümleler üretiliyordu. André Breton'un belirttiği gibi, "konuşmanın öğeleri arasında mümkün olan en paradoksal karşılaşmayı sağlamak için tasarlanmıştı". Gündelik düşünce mantığını bozduğu için sürrealistler tarafından takdir görmüştür. Oyun hızlı oynanıyor ve katılımcılar kafa, göğüs ve kollar, gövde, bacaklar ve ayaklardan oluşan bir 'beden' yaratacağı görsel imgelere genişletiliyordu. Metamorfoz ve hibrit

[38] https://en.wikipedia.org/wiki/Valentine_Hugo (08.08.2021)

çizimler ile iç dünyanın ve dış dünyanın, insan biçimciliğini en yüksek düzeye çıkarmak hedeflenmiştir.[39]

Görsel 36: Valentine Hugo, Nusch Eluard, Paul Eluard, Andre Breton, "Cadavre Exquis" (Zarif Ceset), Kâğıt Üzerine Grafiti, 31x24 cm, 1930, Özel Koleksiyon

Hugo Valentine resimleri koyu fon üzerine ince çizgilerle, dekoratif ve illüstratif kıvrımların üst üste işlemesiyle bilinmektedir. "Cadavre Exquis" serilerinde saf psişik otomatizm etkisi görülse de, portreler serisinde biliçsel düzeyi yüksek illüstrasyonlar görülmektedir. Hugo ayrıca Rene Char'ın, Paul Eluard'ın, Comte de Lautréamont 'ın, Arthur Rimbaud'nun, "Contes Bizarres" (Tuhaf Hikâyeler) Achim von Arnim'in, Roger Peyrefitte'nin kitapları için illüstrasyonlar yapmıştır (Görsel 37).

[39] https://www.tate.org.uk/art/artworks/breton-eluard-hugo-exquisite-corpse-t12005 (08.08.2021)

Görsel 37: Valentine Hugo, Achim von Arnim, "Contes Bizarres" (Tuhaf Hikâyeler), Kitap İllüstrasyon

1933 yılında yapmış olduğu illüstrasyonlar, ilk kez Salon des Surindépendants'ta sürrealist ressamların eserleriyle birlikte sergilenmiştir. Valentine Hugo öncelikle Sürrealist metinleri görselleştiren, çizimler ve gravürler ile tamamlayan veya set ve bale tasarımları yapan biri olarak tanınsa da, aynı zamanda anlaşılması zor görüntüleri, samimiyeti ve zengin sembolizm ve şiirleriyle karakterize edilen sanatsal tekniği geniş bir resim yelpazesine sahiptir. Gündelik hayatta sanrıların tanımlamalarını eserlerinde gözlemlenebilmektedir. "L'esprit du vin ou l'alcoolisme" (Şarap ve Alkolizmin Ruhu) eserinde alkol ve şarabın insan üzerindeki etkilerini şiirsel bir dille anlatmaktadır (Görsel 38). Sembolist imgelerle yaşanan anın zihin karmaşasını, sağ üstte birbirini tekrar eden ve sonsuz sanrılı gerçeküstü bir kuş döngüsü görülmektedir. Kadın figürünün kafasını pençeleriyle tutarak, düşüncelerini ele geçirmiştir. Öndeki kadın çıplak ve utanma duygusuyla yüzünü kapatmaktadır. Sağ eliyle tuttuğu kadeh yılan formundan

dönüşmektedir. Kadehin içinde göz soğukkanlı ve kötücül bakışlar sunmaktadır. Göz alkolün etkilerini temsil etmektedir. Kadehler karanlığın içinde kaybolmaktadır. Teknik olarak resim yağlıboya üzerine kazımadır. Pablo Picasso, Paul Eluard gibi birçok ünlünün portrelerini resmetmiştir. Hugo, 81. doğum günü olan 16 Mart 1968'de ölmüştür.

Görsel 38: Valentine Hugo, "L'esprit du vin ou l'alcoolisme" (Şarap ve Alkolizmin Ruhu), T.Ü.Y. Kazıma, 79x64 cm, 1968, Vera ve Arturo Schwarz Dada ve Sürrealist Sanat Koleksiyonu

2.2.3 Marion Elizabeth Adnams (1898 - 1995)

Adnams, 3 Aralık 1898'de Derby, İngiltere'de dünyaya gelmiştir. Derby'deki Parkfield Cedars Okulu'na katıldıktan sonra, sanat eğitimi alma arzusunu dile getirmiştir, ancak bunun yerine dil eğitimine devam etmiş ve 1919'da Modern Diller alanında Lisans derecesini aldığı Nottingham Üniversitesi Koleji'nde eğitimini tamamlamıştır. 1927 ve 1930 yılları arasında, Belçika, Fransa ve İtalya'ya seyahatleri sırasında, gözlemlediği mimari yapıların gravürlerini yapmış ve bu eserleri Derby Sanat Galerisinde sergilemiştir. İlk sürrealist eserlerini 1938 ile 1970 yılları arasında üretmiştir. 1939 yılında ilk sürrealist

tablosunu ‘’ The Living Tree’’(Yaşayan Ağaç) Manchester Sanat Galerisinde sergilemiş ve bu galeriye eserin satışını gerçekleştirmiştir (Görsel 39).[40]

Görsel 39: Marion Elizabeth Adnams, “The Living Tree” (Yaşayan Ağaç), T.Ü.Y.B, 61x43 cm, 1939,
Manchester Art Gallery İngiltere

Eserde kadın figürünün bordo renkli kâğıttan kesilip tasarlandığı izlenimi görülmektedir. Ayaklarının bulunduğu bölgede Venedik’te festivallerde kullanılan siyah bir maske izlenmektedir.

Karla kaplı ıssız manzaranın içerisinde, cılız ağaç dalları, kış uykusunda olan doğanın içerisinde renkli kadın figürünün gerçekliğini sorgulamaktadır. Havada asılı pembe fiyonkla birbirine bağlı, süslü çatal ve kaşık ahşaptan oyulmuş hissiyatı vermektedir. Adnams 1968 yılında 70 yaşında görme yetisini kaybettiği için resim yapmayı bırakmak zorunda kalmıştır. 24 Ekim 1995 Salı günü Derby'de doksan altı yaşında ölmüştür.

[40] https://en.wikipedia.org/wiki/Marion_Adnams (09.08.2021)

2.2.3 Edith RİMMİGTON (1902-1986)

1902 yılında İngiltere'nin Leicester kentinde doğmuştur. Edith Rimmington, az tanınan bir Sürrealist şair, ressam ve fotoğrafçıdır. Rimmington, 17 yaşından itibaren Brighton Sanat Okulu'nda okumuştur. Orada daha sonra kocası olacak olan ressam arkadaşı Leslie Robert Baxter (1893-1986) ile tanışmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın vahşeti sırasında ortaya çıkan yaralı askerlerin görüntülerinden derinden etkilenen Rimmington, çalışmalarını ölüm, çürüme, canlılık ve yeniden büyüme temalarını kullanmıştır. Rimmington (bilinçli düşünceden ziyade bilinçaltı aracılık tarafından yaratılan) 'otomatik' yazı ve çizim uygulayarak, sadece gerçeküstü değil, aynı zamanda savaşın parçaladığı Britanya'da yaşamanın psikolojik etkilerini bir kadın sanatçının benzersiz perspektifinden araştıran ve irdeleyen eserler üretmiştir. İngiliz Sürrealist Grubun üyesi olan Rimmington, ilk olarak 1936'da New Burlington Galerileri'ndeki meşhur Uluslararası Sürrealist Sergisini ziyareti sırasında temas kurmuştur.[41]

"The Decoy" (Tuzak) isimli eseri el anatomisini, çok katmanlı ve karmaşık bir biçimde ele almıştır. Resim doğum ve ölüm arasındaki döngüsünü anlatmaktadır (Görsel 40). Kelebeğin tırtıldan kozaya, kozadan kelebeğe olan değişim aşamaları bu döngüyü desteklemektedir. Soyulan el derisi ile açıkta kalan kaslarının içinden çıkan tırtılların görüntüleriyle kelebeklerin güzellikleriyle tezat oluşturmaktadır. El ve bilekte görünen damarlar bitkinin sarıcı dallarına dönüşmektedir. Temelinde birçok unsur döngünün birer sembolik parçaları olduğu gözlemlenmektedir.

[41] http://www.theheroinecollective.com/edith-rimmington/ (09.09.2021)

Görsel 40: Edith Rimmington, "The Decoy" (Tuzak), T.Ü.Y.B, 35,50 X 30,50 cm, 1948, İskoçya Ulusal Galeri

Rimmington 1950 yılında Londra'dan, Sussex kontluğunun Bexhill kasabasına taşınmıştır. 1960'lı yıllarda Sussex'te bulunan sahilleri renkli fotoğraflamıştır. 1986 yılında Bexhill-on-Sea'de ölmüştür.

2.2.4 Toyen (Marie Čermínová) (1902-1980)

21 Eylül 1902 yılında Prag'da doğan Toyen, 16 yaşında ailesinin yanından ayrılmıştır. Ayrılma sebebi olarak anarşizme karşı duyduğu sempati öngörülmektedir.[42] 1919'dan 1920'ye kadar Toyen, dekoratif sanatlar okumak için Prag'da UMPRUM'a (Sanat, Mimarlık ve Tasarım Akademisi) katılmıştır. Toyen 1923 yılında Çek öncü sanat grubu ''Devetsil'e'' katılmıştır. Toyen sürrealist şair ve sanatçı Jindřich Štyrský'nin ölümüne kadar beraber çalışmışlardır. 1920'li yılların başında Jindřich Štyrský'nin yanına Paris'e gitmiştir. İkili Paris'te soyutlama ve sürrealist sanat üzerine alternatif olarak Artificialism (Yapaylık) isimli inisiyatif kurmuşlardır. Artificialism sergi

[42] https://en.wikipedia.org/wiki/Toyen (10.09.2021)

broşüründe, Toyen ve Štyrský tarafından "Ressamın şairle özdeşleşmesi" olarak tanımlanmıştır. Sanatçı burada yazın dilini kullanmadan şiir üretiminde bulunmuştur.[43] 1928 yılında ikili Prag şehrine geri dönmüşlerdir.

Toyen resme kübizm ve soyutlamalarla başlamıştır. Sürrealizm ile tanıştıktan sonra eserlerinin çoğunluğunun, erotik temelli olduğu görülmektedir. Haz ve acı imgesi, bedensiz kadın tasvirleri şiirsel bir anlatım yoluyla tasvir edilmiştir. II. Dünya savaşının etkilerini ve sanatçının eserlerine yansıması olarak"The Shooting Gallery" (Çekim Galerisi) adlı çizimlerden oluşan, Heisler'in giriş şiiri ile başlayan bir kitap çıkarmıştır (Görsel 41).

Görsel 41: "The Shooting Gallery" (Çekim Galerisi), Kapağı

"The Shooting Gallery" hem askeri eğitim için kullanılan bir atış poligonuna hem de çocuklar için karnaval cazibesine atıfta bulunmaktadır. Toyen'in serisinin akıldan çıkmayan manzaralarını şekillendiren de kesinlikle şiddet ve çocukluğun tematik ikiliğidir. Savaşın yıkıcı doğası ve yıkıcı gerçekliği, oyuncak bloklar, misketler, bebekler, kukla tiyatroları, bir atlama ipi, bir okul çantası gibi çocukların oyunları ve deneyimleriyle ilişkili nesnelerin parçalanması ve parçalanması yoluyla bir zamanlar neşeli olan çocukluk dünyasına sızmaktadır. Bu tür nesneler, çorak bir çevrede yaşamın kırılganlığını akla getiren hayaletimsi ve parçalanan bedenlerin görüntüleriyle yan yana

[43] https://www.sothebys.com/en/artists/toyen (10.09.2021)

getirilmektedir.[44] "İsimsiz" The Shooting Gallery baskıcı rejim altında ürettiği ilk eseri olarak bilinmektedir (Görsel 42).

Görsel 42: Toyen, "İsimsiz". Desen Çizimi, 66x55 cm, 1939, Prag Modern Sanat Kütüphanesi Müzesi

Toyen'in eserlerinde izleyiciye belirsiz ama daha güçlü huzursuzluk hissi uyandırmaktadır. Nesneler tanımlanamaz ve mantıksal olmayan her obje izleyicinin bilinçaltında yeni alanlar açtığı görülmektedir.

[44]https://post.moma.org/surrealism-against-the-war-the-shooting-gallery-and-hide-war-by-the-czech-artist-toyen/ (11.09.2021)

1930 yılında ürettiği "Horror" (Korku) isimli yapıtı en güzel örneklerden biridir (Görsel 43). Tüylü (karahindiba) bitkinin, bitki özelliklerinden çok, bir memeli canlı gibi zarar gördüğünde kanaması, öğrenilmiş kavramların zihinde yarattığı yıkımı olarak okunabilinir. Ahşap çitin üzerinde bulunan derin yarıklardan, çitin arka tarafı görülmesi gerekirken sadece karanlık olması mantığın imgeye teslimiyeti olarak tanımlanabilir. Çite tutunarak asılan çocuk ellerinin birinin eksik olduğu görülmektedir. Resmin sahnesi, kaygı ve zalimlik duygularının ve röntgenciliğin gerginliğini hissettirmektedir.

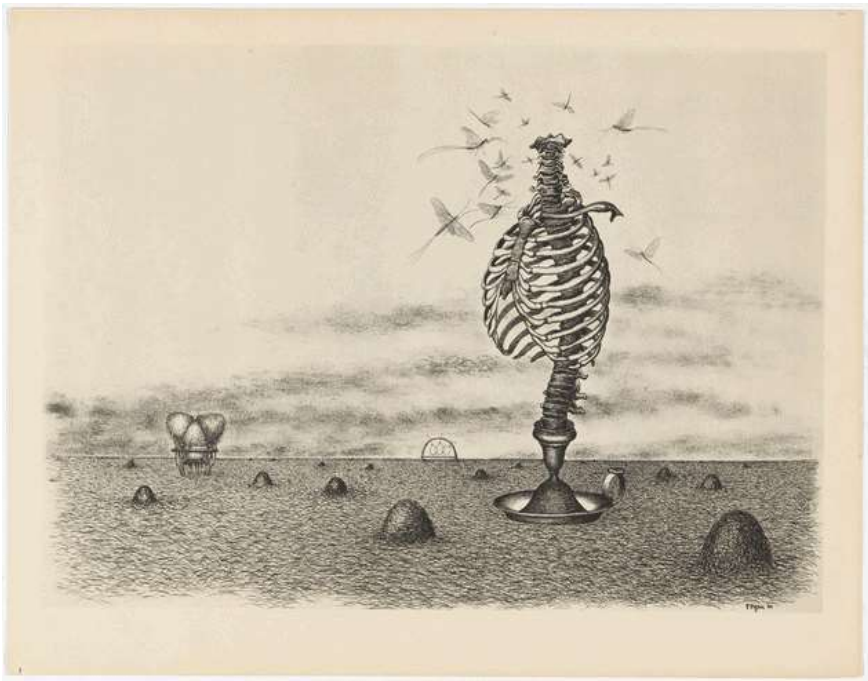

Görsel 43: Toyen, "Horror" (Korku), T.Ü.Y.B, 77x74 cm, 1937, Trade Fair Palace

Toyen ikinci sanatsal ortaklığını sürrealist Çek ressam Jindřich Heisler ile yapmıştır. Toyen'in "İsimsiz", "Hide, War" (Gizle, Savaş) isimli kitapta bulunan resimlerine, Heisler şiiri ile eşlik etmiştir. "Hide, War" eserleri, savaş sonrası yok olan hayvanların ve insanların iskelet halleriyle betimlemeler içermektedir. İçlerinden "İsimsiz" çalışması, belden aşağısı olmayan insan iskeleti, bir şamdan içinde ışık saçması gerekirken yok olmuşluğu sembolize etmektedir (Görsel 44). Etrafı kanatlı böceklerle çevrili iskeletin etrafına ışık saçması gerekirken savaştan dolayı hayatını kaybederek,

böceklerin yuvası haline gelmesi trajik bir biçimde görünmektedir. Toyen 9 Kasım 1980 tarihinde Paris'te hayatını kaybetmiştir.

Görsel 44: Toyen, "İsimsiz", Hide,War! Kitabından, Desen, 66 x 55 cm,, 1947,

The Museum Art Library Moma NYC Amerika Birleşik Devletleri

2.2.5 Rita Kernn – Larsen (1904-1998):

Rita Kernn – Larsen, Leonora Carrington ve Kay Sage ile birlikte uluslararası Sürrealist harekette önemli bir rol oynayan birkaç kadından biri olarak kabul edilmektedir. 1930-1931 yılları arasında Académie moderne de Fernand Léger'e katılmadan önce Danimarka'da sanat alanında akademik bir eğitim almıştır. Royal Danish Academy of Fine Arts'ın eğitimini geleneksel bulduğundan dolayı, Fernand Leger'den resim eğitimi almak için Paris'e taşınmıştır. 1933 yılında Danimarka'da kendi atölyesini kuracağı sürece kadar Paris'te kalmıştır. 1930'lar boyunca, Kernn-Larsen'in stili daha dekoratif bir tarzdan gerçeküstücülüğe geçiş yapmıştır. Erken dönem eserlerinde kübist etkiler gözlemlenmektedir.[45] 1930'lu yıllardan sonra sürrealist eserlerinde arboreal figürler ve biyomorfik formlar izlenmektedir. Kadın figürlerini bitkinin uzantılarına dönüştürerek ürettiği eserler, doğanın doğurganlığı ve kadın arasındaki ilişkiyi betimlemektedir. 1937 yılında yapmış olduğu, "Self-Portrait Know Thyself " (Kendini Tanı) sanatçının kendi portresini ve bilinçdışından doğan görüntüleri, hafızayı ve rüyayı otomatizm ile birleştirerek ifade etmektedir (Görsel 45). Eserde kadın dudaklarının metamorfik ağaç dallarına dönüştürerek, mitolojide Dryads efsanesine gönderme yapmaktadır. Resimde vücudu izleyiciye dönük, ancak başı anatomik olarak mümkün olmayacak şekilde ters dönmüş kadın figürünün aynanın içine hapsolduğu görülmektedir. Figürün ayakkabılarını aynanın dışında çıkararak aynanın içine girip oturması, aynanın güvenilir alan olmasını ifade etmektedir.

[45] https://en.wikipedia.org/wiki/Rita_Kernn-Larsen (12.01.2021)

Görsel 45: Rita Kernn Larsen, " Self-Portrait (Know Thyself)" (Kendini Tanı), T.Ü.Y.B, 40 x 45 cm, 1937, Solomon R. Guggenheim Foundation Özel Koleksiyonu

Sergisi için 1938 yılında Londra'ya giden Larsen, savaşın başlaması sebebiyle, savaş bitene kadar Londra'da kalmıştır. ''Londra sürrealist grubunun düzenlediği toplantı ve sergilere katılmıştır. Savaş deneyimi, resmi üzerinde temel bir etkiye sahip olacaktır. Gerçeğin en kötü fantezilerinin çok ötesine geçtiğini göz önünde bulundurarak, mutlak olarak soyutlamaya yönelmiştir." [46] Larsen savaştan sonra Fransa'ya taşınmış ve 10 Nisan 1998 yılında hayatını kaybetmiştir.

[46]https://awarewomenartists.com/en/magazine/peggy-guggenheim-presents-rita-kernn-larsen-a-danish-surrealist/ (12.09.2021)

2.2.6 Jane Graverol (1905-1984):

Jane Graverol 18 Aralık 1905 tarihinde Belçika, Ixelles'te doğmuştur. Eğitimini 1921 yılında Brüksel Académie Royale des Beaux-Arts'ta, Jean Delville ve Constant Montald atölyelerinde tamamlamıştır.[47] Erken dönem eserleri sembolist olarak nitelendirilmektedir. 1930 sonrası sürrealist tarzda eserler üretmeye başlamıştır. 1949 yılında Rene Magritte ile tanışan sanatçı, onun eserlerinden etkilenmiştir. 1953 yılında Verviers'te, Fransız yazar Alfred Jarry'nin patafiziğe meyilli, absürd ve sözde bilimsel edebi yayımı olan Temps Mêlés'in kurulmasına yardımcı olmuştur. Eserlerinde sembolist etkilerin şiirselliği, tuhaflık hissinin baskınlığı ve esrarengiz imgeler gözlemlenmektedir. 1960'ların sonuna kadar söz konusu öğelerin Graverol'ün eserlerini karakterize ettiği görülmektedir. 1948 yılında üretmiş olduğu "Le cortège d'Orphée" (Orpheus'un Alayı) eseri gündelik yaşam nesneleri ile mitolojik canlıların örüntüsü ile bezelidir (Görsel 46). Nesneler kendi işlevlerinden çıkarak fantazmagorilerini yaratmıştır. Kadın figürünün sadece bacaklarının olması ve rahat oturuşu dişil gücü, hemen yanında beyaz tek boynuzlu at ile mitselleştirilmesini ifade etmektedir. At üzerinde resmin mekânı içerisinde bulunmayan bitki ve çiçekler ile süslenmiştir. Resmin bütünü incelendiğinde hiçbir nesne kendi işlevi için orada var olmamıştır.

Graverol 1960 ve 1970'li yıllarda sürrealizmin popülerliğini yitirmeye başladığı dönemlerde, eserlerinde konu olarak floral ve direy, savaş ve şiddet konularına değinmiştir. 24 Nisan 1984'te Fontainebleau'da hayatını kaybetmiştir

[47] https://surrealism.website/Graverol.html (12.09.2021)

Görsel 46: Jane Graverol, "Le cortège d'Orphée" (Orpheus'un Alayı), T.Ü.Y.B, 70 x 50 cm, 1948, Federation Wallonie – Bruxelles

2.2.8 Margaret İthell Colquhoun (1906-1988):

Margaret Ithell Colquhoun 9 Ekim 1906 yılında Shillong, Doğu Bengal ve Assam'da doğmuştur. (Hindistan'ın, Britanya sömürgesi olan dönemde, Britanya Hindistan olarak anılmaktadır). Colquhoun, Cheltenham Ladies' College'a katılmadan önce Weymouth, Dorset yakınlarındaki Rodwell'de eğitim görmüştür. 17 yaşından hayatının son anına kadar okültizm öğretisi ile meşgul olmuştur.[48] 1927 yılında Londra'da bulunan Slade School of Fine Art'ta sanat eğitimine başlamıştır. Eğitimine devam ederken 1929 yılında "Judith with the Head of Holofernes" (Holofernes Başkanı ile Judith) resmi ile ödül almıştır (Görsel 47). Resme konu olan olay İncil'in Apokrif adı verilen ek kısmında yer almaktadır. Yahudilerin, Asurlular tarafından işgal edildiği bir dönemde dul kalan; korkusuz ve güzel Judith, halkını bu işgalden kurtarabilmek için oldukça tehlikeli bir plan tasarlamıştır. Judith, halkına ihanet ediyor gibi görünüp yanına sadık hizmetçisi Abra'yı da alarak, Asurluların kampına sızar ve bu planını yürürlüğe koyar. Asur generali olan Holofernes'i halkına dair bilgiler verme vaadiyle kandırarak

[48] https://en.wikipedia.org/wiki/Ithell_Colquhoun (13.09.2021)

ona yakınlaşmıştır. Judith, Holofernes'in sarhoş olduğu bir ziyafet gecesinin sonunda, onu çadırında gafil avlar ve çadırda başını kesecektir. Elinde generalin başının yer aldığı bir torbayla kamptan ayrılan Judith, tüm Asurlulara korku salar ve böylelikle kaçıp gitmelerinin yolu açılacaktır. Bu olay, halkını işgalcilerin elinden kurtaran Judith'in ve onun zaferinin sembolü olarak aktarılmaktadır. Colquhoun eserinde sağ elinde tutmakta olduğu bez torbanın içerisinden Holofernes'in başına halkına göstererek gururlu bir biçimde durmaktadır. Resimdeki figürlerin ellerinin ve ayaklarının büyüklüğü dikkat çekecek büyüklüğe sahiptir. Kesik başın altından akan kanlar hareketi ifade edecek biçimde yere paralel bir açı ile akmaktadır. Yerde yanmakta olan ateşin kütle olarak biçimlendirilmesi ve çıkan dumanın yukarı doğru şehrin önünde gökyüzüne doğru ilerlediği okunmaktadır.

Görsel 47: Margaret İthell Colquhoun, "Judith with the Head of Holofernes" (Holofernesler'in Lideri ile Judith), T.Ü.Y.B, 122 x 91,5 cm, 1929, UCL Art Museum Londra İngiltere

Colquhoun 1930'lu yıllarda Paris'e yaptığı ziyaretlerde Andre Breton ve Salvador Dali ile sık sık bir araya gelmiştir. Bu buluşmalar sonucu yapıtlarının ana üslubunda Dali'nin etkisi görülmektedir. Eserlerinde görsel olarak çift anlam sıkça izlenmektedir. 1938 yılında üretmiş olduğu ''Scylla'', onun en tanınmış çift anlamlı eseri olarak görülmektedir. Eser Homeros'un Odyssey'sinde ve Ovidius'ta geçen Scylla ve Charybdis efsanesine atıfta bulunmaktadır (Görsel 48). ''Scylla'' Yunan mitolojisinde, Sicilya ve İtalya arasındaki Messina Boğazı'nın durgun tarafında yaşayan canavar olduğu bilinmektedir. Colquhoun'un küvetinde yatarken bacaklarını ve alt gövdesini görünürlüğünden ilham almıştır. Uyluk bölgesi kayalık sütunlara dönüşmüştür. Kasık bölgesinin kırmızı deniz yosunu ve uzantıları ile örtüldüğü izlenmektedir. Kadın bedeninin manzara ve doğa arasında kurulan ilişkiyi betimlemektedir. Bazı yorumcular uylukların görüntüsünü penis olarak yorumlamaktadır. 1940'lı yıllarda ürettiği otomatizm eserlerinde bu dokuların sıklıkla kullanıldığını gözlemlenmektedir. "Tree Anatomy" (Ağaç Anatomisi) ağaç ve kadın cinsel organını betimlemiştir (Görsel 49).

Görsel 48: Margaret İthell Colquhoun, " Scylla", T.Ü.Y.B, 91,4 x 61cm, 1938, Tate Gallery Liverpool İngiltere

Görsel 49: Margaret İthell Colquhoun, " Tree Anatomy" (Ağaç Anatomisi),
T.Ü.Y.B, 56.9 x 29 cm, 1942,
Özel Koleksiyon Leeds İngiltere

1940'lı yıllarda, Colquhoun'un, ağırlıklı olarak decalcomania teknik olarak kullandığı ve tamamen otomatizme yöneldiğini görülmektedir. Bu süreçte farklı teknikleri de denemiştir. 60'lar ve 70'li yıllarda frotaj tekniği ile eserler üreten sanatçı, yaşamının son on yılında emaye boyalar ile üretimde bulunmuştur. 11 Nisan 1988 yılında Lamorna'daki Menwinnion Country House Oteli'nde kalp yetmezliğinden ölmüştür.

2.2.9 Emmy Frith Bridgwater (1906-1999):

10 Kasım 1906 yılında Birmingham'ın lüks Edgbaston semtinde doğmuştur. Birmingham Sürrealistleri ile Londra merkezli İngiliz Sürrealist Grubunun önemli bir üyesiydi ve iki şehrin sürrealistleri arasında önemli bir bağlantı olarak görülmektedir. Bridgwater'ın estetik yönü, 1936'da Birmingham Sürrealistlerinin kilit figürleri olan Conroy Maddox, John Melville ve Robert Melville ile tanıştığı Londra Uluslararası Sürrealist Sergisi'ne katılmasıyla değişmiştir. Yaptığı çalışmalarda bu sergiden itibaren otomatizm tekniğini sık sık kullanarak, bilinçaltının daha korkulu yanlarını keşfetmeye

başlamıştır. 1936 ve 1937 yıllarında Londra'daki Grosvenor Modern Sanat Okulu'nda eğitim görmüştür. Bridgwater'ın 1930'lar ve 1940'lardaki çalışmaları büyük ölçüde tablolar, kalem ve mürekkep çizimlerinden oluşmaktadır. Yapıtlarını genellikle kuşlar, yumurtalar, yapraklar, meyveler ve filiz benzeri otomatist çizgiler gibi organik görüntülere yer vererek, genellikle rüya gibi bir manzara içinde "sürrealist kara mizah ve şiddet" duygusuyla tasvir etmiştir. 1970'lerden itibaren kolaj çalışmaları da yapmıştır. [49]

Brigwater'ın 1940 yılında yapmış olduğu "Night Work is About to Commence" (Gece Çalışması Başlamak Üzere) sürrealist kara mizah vurgusunu ön plana çıkarmaktadır (Görsel 50). Rahatsız edici bir boşluk içinde havada duran nesnenin küvet mi? yoksa büyük bir leğen mi? olduğu anlaşılmamaktadır. Havlunun üzerine konmuş bir kuzgun dikkatli bir biçimde küvetin içine bakmaktadır. Küvetin içinden dışına taşan konstrüktif yapının inorganik ve makine parçalarından bir bütünlük oluşturduğu görülmektedir. Sol alt köşede görünmekte olan balkonun üst köşesi resmin ana konusun havada asılı durduğunu desteklemektedir. Modern çağın tiyatro sahnesi gibi tasvir edilen sahne, tedirginlik ve illüzyon etkisi yaratmaktadır.

Görsel 50: Emmy Frith Bridgwater, " Night Work is About to Commence " (Gece Çalışması Başlamak Üzere), T.Ü.Y.B, 46 x 61 cm, 1940-1943, Birmingham Museums and Art Gallery İngiltere

[49] https://en.wikipedia.org/wiki/Emmy_Bridgwater#cite_note-2 (15.09.2021)

Sürrealist sanatçılar arasında sıkça kullanılan kuş figürleri, kadın sanatçılar arasında, ataerkil baskınlığa karşı ikonik bir başkaldırıyı temsil etmektedir. Bridgwater kuş imgesini kullanmakta oldukça cömert davranmaktadır. 1980'li yıllardan sonra resim yapmayı bırakan ve edebiyata yönelen sanatçı, 1999 yılında İngiltere Solihull'da yaşamını kaybetmiştir.

2.2.10 Leonor Fini (1907-1996):

30 Ağustos 1907 Buenos Aires, Arjantin'de doğmuştur. Herhangi bir akademik sanat eğitimi almayan Fini, İtalya'da annesi Malvina tarafından büyütülmüştür. İtalya'da yerel morgdaki kadavraları inceleyerek doğrudan anatomi öğrenmiştir. Kitaplar ve müze ziyaretleri aracılığıyla eski ustaların kompozisyon ve tekniğini özümseyerek, neredeyse kendi kendini yetiştirmiş bir sanatçı olarak bilinmektedir. Farklı giyim tarzıyla ve renkli kişiliği ile kısa zamanda dikkat çeken Fini, Paul Eluard, Salvador Dali, Man Ray ve bir dönem sevgilisi olan Max Ernst gibi önde gelen sürrealist yazar ve ressamlarla yakın ilişkiler kurmuştur. Sürrealist erkek sanatçılar içerisinden, kadınlara karşı olan tavırları yüzünden sadece Breton ile diyalog kurmamıştır.[50]

Disiplinler arası üretimiyle tanınan Fini, özellikle tiyatro oyunları için kostüm ve sahne tasarımlarıyla döneminde kendinden sıkça söz ettirmiştir. Resimlerinde sfenksleri yorumlamış, dişil gücün savaşçıları, dönüştürücüleri olarak tasvir etmiştir. Özgür ve özerk kadının gücünü sfenksler üzerinden anlatmıştır. Çalışmaları her zaman tipik popüler gerçeküstücülük anlayışına uymamıştır, bazen özellikle belirsiz veya canavarca görüntüler olmadan 'femme fatale'i keşfetmiştir. Sanatındaki karakterlerin çoğu kadın veya çift cinsiyetli olduğu görülmektedir.[51] Toplum tarafından dayatılan cinsiyet rollerine karşı kadın figürleri cinsiyet normlarından uzak, tanımlanamayan ve özgün karakterler olarak resmetmiştir. Erkek gerçeküstücüler sıklıkla Yunan mitolojisine, özellikle de Oidipus hikâyesine dönmüşlerdir, bu nedenle Fini'nin aynı mitolojik hikâyeden sfenksi tekrar tekrar tasvir etmesi şaşırtıcı görülmemektedir. Bununla birlikte, en ünlü

[50] http://www.leonor-fini.com/en/biography/ (16.09.2021)
[51] https://en.wikipedia.org/wiki/Leonor_Fini (16.09.2021)

eserlerinden bazılarında izlendiği gibi, sfenksi çok güçlü olarak ve Oidipal erkeği kendi fantezisi için bir oyuncak olarak sahnelemede erkek akranlarının çoğundan farklıdır.

"Chthonian Deity Watching Over the Sleep of a Young of a Young Man" (Genç Bir Adamın Bir Gencinin Uykusunu Gözleyen Chthonian Tanrısı) eserinde Fini, kadın figürünü kahraman olarak, erkek figürünü ise güzel, pasif ve çıplak olarak betimlerken, geleneksel erkek rolünü pasifize etmektedir (Görsel 51). Erkek cinsinin toplumda ön plana çıkan sözde görevlerini kadınlara yüklerken, erkeğin gözünde sadece evin ve cinsel hayatın parçası olan kadını yüceltmektedir. Saldırgan erkek resminde artık sadece çıplak bir obje olarak yer almaktadır.

Görsel 51: Leonor Fini, "Chthonian Deity Watching Over the Sleep of a Young of a Young. Man" (Genç Bir Adamın Bir Gencinin Uykusunu Gözleyen Chthonian Tanrısı), T.Ü.Y.B, 27 x 15.9 cm, 1946, Francis M. Naumann Fine Art Gallery New York

Fini'nin 1950'li yıllarda ürettiği eserlerinde erkek figürler zayıf bir bedende, yönlendirilmeye ihtiyacı varlık olarak anlatılmaktadır. Simya ve ölüm figürlerin yanı sıra renklerle de sembolize edilmeye başlamaktadır. "Dans la Tour" (Kulede) kadın okülist (büyücü) bir rahibe olarak karşımıza çıkmaktadır (Görsel 52). Taş ve harap bir yapı içerisinde arkasından gelen, kırmızı renkli kumaş parçasıyla kısmen örtülü çıplak bir erkeğe bir tür inisiyasyon (doğru yolu gösterme, erginleştirme) deneyimi için yol göstermektedir. Kırmızı simyasal bir yolu temsil etmektedir.

Görsel 52: Leonor Fini, "Dans La Tour" (Kulede), T.Ü.Y.B, 91 x 64.3 cm, 1952, Francis Naumann Gallery New York

Sfenksler üzerinden kadının konumunu eserlerinde yeniden tanımlayan Fini'nin kedilere karşı ayrı bir sevgi beslemiştir. Kediler, eserlerinin neredeyse her periyodunda yer almıştır. "Dimanche Apres Midi" (Pazar Öğleden Sonra) isimli eserinde Fini, kendisini kedilerin içerisinde, rafların arasında bir oyuncak gibi resmetmiştir (Görsel 53). Resimde bulunan kız çocuklarının her birinin yüzünün kendi portresi olduğu

görülmektedir. Kendi boyutlarıyla kedilerin boyutlarının bir olması, kendini kedileriyle özdeşleştirmesini tanımlamaktadır. 88 yaşında Paris'te hayatını kaybetmiştir.

Görsel 53: Leonor Fini, "Dimanche Apres Midi" (Pazar Öğleden Sonra), T.Ü.Y.B, 73,7 × 54,6 cm, 1980, Özel Koleksiyon

2.2.11 Rachel Baes (1912-1983):

1 Ağustos 1912 Ixelles Belçika'da doğmuştur. Manzara ve portre ressamı olan annesi Émile Baes'in desteği ile resim yapmıştır. İlk dönem eserleri natürmortlar olan Baes, akademik bir eğitim almamıştır ve kendi kendini yetiştirmiştir. Eserlerinde, Amerikalı sürrealist sanatçı Gertrud Abercrombie'nin etkileri gözlemlenmektedir. Resimlerinde kız çocuklarını, hacimli kıyafetlerle, karanlık ve kasvetli mekânlarda tasvir etmiştir. Eserleri naif etkilere sahiptir, figürler binalar içerisinde ve dışarısında perspektif kurallarına uyulmadan çizilmiştir. [52]

[52] https://surrealism.website/Rachel%20baes.html (18.09.2021)

"Le Rire" (Gülmek) karşılıklı oyun oynayan iki kız çocuğunun, dar bir odada, duvarları penceresiz klostrofobik atmosferde, eğlencenin korku dolu sekansına tanıklık etmekteyiz (Görsel 54). Oynamak için havaya atılmış olan şeyin, top değil kesik bir baş olduğu görülmektedir. Ortaçağ kıyafetlerini andıran siyah beyaz elbiselerle, yalın ayak oynayan kız çocuklarının mutluluğuna, kesik baş ile tezatlık hissiyatı verilmiştir. Sağ duvarın üst köşesine bakıldığında duvarların perspektif algımızı zedelendiği görülmektedir. Neredeyse her eserinde görünen kız çocuklarının elbiselerindeki fiyonk bu eserde de karşımıza çıkmaktadır. Baes'in kendi evreninde yarattığı yalnızlığı net olarak okunmaktadır. 20. Yüzyılın sonlarında kadın hareketinin büyümesi ve kadın sanatçılara olan ilginin artması sonucu olarak Baes'in daha fazla takdir edilmesine yol açmıştır. 8 Haziran 1983 yılında kuzey Fransa'da bulunan Abbeville'de hayatını kaybetmiştir.

Görsel 54: Rachel Baes, "Le Rire" (Gülmek), T.Ü.Y.B, 54 x 64cm, 1947, Özel Koleksiyon

2.2.12 Unica Zürn (1916-1970):

6 Temmuz 1916'da Berlin'de doğan Unica Zürn, bir tekstil fabrikasında çalışmak için 15 yaşında okulu bırakmıştır. Başlarda sanattan uzak bir hayat sürmüştür. 1942 yılında kendisinde yaşça büyük ve zengin Erich Laupenmühlen ile evlenmiştir. Bu evlilikte iki çocuğu olmuştur. 1949 yılında evliliği sona erdiğinde, iki çocuğunun

velayetini alamamıştır.[53] Unica Zürn, profesyonel bir sanatçı ve yazar olarak kariyerine ancak 33 yaşında başlamıştır. 1953'te Hans Bellmer ile görüşmesi sanatsal üretimi konusunda belirleyici olmuştur. Eserleri teknik olarak, yağlı boya, guaj ve mürekkep üzerinedir. Hayali bitkiler, kimeralar ve amorf insansı formlar, bazen çarpık bedenlerinden birden fazla yüzle ortaya çıkan fantastik çoklu yüzler ile, her çiziminde çoklu gözler betimlenmektedir. Şiddet ve deformasyon, Zürn'ün görsel çalışmasının hem yapım sürecinde hem de nihai ürününde mevcut olan iki ayırt edici nitelik olarak görülmektedir. Çizimlerini, bir görüntüyü dönüştüren biçimin yıkımına veya yapı sökümüne bağlı bir yaratma süreci olarak ele almıştır. Yapı bozuma olan bu güven, Zürn'ün anagram yazılarındaki anlam ve kelimeleri yeniden yaratmasında mevcuttur. Yazılarının aksine, grafik çalışmaları özel koleksiyonlar, müzayedeler, galeri depoları ve ulusal arşivler dışında yaygın olarak dağıtılmamıştır.[54]

1965 yılında yapmış olduğu "İsimsiz" çalışmasında birbiri üzerine binmiş yüzler, birbirinden farklı birçok portrenin döngüsüyle oluşmaktadır (Görsel 55). Dairesel formlar, kütle hissini yaratmak için çeşitli motiflerle donatılmıştır. Birçok kaş, dudak, gözden oluşan portrenin nereye hangi duyguyla ve ifadeyle baktığını anlamak mümkün değildir. Farklı yüzlerin sık kullanımı Zürn'ün hayatını olumsuz etkileyen, şizofreniden ziyade psikotik özellikler gösteren bipolar bozukluktan muzdarip olabileceği de öne sürülmüştür.[55] Otomatik çizim tekniği kullanan Zürn'ün eserleri, zihinsel akış durumunun çok katmanlı yıkımı ve değişimi olarak okunabilmektedir. 1970 yılında Paris'te yaşadığı dairesinin penceresinden aşağı atlayarak hayatına son vermiştir.

[53] https://en.wikipedia.org/wiki/Unica_Z%C3%BCrn (19.09.2021)
[54] https://en.wikipedia.org/wiki/Unica_Z%C3%BCrn (19.09.2021)
[55] https://en.wikipedia.org/wiki/Unica_Z%C3%BCrn (19.09.2021)

Görsel 54: Unica Zürn, "İsimsiz", K.Ü.M.G, 65 x 50 cm, 1965, Courtesy Ubu Gallery, New York & Galerie Berinson, Berlin

2.2.13 Eva Švankmajerová (1940-2005):

25 Eylül 1940 yılında Çek Cumhuriyetinin Kostelec nad Černými lesy kasabasında doğmuştur. 1958'de İç Mimarlık Okulu'nda ve daha sonra Müzik Akademisi'nin drama bölümünde okumak için Prag'a yerleşmiştir. 1970'den beri Çek ve Slovak Sürrealist Grubunun aktif bir üyesi olarak yer almaktadır.[56] Švankmajerová günümüz sanatı içerisinde, ön plana çıkmaktan öte, yaratıcı olmak ile daha çok ilgilenmiştir. Eski Çekoslovakya'da komünizmden kapitalizme geçişi sırasında kadınların toplumdaki rolleri üzerine eserler üretmiştir. Cinsiyet klişelerini araştırmak ve cinsel sömürüyü temsil etmek için sıklıkla psikanalitik metinler tarafından desteklenen sembolizmi kullanmıştır. Çağdaş yaşamın içi boşaltılmış imgelerini ve savurgan tüketim çılgınlığını, göze hoş gelen renkler içerisinde, acımasız bir canavar olarak tasvir etmiştir. 1960'lı yıllarda toplum tarafından dayatılan kadınların, erkek egemen klişe

[56] https://www.twistedspoon.com/svankmajerova.html (21.09.2021)

tanımlamalarına karşı, alaycı bir tavırla erkek ve kadın figürleri yer değiştirmeler yapmıştır.

"Zrození Venouše" (Venüs'ün Doğuşu) isimli eseri, Sandro Botticelli'nin "The Birth Of Venus" (Venüs'ün Doğuşu) adlı eserinde yer alan Venus, Švankmajerová'da erkek olarak resmedilmiştir (Görsel 56), (Görsel 57) .

G*örsel 56: Eva Švankmajerová, "Zrození Venouše" (Venüs'ün Doğuşu),*

T.Ü.Y.B, 120 x 150 cm, 1968

Görsel 57: Sandro Botticelli, "Birth of Venus" (Venüs'ün Doğuşu), T.Ü.Y.B, 172.5 x 278.5 cm, 1485,
The Uffizi İtalya

Freudcu sembolizm, sanatçıya imge üretme fırsatı sunmuştur. Bu retorik feminizm, kadınlardan sevgili, anne, ev kadını ve işçi rollerini birleştirmelerinin beklendiği bir toplumda özellikle cüretkâr bir hareket olarak görülmektedir. Sosyalist gerçekçiliğin disiplin altına alınmasının aksine, Švankmajerova'nın resimlerinin kadın kahramanları, genellikle anıtsal ve güçlü, ancak yine de tehdit edilen ve istismar edilen bireylerdir. Resimlerindeki figürler üst üste binmiş vücut katmanlarının, eriyen bedenler, biçimini kaybetmiş yüz uzuvlarıyla sürrealizmin kara mizahının okunmasıdır.[57] Švankmajerová'nın ''Vanitas'' serisinden "Děkovačka" (Şükran Günü) yapıtı, ön planda birbiri üzerine yığılı vücut parçalarının, anatomik dezenformasyonu algılanamayacak bozmaktadır (Görsel 58). Figür öne doğru eğilmiş, ellerinin bedenine göre küçük ancak bacaklarının kalın olduğu görülmektedir. Kadının elbisesi vücudunun bir parçası olarak resmedilmiştir. Kadın duruşuyla, belli belirsiz biçimde, iskelet formunda insan kafatasını vurgulamaktadır. Mekân olarak yaşadığı şehrin sokaklarını betimlemiştir. Havanın sisli olduğu görülmektedir.

Görsel 58: Eva Švankmajerová, "Děkovačka" (Şükran Günü),

*T.Ü.Y.B, 110 x 90 cm, 1993, Özel Koleksiyo*n

[57]https://www.theguardian.com/news/2005/nov/15/guardianobituaries.artsobituaries (25.09.2021)

Eva Švankmajerová, eşi Jan Švankmajer ile birlikte sinema alanında da birçok film projesinde yer almıştır. Filmlerinin afişlerini Eva yapmıştır. Afişler yazıları dâhil olmak üzere tamamen el yapımıdır. Tipografiyi sanat eserlerine entegre etme açışından çok başarılı bir yaklaşımı sergilemektedir. ‘‘Alice’’. 20 Ekim 2005 yılında göğüs kanserinden dolayı Prag, Çekya’da hayatını kaybetmiştir (Görsel 59).

Görsel 59: Eva Švankmajerová, “ Alice”, Film Afişi, 1988

3. TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SÜRREAİLST KADIN RESSAMLAR VE ÖRNEKLERİ

3.1 Gülseren Südor (1945-):

Gülseren Südor 1945 yılında Ordu'da doğmuştur. 1965 yılında Kadıköy Kız Lisesini bitirdikten sonra, 1970 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Atölyesinden mezun olmuştur. 1970 -1974 yılları arasında önce dil eğitimi nedeniyle Perugia'da, sonra da resim ve sanat tarihi eğitimi için Roma'da bulunmuştur. Eserlerinde doğa, doğa – kadın, kadın imgeleri, kadının figürünün düş mekânlar içerisinde tanımlamaları izlenmektedir. Eserleri hiper maniyerist olarak nitelendirilse de, sürrealist etkiler gözlemlenmektedir. Kadın figürleri, resmin içerisinde bulunduğu mekânlarla bir bütün içerisinde, hatta parçası olarak resmedilmektedir. Arboreal etkilerin yoğunluğu, çoğu zaman bitki ve ağaç kökleri ile ön plana çıkmaktadır. "İsimsiz" eserde Anadolu kıyafetleri içerisinde bedenin yarısı toprağa gömülü kadın ve hatta anne olduğu anlaşılan figür bulunmaktadır. Odanın zemini yıkılmış biçimde tasvir edilmiştir (Görsel 60). Karanlık bir ortamda kurulu eski usül salıncak ve üzerinde annesini izleyen kız çocuğu görülmektedir. Eser, anneye, geçmişe duyulam özlem ve beklentinin resmi olarak okunabilmektedir. "İsimsiz" eserinde ise, kadın ve doğa betimlemesi görülmektedir (Görsel 61). Kendi dizlerine başını yaslayan kadın figürünün, içine kapanmış duruşuyla; kadın figürünün elinde bir ipe bağlı, bulutların içinde uçan beyaz kuş, özgürlüğü elinde olmasına rağmen, içinde bulunduğu çaresizliği betimlemektedir. Beyaz kumaşın ortasında tek başına duran tüy umudu temsil ederken, kahverengi kuşun yerde bulunan beyaz örtünün üzerinde durarak, figüre bakması, kadının yapmak istediklerine engel olamaya çalışıyor hissi yaratmaktadır.

Görsel 60: Gülseren Südor, "İsimsiz", T.Ü.Y.B, 70 x 60 cm, 1984,
İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi

Görsel 61: Gülseren Südor, "İsimsiz", T.Ü.Y.B, 60 X 80 cm, 2006

Şizen Aysan Koleksiyonu

3.2 Neslihan Ergenç Erdoğdu (1976-):

1976 yılında Trabzon'da doğmuştur. Sanatta Yeterlik Eğitimini 2008 Yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Bölümü'nde tamamlamıştır.

Resimlerinde fantastik karakterlerin, zamansızlık içerisinde, bazen yarı mekanik uzuvların, organik yaratılarla, hiçbir yere ait olmayan kurak topraklarda var olduğu gözlemlenmektedir. Konularında her şey yolunda gibi görünürken, detaylarda geçmişten var olunan ana taşınmış şiddet araçları izlenmektedir. Kültürlerin geçmişte yarattığı masallardaki yaratıklar, kahramanlar, canavarlar, bugüne dair kendimizde bir yerlerde karşılık bulmaktadır. Sanki tüm kültürlerin ortak değerleri gibi, doğaüstü canlılar benzer özelliklerle yaratmaktadır. Birbirinden farklı kültürde karşılaşılan mitsel canlıların zamansız gerçek dışılığının yorumlanması okunmaktadır. Her bir canlının bir görevi, koruyuculuk, saldırganlık, iyilik ve kötülük temelli olarak her birine ayrı ayrı atfedilmiştir. Doğa olaylarının dünya üzerindeki gerçekliği, gerçek üstü yapılarla bilinçli olarak zedelenmektedir. "Cennet Kapısı" eserin ortasında havada asılı duran elmanın, yaradılış efsanesinde Âdem ile Havva'nın cennetten kovulmasına gönderme yapılmaktadır (Görsel 62). Cennet gökyüzünde bulutların arasında, gizlenmiş olarak tasvir edilmektedir. Resimde zaman olarak, kovulma anından öte kendi kozmogonisini yaratması görülmektedir. Kırmızı ceketli figürün arkasında kavimler göçünü anımsatan bir kalabalığa, önde lider olarak farklı çağlara ait askeri formalı iki figür eşlik etmektedir. Solda bulunan duvar ve kapı cennetin kapısını temsil etmektedir. Kapı açılsa bile ulaşılacak yer tekrar kendi etrafı olarak anlatılmıştır. Kalabalık grup taş ve topraktan insana dönüşerek ilerlemektedir. Sağda bulunan yaşlı bilge giyimli figürün üzerine oturduğu yaratığa işkence ederek hâkim olduğu izlenmektedir. Mavi eyerin, yaratığın sırtından kendi uzvu olduğu anlaşılmaktadır. Eser zamansızlık üzerine eğretileme örneği olarak okunabilmektedir. " Drone" eserinde ise, Hieronymus Bosch'un eserlerinde izlenen bulunduğu evrenin ve zamanın dışında gerçekleşen olaylar örgüsü izlenmektedir (Görsel 63). Konu, eserin ortasında bulunan ve havada uçan yarı mekanik, ancak bakışlarında insansı bir mahcuplukla çevreyi izleyen canlı görülmektedir. Bu canlının hortumunda şeffaf olarak betimlenen cam küre, çevresinde gerçekleşen olayları kaydetmektedir. Eserde şeffaf olarak betimlenen diğer objeler, işlevi olmayan içi boş kum

saati, denizanası benzeri yaratıkların karada yer alması, geride yer alan cam heykelin, işlevsiz hale gelmiş saydamlığı temsil ettiği izlenmektedir. Resim üç farklı mekândan oluşmaktadır. Yakın planda görülen figürlerin yerleştirildiği toprak parçası, gölle mi? yoksa bulutlarla mı? Ayrı olduğu anlaşılmayan, havada uçuyor hissi yaratan soğuk iklimli kara parçası ve gökyüzünde sağ bölümde bulutların üzerinde uçan bir bulut şehri yer almaktadır. Masalsı anlatının üzerinde bulunan iki büyük bulut kütlesinin, uzayda gezinen taşıt olarak tasvir edildiği görülmektedir. Önde bulunan ve ayakları farklı objeye dönüşmüş piyon benzeri figür, bir yerden gelenleri karşıladığı ve açıklamada bulunduğu izlenmektedir. Figürler birbirinden bağımsız görünselerde, birbirleri ile iletişim içinde oldukları farkedilmektedir. Sağda önde oturan figürün kucağında tutmuş olduğu koyu renkli obje ile sağ arkada yer alan uzay gemisinin aynı formda olduğu izlenmektedir. Sol altta bulunan yaratıklar tehditkâr ve sakin tavırları ile oturan yaşlı figürün etrafına yerleşmişlerdir. Yaşlılığın huzuru ve ölümün yakınlığı bu yaratıklarla sembolize edilmiştir.

Görsel 62: Neslihan Özgenç Erdoğdu,"Cennetin Kapısı", T.Ü.Y.B, 90 x 90 cm, 2021

Görsel 63: Neslihan Özgenç Erdoğdu,"Drone", T.Ü.Y.B, 90 x 80 cm, 2021

3.3 Gökçe Er (1982-..) :

8 Mayıs 1985 yılında Tekirdağ, Çorlu'da doğmuştur. 2001 – 2005 yılları arasında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim bölümünde, yüksek lisans eğitimini Accademia di Belle Art idi Bologna İtalya'da, doktora eğitimini 2006 – 2009 Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim bölümünde tamamlamıştır. Eserlerinde, kadın olarak doğmanın, içsel sorgulamaları, toplumsal tıknaz bakış açılarının zihinde yarattığı sorulara yer vermektedir. Kadına dair; evlilik, genç yaşta çocuk gelin olma, bekâret, kadının kutsallığı ve tarihteki kutsal kadın figurleri, annelik, geçmişten günümüze kadın hakkında yapılan yorumlar, hakkındaki sorunlar ve sorular resimlerinin konusu olduğu izlenmektedir. Figürlerin ve ornamentlerin eserlerinde eşit dengede kullanıldığı, bazen insan figürlerinin motiflerin arkasına gizlendiği okunmaktadır. Motif katmanlarının altında yatan insan figürlerinin, insana dair dürtülerin, içgüdülerin ve psikolojik yansımalarının gündelik hayatta gizlendiği gibi saklandığı görülmektedir. Tuvali kullanırken, sınır kavramını dış çerçeveye eklediği hareketler ile manipüle

etmektedir. Eserlerinin 10 adet resimden oluşan seriler olduğu gözlemlenmektedir. Resimlerinde yağlıboya tekniğine, tekstür ile müdahaleler izlenmektedir.

"Five Senses" (Beş Duyu) eserinde, parmaklarının arasından çıkan, bir hayvanın vücut kıllarıyla çevrili portrenin, iç içe geçmiş tül peçe ile tamamlandığı görülmektedir (Görsel 64). Burun ve elin tamamlanmış hissiyatının dışında, dudak, göz ve saçların sade bir çizim üslubuyla yer almaktadır. Resimde tekstür ve dokular, en az figür kadar ön plana çıkmaktadır. Kadına atfedilen her öğenin ne fazla ne de eksik derecede işlendiği izlenebilir. Neo feminist etkilerinde eserde önemli bir rolü vardır. Kendini ve içinde ve dışındaki şeyleri olduğu gibi kabul etme ve buna dair tüm duyularla algılanan yaşamı farkındalıklarla güzelleştirme söylemine taşımaktadır.

"Covered" (Kapalı) isimli eserde, bir portreyi, kumaş dokularının ve motiflerin kapladığını görmekteyiz (Görsel 65). Yüz kısmında bulunan maske soyut figüratif bir etkiye sahiptir. Figürün boynunda bulunan fiyonkun üzerindeki vahşi kedinin bedeni, kıyafetle bütünleşmektedir. Bu durum fiyonkun saydam olduğu izlenimini vermektedir. Elbisenin üzerinde görünen orman etkisi, kadın figür tanımlamalarının, doğanın vahşi ve güçlü tarafı olarak betimlenebilir. Bu doğal özelliklerin, şehirde yaşayan saçları nizami kesilmiş, gözleri makyajlı kadın figürünün, gündelik modern hayat içerisinde içgüdülerinin kaybolmadığı hissi vermektedir.

Görsel 64: Gökçe Er, "Five Senses" (Beş Duyu), T.Ü.Y.B, 150 X 150 cm, 2019

Görsel 65: Gökçe Er "Covered" (Kapalı), T.Ü.Y.B 162 X 130 cm, 2018

4. Kaan Sarı'nın Çalışmalarında Sürrealist Etkiler

Rüyalar, bilinçaltı ve edinimlerin insan psikolojinde bıraktığı izler, günlük yaşamda insanın yaşamış olduğu travmatik olaylar bütünü ile değerlendirilmektedir. Dijital ekranların her eğitim ve kültür seviyesinden insanın kullanımında oluşu bulunduğumuz çağda, savaşların yerine, artık internet sağlayıcı gelişmiş ülkeler dilediğini izleten ve sürekliliği kendilerince belirlenen sosyal platformların oluşumuna sebebiyet vermiştir. Bu platformlar insanların duygu durumlarına ve bilinç akışına doğrudan müdahelede bulunabilmektedir. Fayda – zarar ilişkisinin sorgulanmasından öte, toplumların ne düşüneceğine, nasıl hareket edeceğine artık daha hızlı değişkenlikler histerisi egemen olmuştur. 1920'li yıllarda icat edilen televizyonun, 1968 yılında Türkiye'ye gelmesi sonucu, işitsel duyumsamadan, görsel duyumsamaya geçişin başlangıcıdır. Günümüzde görsel algının diğer duyumsamaların önüne geçmesinin en büyük sebebi cep telefonları, tabletler, bilgisayar ve televizyondur. Sürekli boyutları büyüyen ekranların, insanların olmadıkları kimliklere bürünerek, gerçek üstü ve fantazmalarla dolu hayatı dayatmaktadır. Küçük bir çocuğun izlediği animasyon kahramanlarını kendisi olarak görmesi gibi, yetişkinlerin kendini bir filmin kahramanının

duygu ve davranış durumunu taklit etmesi meşrulaştırılmıştır. Bireyler ve toplumlar, olamayacakları karakterlere, elde edemeyecekleri başarılara ve güzellik algısına özendirilerek, tüketim ve başarı histerisi krizlerine, sonu ölümle sonuçlansa bile beğenilmek için her yolu deneyen tehlikeli davranışlar sergilemelerine yol açmaktadır.

Gerçek ve hayal arasında, gerçekleşebilecek hayallerden, gerçekleşmeyen hayallerin baskısı, insan diyaloglarında kutuplaşmalara ve ağır psikolojik rahatsızları beraberinde getirmektedir. Psikanalizin geçerliliğinin devam edip etmediği günümüzde bilim insanlarının tartışmayı sürdürdüğü bir konudur. Sürrealizm, psikanalizin keşfi ile başladığı yolculuğa, teknolojinin gelişmesi ve dünya düzeninin değişmesi ile günümüzde evrilmemesi olanaksız görünmektedir. Samimiyetin dijital platformlarda yitirilmesiyle başlayan süreç, bireylerin olmak istedikleri kişi arzusu ile fiziğinin, yazınsal ifadesinin, fotoğraflarındaki yüz ifadelerinin anlık olarak çok hızlı değiştiği izlenmektedir. Kaan Sarı resimlerinde hızlı duygu geçişleri esnasında insan yüzünde beliren soğuk ve boş ifadeleri, olmak istenilen kişilerin bakışlarını ve gerçekte oldukları insanı belgelemeye çalışmaktadır. Kavramlarla, görselliği hiciv yoluyla, insanın kendisini sorgulamasına, toplumsal klişelerin yaşamlarında yarattığı tekdüzeliğe göndermeler yapmaktadır. Resimlerinde öz çekim yapan insanlar, tekdüze sosyal platform söylemleri, abartılı - kistch yaşam anlayışı, insanı özü olamayacak kadar rahatsız edici konuları, eğlenceli tedirginlikle incelemektedir.

‘’Sweet Dreams’’ (Tatlı Rüya) fantastik canlılarla sarılmış kadın figürünün, gözlerinin birbirinden farklı olduğu izlenmektedir (Görsel 66). Figürün bakışlarında bulunduğu duruma karşı vermiş olduğu anlamsızlık dolu bakışlar sezilmektedir. Hava sakin ve güneşli olmasına rağmen saçları şiddetli rüzgârda karışmıştır. Boynundan sırtına kadar saran yaratık, yaşamla ilgili tüm bilgileri öğrendiğini sanarak ve bunun rahatlığı ile miskinlik yapmakta olan, üretmeyen insanın omuzlarında ömürleri boyunca yük olacak insanı betimlemektedir.

Boyun bölgesi insanın beyinle bedeninin bağlantısını sağlayan tek bölge olduğu bilinmektedir. Yaratığın bu bölgeye konuşlanması, tehdit ederken aslında ne kadar rahat bir tavırda olduğunu, aşağı doğru boşlukta sallanan ayağı ile belirtilmektedir. Göğüs bölgesinde sırt üzeri yatan duran mutasyonun henüz figürle bir teması olmadığı görülmektedir. Havada duruyormuş gibi görünen canlıyı tutan, taşıyan hiçbir emare yoktur. Toplumsal ahlak normlarının kadın bedeni üzerinden ürettiği tabuların temsili olduğu görülmektedir. Yazılı olmayan kurallar, annelik ve doyurma ilişkisinden başka bir anlam yüklemenin sonucu olarak, ‘’cinsel’’ kimliği arzulanan nesneyi kapatarak, masum, bir o kadarda tedirgin edici bakışlarla kapatmaktadır. Ahtapot gibi olan kolları kısa biçimde resmedilmiştir. Geride kalan, 1950’li yıllarda üretilmeye başlayan, Chevrolet Bel Air marka ve model otomobil, o yıllarda başlayan siyasi değişimin günümüze kadar olan temsili olarak resmedilmiştir. Ağaçların ise güneşli, sıcak havada hareket etmeden sabit durduğu görülmektedir.

Görsel 66: Kaan Sarı, “Sweet Dreams” (Tatlı Rüya), T.Ü.A.B, 80 x 110 cm, 2021

“ Mystrey Inside Me” (İçimdeki Gizem) adlı eserde küçük bir koyun önünde, metamorfoz canlının içerisinde izleyiciye bakarak duran kadın portresinden oluşur (Görsel 67). Gözleri keçi, bedeni beyaz keçeleşmiş tüylerden oluşan yaratığın, ağız kısmından göğüse kadar olan alanda, histerik bakışlı bir kadın görülmektedir. Parçalanma

olgusunu, ağızın olması gerektiği bölgede keskin biçimde görülmektedir. Kelimelerin, tanımlamaların, ifadelerin günlük yaşam içerisinde bilinçli ya da bilinçsiz şekilde, söylemlerinin yarattığı psikolojik sorunların tetikleyicisi olarak sembolize edilmiştir. Yaratığın ağız kısmının tamamlanmış hali kadının ağız bölgesi ile kesişmektedir. Ağızların kesişmesi insanın ağzından çıkan sözlerle, değişime uğramış canlının çıkarabileceği seslerin eş değer ölçüde olabileceğini anlatılmaktadır. Yaratığın aslında insanın giydiği posttan başka bir şey olmadığı kanısına varmak mümkündür. Bu anlamda yaratık, kadın figürünün, söylem ve tavırlarıyla, güzelliğinin, sert söylemlerinin, histerik bakışlarının kendi bedenini sarmış hali olarak betimlenebilir. Koydaki dikitlerin ve sarı otların, suyun varlığına rağmen, kurak kalmış bir alan olduğu görülmektedir. Su burada bilgiyi temsil etmektedir. Karanlık gökyüzünün dağlarla kesiştiği alanda, bir ışık huzmesi varlığı ile umut kavramına gönderme yapmaktadır. Kadın figürünün bir gözü saçlarla kapalıyken, diğer gözü ise arzulu olduğunu belirtecek biçimde kısık bakmaktadır. Bu tutku histerisini, dudaklarını aralayarak pekiştirmektedir.

Görsel 67: Kaan Sarı, "Mystery Inside Me" (İçimdeki Gizem), T.Ü.Y.B, 80 x 110 cm, 2021

“Steppe Dreams” (Bozkır Rüyaları) adlı çalışmasında, Kaan Sarı’nın Kapadokya bölgesinde yaşadığı dönemde resmedilmiştir (Görsel 68). İç Anadolu’nun kıraç, çöl benzeri doğasının etkileri görülmektedir. Uzun yolculuklar sırasında kilometrelerce sonsuz toprak yığınlarının insan üzerinde bırakmış olduğu belirsizliğin tedirginliği, gökyüzünde yaklaşmakta olan kum fırtınası ile pekiştirilmiştir. Önde görünen ve Yunan mitolojisinde, Hades’in yönettiği ölülerin bulunduğu yeraltının kapısında bekçilik yapan üç başlı köpekten (Kerberos) esinlenerek, bu mitsel canlı at olarak tasvir edilmiştir. Kapadokya, pers dilinde Katpatuka, güzel atlar ülkesi olarak isimlendirilmiştir. Güzel kavramının deforme edildiği at figürünün gözlerinin bir kafatasına sahip olduğu ve ortadaki gözün kör olduğu izlenmektedir. Ortada bulunan kafanın sakin görünmesinin sebebi görünmeyenin yarattığı bilgisizliğin dinginliği olduğu okunmaktadır. Atın sağ ve sol bölümde yer alan ve çığlık atan kafaları, sırtında iğnesini çıkarmış arı – insan figüründen duyduğu korku dan dolayı olduğu görülmektedir. Arı – insanın asıl duruş amacı yönlendirme olmasına rağmen, resmin hikâyesini onun dilinden dinliyormuşuz etkisi sezilmektedir. Yönlendirdiği alanda atın doğum yaptığı, ancak bu doğumun neticesinde, saçlarıyla, atın kuyruğunun birbirine bağlı olduğu yarı at yarı insan melezi canlının dünyaya gelişi izlenmektedir. Ters uçan karganın doğmuş olan Centaur’un (Yunan mitolojisinde, kısmen insan, kısmen at görünümlü yaratık) gözlerinin oyuğuna ayaklarını sokarak tutunduğu görülmektedir. Karganın altında bulunan kütle formları hem insan uzvundan kesit, hem de bir böceğin kıskaçlarının kesiti ile tamamlanmaktadır. Tüm bu garip olaylar doğumun ardından gerçekleşen törensel bir anı anlatmaktadır. Resmin ortasında kafasını kendi karnına gömmüş elleri cebinde olan figür, şahit olmama, yüzleşmeme isteği ile saklanan insanı tasvir etmektedir. Atın hemen önünde bulunan, kafatasının bir sürüngeni andırdığı yaratığın, göz yuvalarının boş olduğu ve alnında üçüncü bir göz boşluğuna sahip olduğunu görülmektedir. Kafatasının gözleri olmasa da izleyiciye söylemeye çalıştığı kelimeleri olduğu izlenmektedir. Bu sürüngenin atı da omuzladığı görülmektedir. Sağda köşeye sıkışmış gibi duran boynuzlu, çok kollu ve bacaklı figürse, başında arkaik dönem rahiplerin giydiğine benzer bir başlık takmaktadır.

"Asma Yüzünü"nde, gündelik hayat içerisinde yaşanan olaylar karşısında, umutsuzluğu ve çözümsüzlüğü çözüm edinmiş bir karakter izlenmektedir (Görsel 69). Renklerin bilinçli olarak canlı tonlarda olduğu, var olamayacak kadar masalsı bir orman tasviri, beton rengi üzerinde resmedilmiştir. Figürün yüzündeki ışığın fotoğraf çekmek için hazırlanan yapay bir ışık olduğu izlenmektedir. Bakışlarda donuk, tepkisiz ifade, yaşanan bir olay karşısında kabullenilmişlik hissiyatı vermektedir. Figürün başının üzerinde yer yalan gözbebeği olmayan yaratığın, kadının saçlarının içinden çıkan ayaklarıyla tutunduğu izlenmektedir. Gözleri kör olan yaratığın insan formundan metamorfoze edilmesi, sorun olarak tanımlanan şeylerin insan kaynaklı olduğunu temsil etmektedir. Bedeni tüylerle kaplı yaratığın sonradan doldurulmuş vahşi bir canlı gibi olduğu görülmektedir.

Görsel 68: Kaan Sarı, "Steppe Dreams" (Bozkır Rüyaları),
T.Ü Karışık Teknik, 150 x 150 cm, 2016,
Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi Koleksiyonu

Görsel 69: Kaan Sarı, "Asma Yüzünü", T.Ü.A.B, 100 x 100 cm, 2020

"Kutsal Kayalar" eseri, birbiriyle bağlantılı örüntüden oluşmaktadır (Görsel 70). Derin bir çöl manzarası içerisinde yeşil rengin tonları ile şekillenmiş, doğal ve doğal olmayan formlardan oluşan bir kütle görünmektedir. Ana karakter dilini çıkarmış donuk bakışlı cinsiyetsiz bir yüz olduğu anlaşılmaktadır. Olay döngüsünün bu yüzün etrafında gerçekleştiği görülmektedir. En yüksek yerde, biri yüzüstü diğeri sırt üstü yatan, kilolu iki insan figürünün taşlaşmış bedenleri görülmektedir. Sol ve sağ tarafları sadakati sembolize eden köpek başlarıyla çevrelenmiştir. Sağ tarafta doğum yapan kazın doğurduğu insanın kolları ile gökyüzündeki bulutlara tutunmaya çalışan çıplak akrobatın bacakları birbirine bağlı olarak tasvir edilmiştir. Kazın ayağıyla sadakatin temsilcisi köpeğin baş kısmına destek verdiği görülmektedir. Ancak köpeğin bakışları hayattan kopmak üzereymiş gibi durmaktadır. Sadakatin son demleri olarak nitelendirilebilinir.

Yüzün etrafını saran solucan benzeri dizginin yıkılmaması için bir el ile sıkıca tutulduğu izlenmektedir. Dizginin yer ile birleştiği alanda kendine ait bir baş oluşturduğu görülür. Bu baş sert ve cansız formu sert ve canlı bir forma dönüştürmektedir. Bu kütlenin aynı

zamanda aşağı doğru ağaç kökü ve yukarı doğru kaya formuna dönüştüğü izlenmektedir. Çok tanımlı formun toprak, kaya, kök sembolleri taşıdığı izlenmektedir. Sağ aşağıda bulunan kadın figürü kucağında yorgun erkek figürü taşımaktadır. Erkek figürünün bacak kısmı bir böcek ayağına dönüşmüştür. Resimde sadakat, doğum, fedakârlık, açgözlülük gibi soyut kavramların tüm doğal elementlerle olan bağlılığı izlenmektedir.

Görsel 70: Kaan Sarı, "Kutsal Kayalar", T.Ü.K.T. 80 x 80 cm 2020
Ecuador Bienali Ekvador

SONUÇ

İkinci dünya savaşının geniş kitleler üzerindeki etkisi, antik çağdan günümüze gelen akılcı düzen sınırlandırmalarına karşı, Andre Breton'nun liderliği ve Sigmund Freud'un 20. yüzyılın başlarında psikaniliz alanındaki araştırmaları ve bilinçaltı çalışmaları, insan aklının özgürleşmesi için sürrealizm ile katkıda bulunmaya çalışmışlardır. Görünenin ötesinde daha geniş bir dünyanın mistik ve sınırları olmayan düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu süreçte sürrealist kadın ve erkek sanatçılar arasında farklı bakış açılarını da beraberinde getirmiştir. Erkek sürrealist ressamların patriarkal, kadın bedenini "femme enfant" (kadın çocuk) ve kadınları dönemin anlayışı içerisinde cinsel çağrışımlarla betimledikleri görülmektedir. Kadın sürrealist ressamların bu yaklaşımlara karşı, gerek biyomorfik, gerek veristik sürrealizm içerisinde " femme fatele" (felakete neden olan kadın) tavırlarının yanı sıra, ökültizm, büyücülük, ezoterizm ile eserlerini şekillendirdikleri izlenmektedir. Leonora Carrigton, Remedios Varo gibi sanatçıların güney Amerika kıtasında, kadim kültürlerin etkisi altında kaldıkları ve coğrafyanın getirmiş olduğu mistisizmi eserlerinde konu olarak işlediği bilinmektedir. Leonora Carrigton 1972 yılında Meksikalı Kadın Kurtuluş Hareketi'nin kurucuları arasında yer alarak, aktivist kimlik ile varlığını sanat üretimi dışına taşımıştır. Ezoterik simya erkek sürrealist ressamların ilgilenmediği bir alan olarak bilinmektedir. Kadın sürrealist ressamların ise doğurganlık ve üretkenlik temalarını simya ile ilişkilendirerek eserlerine dâhil ettiği izlenmektedir. Resimlerinde yer alan figürlerin dişi veya erkek cinsiyetine indirgenmediğini, kadim canlılar gibi ruhsal güçlere sahip ve simya güçlerinde yetkin figürler olarak ifade edilmektedir. Ökültist ve ezoterik mistisizmin doğa üstü olaylarla ilgilenmesi sürrealist üretim sürecini desteklemektedir. Margaret İthell Colquhoun, din ve bilimin dışında kalan doğaüstü olaylar ve inançlarla 17 yaşında ilgilenmeye başlamış ve hayatının son anına kadar devam etmiştir. Kadın ressamların 21. Yüzyılın başlarına kadar erkek sanatçılar kadar üretmelerine rağmen erkek egemen toplumca ikinci plana itilmişlerdir. Bu durum kadın ressamların görünürlüğünü sekteye uğratmış fakat üretimlerini olumsuz etkilememiştir.

21. yüzyılda sürrealist kadın ressamlara, müze ve galerilerin eserleri, koleksiyon ve envanterlerinde daha fazla yer verildiği görülmektedir. Tanınmış kadın sürrealist

sanatçıların dışında kalan birçok ressamın kaynaklarda erkek sürrealistlerin eşi, sevgilisi veya yardımcısı gibi tanımlamalardan öteye geçemediği ve haklarında kısıtlı yazılı kaynak bulunduğu gözlemlenmektedir. Feminist kuram, kadın sanatçılar için bilinçli bir sorgulamanın yolunu açmış ve erkek egemen üretim ve yazın diline müdahalelerde bulunarak yapı bozumuna uğratmıştır. Bilinçli bir eylem olarak Muriel Streeter'ın "The Chess Queens" adlı resmi, Max Ernst'in 1944 tarihli "The King Playing with the Queen" isimli heykeline karşı yapılan feminen cevap niteliğindedir. Leonor Fini ise sürrealizmin kurucularından Andre Breton'un kadınlara karşı cinsiyetçi tavrı yüzünden, hiçbir zaman iletişim kurmayarak tepkisini göstermiştir. Fini, aynı zamanda erkeklerin kahramanlaştırıldığı anlayışa karşı, cinsiyetsiz veya kadın figürlerle sfenksleri bütünleştirerek, baskın olanın erkek cinsi olmadığını betimlemektedir. Çıplaklığı zayıf erkek figürlerle resimlerken, kadın figürlerinin erkek figürlerinden daha iri ve kararlı duruşlarıyla yol gösterici oldukları görülmektedir.

Kuir (heteroseksüel veya toplumsal cinsiyeti aynı olmayan) teriminin kadın sanatçılar arasında, eyleme dönüşmüş hali olarak, kadınların erkek kıyafetleri giydiği ve resimlerinde mitsel erkek kahramanların yerine, kadın figürleri resmettiği görülmektedir. Marie Čermínová, profesyonel sanatçı adı Toyen'i benimserken, cinsiyetten bağımsız bir isim olarak tercih etmiştir. Marie Čermínová'nın günlük kıyafet seçimlerinin de erkek birey giyim tarzında olduğu görülmektedir. Bu eylemlerin uzun ve sabır gerektiren süreç içerisinde kadın ressamların istedikleri haklara ve görünürlüğe ulaşmaları birçoğu için hayatlarını kaybettikten sonra mümkün olmuştur. Eva Švankmajerová'nın kadın cinselliğini ve çıplaklığını kullanan eserlere karşı ''Zrození Venouše'' adlı eseriyle kadın ve erkek figürünün yerini değiştirdiğini, erkek figürünün vücudunun kadın bedeni gibi resmederek, cinselliğin ve çıplaklığı kadınlar üzerinden konuşan toplum normlarına karşı çıkmıştır.

Sürrealizm varlığını, 1920'li yıllardan günümüze teknolojinin gelişimiyle varlığını biçimsel ve tanımsal değişikliklerle sürdürmektedir. Modern Türk resminde kadın ressamların temsillerini ve kadın deneyimlerini kadınlar adına erkekler üstlenmiştir; somutlaştırılamayan temsil otoritesinin varlığı, Amerika ve Avrupa'da gerçekleşen feminist kuramların Türkiye'de kadın ressamları etkilemesinin önüne

geçmiştir. Türk sürrealist kadın ressamların tavrı, var olan kadın kimliğinin karşı duruşundan daha çok sorunu tanımlamak veya eserlerinde fantazmagorik betimlemelere yer vermek biçimindedir.

Türk asıllı kadın ressamların sürrealizm akımında eser üretenler olarak sayılarının az olmasının sebeplerinden biride, sürrealizmin dinamiği olan feminist hareketlerin ancak son on yıl içerisinde güçlenmesinden kaynaklıdır. Bu zaman diliminde Türkiye'de kadınların yaşamları ve özgürlükleri ile yüzleştikleri görülmektedir.

Resimlerde sürrealist etkilerin genellikle illüstratif ve pop sürrealizm olarak üretildiği görülmektedir. İllüstrasyon eserlerin, dijital çizim teknikleri üzerinden pratik olarak üretilmesi ve sosyal platformlar aracılığı ile kitlelere daha hızlı ulaşması sayesinde tercih edilmektedir. Hem dünya genelinde, hem de ülkemizde görünülük platformalarının artması sürrealist kadın ressamlar için umut vericidir.

KAYNAKÇA

1- Cathrin Klingsöhr-Leroy, Gerçeküstücülük (Sürrealizm),Remzi Kitabevi, İstanbul 2006, s. 6
2- İrak Medine, Hyrenıomus Bosch'un 'Yeryüzü Zevkleri Bahçesi' Resmi: Gerçeküstücülüğü Yeniden Okuma, Atatürk Üniversitesi GSF Sanat Dergisi, 2019
3- F.Neşe Kaplan– A.Barış Kaplan, "Olgusal ve Düşsel Gerçekliğin Kozmogonik Portreleri: Frida Kahlo'nun İmgeleminde Biyolojik ve Ruhsal Acının Anatomisi", Journal of Current Researches on Social Sciences, 2017
4- White, Jacquelyn Yvonne, " The Surrealist Woman: the art of Remedios Varo", Syracuse University Honors Program Capstone Projects, 2014
5- Carruthers, Victoria, "Dorothea Tanning and her Gothic Imagination", Journal of Surrealism and the Americas, c5, 2011
6- Chatzoudas, Çiğdem Menteşoğlu, "Kadın Sanatçıların Gözünden Resimde Annelik Teması", Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi, s.5, 2021

WEB KAYNAKLAR

https://www.theartstory.org/artist/sage-kay/ (ET: 20.06.2021)

https://en.glstrand.dk/media/92910/women_of_surrealism_uk_280818.pdf (22.06.2021)

https://journals.openedition.org/miranda/9832 (08.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Remedios_Varo (09.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Remedios_Varo (10.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Remedios_Varo (10.07.2021)

https://www.maramarietta.com/the-arts/painting-drawing-sculpture/artists-p-w/varo/ (11.07.2021)

https://www.artnews.com/art-news/artists/gertrude-abercrombie-who-is-she-famous-works-1234578346/ (12.07.2021)

https://sova.si.edu/record/AAA.abergert?s=0&n=10&t=C&q=&i=0 (12.07.2021)

https://www.artnews.com/art-news/artists/gertrude-abercrombie-who-is-she-famous-works 1234578346/ (14.07.2021)

https://gaiadergi.com/hatirlanmaya-deger-7-surrealist-kadin-ressam/ (18.07.2021)

http://www.archipelago.org/vol3-1/chronology.htm (20.07.2021)

https://surrealism.website/Stella_snead.html (22.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Dorothea_Tanning (23.07.2021)

https://www.dorotheatanning.org/life-and-work/view/81/ (24.07.2021)

https://thewomensstudio.net/2018/04/30/muriel-streeter/ (25.07.2021)

https://thewomensstudio.net/2018/04/30/muriel-streeter/ (25.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Bridget_Bate_Tichenor (26.07.2021)

https://tr.wiki2.wiki/wiki/Bridget_Bate_Tichenor (27.07.2021)

https://cultura.nexos.com.mx/bridget-bate-tichenor-la-epifania-en-la-pintura/ (27.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Leonora_Carrington (29.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Leonora_Carrington (29.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Leonora_Carrington (29.07.2021)

https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-leonora-carrington-brought-wild-feminist-intensity-surrealist-painting (30.07.2021)

https://artillerymag.com/sylvia-fein-at-berkeley-art-museum/ (31.07.2021)

https://www.artpractical.com/review/sylvia-fein-surreal-nature/ (31.07.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Grace_Pailthorpe (01.08.2021)

https://peoplepill.com/people/grace-pailthorpe/ (05.08.2021)

https://www.tate.org.uk/tate-etc/issue-44-autumn-2018/lives-of-the-artists-grace-pailthorpe-reuben-mednikoff-michel-remy (05.08.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Valentine_Hugo (08.08.2021)

https://www.tate.org.uk/art/artworks/breton-eluard-hugo-exquisite-corpse-t12005 (08.08.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Marion_Adnams (09.08.2021)

http://www.theheroinecollective.com/edith-rimmington/ (09.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Toyen (10.09.2021)

https://www.sothebys.com/en/artists/toyen (10.09.2021)

https://post.moma.org/surrealism-against-the-war-the-shooting-gallery-and-hide-war-by-the-czech-artist-toyen/ (11.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Rita_Kernn-Larsen (12.01.2021)

https://awarewomenartists.com/en/magazine/peggy-guggenheim-presents-rita-kernn-larsen-a-danish-surrealist/ (12.09.2021)

https://surrealism.website/Graverol.html (12.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Ithell_Colquhoun (13.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Emmy_Bridgwater#cite_note-2 (15.09.2021)

http://www.leonor-fini.com/en/biography/ (16.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Leonor_Fini (16.09.2021)

https://surrealism.website/Rachel%20baes.html (18.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Unica_Z%C3%BCrn (19.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Unica_Z%C3%BCrn (19.09.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Unica_Z%C3%BCrn (19.09.2021)

https://www.twistedspoon.com/svankmajerova.html (21.09.2021)

https://www.theguardian.com/news/2005/nov/15/guardianobituaries.

artsobituares (25.09.2021)

https://www.felsefen.com/surrealizm-nedir/ (01.04.2022)